

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા (IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

M.Ed.

(Master of Education)

અભ્યાસક્રમ

પૂર્ણકાલીન : બે વર્ષ(ચાર સત્રો)
શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24 થી અમલમાં

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા (IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

દ્વિવર્ષીય બી.એડ., હિન્દી બી.એડ. અને એમ.એડ.
અભ્યાસક્રમ સમિતિ

નિયુક્ત થયેલા તજજ્ઞ સભ્યો

પ્રો. જયંતભાઈ વ્યાસ   ડૉ. કૌશલબેન યાદવ

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE)ના સભ્યો

અધ્યક્ષ/ડીન : પ્રો. (ડૉ.) દીપુબા દેવડા

પ્રો. ભરત જોશી	પ્રો. જયપ્રકાશભાઈ પંડ્યા	પ્રો. ડાહ્યાભાઈ પટેલ
પ્રો. જિજ્ઞેશભાઈ પટેલ	પ્રો. છનાભાઈ ભીંસરા	પ્રો. સીતારામભાઈ દેશમુખ
પ્રો. મહેશનારાયણ દીક્ષિત	ડૉ. શીતલબહેન રાવત	ડૉ. નીતિનભાઈ ઢાઢોદરા
ડૉ. સોનલબેન પટેલ	ડૉ. અશોકભાઈ પરમાર	ડૉ. નિલેશ કાપડિયા
	ડૉ. ચંદ્રાબહેન શર્મા	

ઉદ્યોગ અને સમૂહજીવન

શ્રી જયેશભાઈ વાઘેલા, શ્રી અશોકભાઈ મકવાણા
ડૉ. રીટાબેન પટેલ

પરામર્શન

પ્રો. જયપ્રકાશભાઈ પંડ્યા, પ્રો. (ડૉ.) દીપુબા દેવડા
અભ્યાસક્રમ સંયોજ
પ્રો. ડાહ્યાભાઈ પટેલ, પ્રો. સીતારામભાઈ દેશમુખ

સંકલન

શ્રી રાજદીપસિંહ ધમલ

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-380009

એમ.એડ્. : વર્ષ : 2023-24

સત્રદીઠ 20-કેડિટ અભ્યાસક્રમનું માળખું

એમ.એડ્. : સત્ર-1

સૈદ્ધાંતિક					
Course	પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક	પ્રશ્નપત્રનું નામ	ગુણભાર		કેડિટ
			બાહ્ય	(આંતરિક)	
Core	101	અધ્યયન અને વિકાસનું મનોવિજ્ઞાન Psychology of Learning and Development	30	(20)	4
	102	ઈતિહાસ અને રાજકીય અર્થશાસ્ત્ર History and Political Economy of Education	30	(20)	4
	103	અભ્યાસના એક ક્ષેત્ર તરીકે શિક્ષણશાસ્ત્ર Education Studies	30	(20)	4
	104	શૈક્ષણિક સંશોધનની સંકલ્પના અને સોપાનો Concept and Steps of Educational Research	30	(20)	4
કુલ			120	(80)	16
પ્રાયોગિક વિશિષ્ટ કૌશલ્ય વિકાસ (Special Skill Development)					
Course	પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક	પ્રશ્નપત્રનું નામ	ગુણભાર		કેડિટ
			બાહ્ય	(આંતરિક)	
Ability Enhancement	SSD-1	અંગ્રેજી પ્રત્યાયન કૌશલ્ય અને લેખન English Communication Skill and Writing	-	(25)	1
Value	SSD-2	સ્વવિકાસ Self Development	-	(25)	1
	COMPL-1	શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની મુલાકાત અને ગ્રામજીવન યાત્રાશિબિર Visit of Academic Institutions and Gramjiva Yatrashibir	-	(25)	1
Skill	COMPL-2	ઉદ્યોગ (કાર્યાનુભવ)-1 Craft (Work Experience)-1	-	(25)	1
કુલ			-	(100)	4
સત્ર-1 નો કુલ ગુણભાર			120	(180)	20

એમ.એડ્. : સત્ર-2

સૈદ્ધાંતિક					
Course	પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક	પ્રશ્નપત્રનું નામ	ગુણભાર		ક્રેડિટ
			બાહ્ય	(આંતરિક)	
Core	201	શિક્ષણ અને નઈ તાલીમનું તત્ત્વદર્શન Philosophy of Education and Nai Talim	30	(20)	4
	202	શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર અને નઈ તાલીમ Sociology of Education and Nai Talim	30	(20)	4
	203	અભ્યાસક્રમનો અભ્યાસ Curriculum Studies	30	(20)	4
	204	પૂર્વ-સેવાકાલીન અને સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણ Pre-Service and In-Service Teacher Education	30	(20)	4
કુલ			120	(80)	16
પ્રાયોગિક વિશિષ્ટ કૌશલ્ય વિકાસ (Special Skill Development)					
Course	પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક	પ્રશ્નપત્રનું નામ	ગુણભાર		ક્રેડિટ
			બાહ્ય	(આંતરિક)	
Ability Enhancement	SSD-3	સંશોધન પ્રસ્તાવ લેખન અને રજૂઆત Research Proposal Writing and Presentation	-	(25)	1
Value	COMPL-3	સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ અને સમૂહજીવન-1 Community Life and Co-Curricular Activities-1	-	(25)	1
Teacher Training / School Experience	Internship-1	ઈન્ટર્નશિપ-1 (શિક્ષક પ્રશિક્ષણ / ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થામાં 20 દિવસ) Internship-1 (20 Days in Teacher Education/Post basic Institution)	50	-	2
કુલ			50	(50)	4
સત્ર-2 નો કુલ ગુણભાર			170	(130)	20

એમ.એડ્. : સત્ર-3

સૈદ્ધાંતિક					
Course	પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક	પ્રશ્નપત્રનું નામ	ગુણભાર		ક્રેડિટ
			બાહ્ય	(આંતરિક)	
Core	301	વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર-1 : પ્રાથમિક કક્ષા : શિક્ષણના પ્રશ્નો અને પ્રવાહો Special Field-1 : Elementary Level : Issues and Trends in Education	30	(20)	4
		વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર-1 : માધ્યમિક કક્ષા : શિક્ષણના પ્રશ્નો અને પ્રવાહો Special Field-1 : Secondary Level : Issues and Trends in Education			
	302	વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર-2 : પ્રાથમિક કક્ષા : શિક્ષણનું સંસ્થાકીય આયોજન અને વ્યવસ્થાપન Special Field-2: Elementary Level : Institutional Planning and Management	30	(20)	4
		વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર-1 : માધ્યમિક કક્ષા : શિક્ષણનું સંસ્થાકીય આયોજન અને વ્યવસ્થાપન Special Field-1 : Secondary Level : Institutional Planning and Management			
	303	શિક્ષક પ્રશિક્ષણમાં નવીનીકરણ અને સંશોધન Innovations and Research in Teacher Education	30	(20)	4
304	શૈક્ષણિક સંશોધનની પદ્ધતિઓ Methods of Education Research	30	(20)	4	
કુલ			120	(80)	16
પ્રાયોગિક					
વિશિષ્ટ કૌશલ્ય વિકાસ (Special Skill Development)					
Course	પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક	પ્રશ્નપત્રનું નામ	ગુણભાર		ક્રેડિટ
			બાહ્ય	(આંતરિક)	
Ability Enhancement	SSD-4	શૈક્ષણિક લેખન અને રજૂઆત Academic Writing and Presentation	-	(25)	1
	SSD-5	સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા Review of Related Literature	-	(25)	1
Teacher Training / School Experience	Internship-2	ઈન્ટર્નશિપ-2 (શિક્ષક પ્રશિક્ષણ / ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થામાં 20 દિવસ) Internship-2 (20 Days in Teacher Education/Post basic Institution)	50	-	2
કુલ			50	(50)	4
સત્ર-3 નો કુલ ગુણભાર			170	(130)	20

સૈદ્ધાંતિક					
પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંકમાં E =પ્રાથમિક કક્ષા(Elementary Level) અને S =માધ્યમિક કક્ષા(Secondary Level)દર્શાવે છે. વૈકલ્પિકજૂથ-1 (Elective Group-1)					
Course	પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક	પ્રશ્નપત્રનું નામ	ગુણભાર		ક્રેડિટ
			બાહ્ય	(આંતરિક)	
Elective	401.1E	શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન Educational Guidance	30	(20)	4
	401.1S	શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન Educational Guidance			
	402.1E	શૈક્ષણિક સલાહ Educational Counselling	30	(20)	4
	402.1S	શૈક્ષણિક સલાહ Educational Counselling			
	403.1E	માર્ગદર્શનમાં મનોવૈજ્ઞાનિક માપન Psychological Testing in Guidance	30	(20)	4
	403.1S	માર્ગદર્શનમાં મનોવૈજ્ઞાનિક માપન Psychological Testing in Guidance			
વૈકલ્પિક જૂથ-2 (Elective Group-2)					
Elective	401.2E	શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં આધારભૂત તત્ત્વો Fundamentals of Educational Technology	30	(20)	4
	401.2S	શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં આધારભૂત તત્ત્વો Fundamentals of Educational Technology			
	402.2E	માહિતી પ્રત્યાયન અને શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિ Information Communication and Educational Technology	30	(20)	4
	402.2S	માહિતી પ્રત્યાયન અને શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિ Information Communication and Educational Technology			
	403.2E	રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ-2020 અને શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિ National Education Policy-2020 and Educational Technology	30	(20)	4
	403.2S	રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ-2020 અને શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિ National Education Policy-2020 and Educational Technology			

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંકમાં E =પ્રાથમિક કક્ષા(Elementary Level) અને S =માધ્યમિક કક્ષા(Secondary Level)દર્શાવે છે. વૈકલ્પિક જૂથ-3 (Elective Group-3)					
Course	પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક	પ્રશ્નપત્રનું નામ	ગુણભાર		કેડિટ
			બાહ્ય	(આંતરિક)	
Elective	401.3E	અભ્યાસક્રમનું આયોજન અને વિકાસ Curriculum Designing and Development	30	(20)	4
	401.3S	અભ્યાસક્રમનું આયોજન અને વિકાસ Curriculum Designing and Development			
	402.3E	શૈક્ષણિક પદ્ધતિશાસ્ત્ર Educational Pedagogy	30	(20)	4
	402.3S	શૈક્ષણિક પદ્ધતિશાસ્ત્ર Educational Pedagogy			
	403.3E	અધ્યયનનું મૂલ્યાંકન Assessment of Learning	30	(20)	4
	403.3S	અધ્યયનનું મૂલ્યાંકન Assessment of Learning			
Core	404	લઘુશોધ નિબંધ Dissertation	50	(50)	4
કુલ			140	(110)	4 પ્રશ્નપત્ર X 4 કેડિટ = 16
પ્રાયોગિક વિશેષ કૌશલ્ય વિકાસ (Special Skill Development)					
Course	પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક	પ્રશ્નપત્રનું નામ	ગુણભાર		કેડિટ
			બાહ્ય	(આંતરિક)	
Ability Enhancement	SSD-6	સંશોધનમાં કમ્પ્યુટર Computer in Research	-	(25)	1
Value	SSD-7	યોગનું શિક્ષણ Education of Yoga	-	(25)	1
Value	COMPL-2	ઉદ્યોગ (કાર્યાનુભવ)-2 Craft (Work Experience)-2	-	(25)	1
Skill	COMPL-3	સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ અને સમૂહજીવન-2 Community Life and Co-Curricular Activities-2	-	(25)	1
કુલ			-	(100)	4
સત્ર-4 નો કુલ ગુણભાર			140	(210)	20

સૈદ્ધાંતિક અને પ્રાયોગિક પાઠ્યક્રમના મૂલ્યાંકનની યોજના (સત્ર-1 થી સત્ર-4)

ક્રમ	સૈદ્ધાંતિક પાઠ્યક્રમના મૂલ્યાંકનની યોજના	કુલ ગુણભાર બાહ્ય (આંતરિક)				કુલ ગુણભાર બાહ્ય(આંતરિક)
		સત્ર-1	સત્ર-2	સત્ર-3	સત્ર-4	
1	સત્ર-1 થી સત્ર-4ના સૈદ્ધાંતિક પાઠ્યક્રમની કસોટી-1 અને કસોટી-2 અને સંત્રાંત પરીક્ષા	120 (80)	120 (80)	120(80)	90(60)	450 (300)
2	સત્ર-1 થી સત્ર-4ના સૈદ્ધાંતિક પાઠ્યક્રમમાં સમાવિષ્ટ પ્રાયોગિક કાર્યો : 1. સ્વાધ્યાયકાર્ય (10 ગુણ), 2. નઈ તાલીમ આધારિત પ્રોજેક્ટ કાર્ય (10 ગુણ) 3. લઘુશોધ નિબંધ (100 ગુણ)	(80)	(80)	(80)	(60)	(300)
		-	-	-	50(50)	50 (50)
	સૈદ્ધાંતિક પાઠ્યક્રમના મૂલ્યાંકનનો કુલ ગુણભાર	120 (160)	120 (160)	120 (160)	140 (170)	500 (650)
	પ્રાયોગિક પાઠ્યક્રમના મૂલ્યાંકનની યોજના					
3	સત્ર-1 થી સત્ર-4નાં SSD પાઠ્યક્રમની પ્રાયોગિક/મૌખિક પરીક્ષા (25 ગુણ)	(50)	(25)	(50)	(50)	(175)
4	ઈન્ટર્નશિપ-1/2 (શિક્ષક પ્રશિક્ષણ / ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થામાં 20 દિવસ)	-	50	50	-	100
5	COMPL-1 : શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની મુલાકાત અને ગ્રામજીવન યાત્રાશિબિર	(25)	-	-	-	(25)
6	COMPL-2 : ઉદ્યોગ (કાર્યાનુભવ) : 1. બાગાયત ઉદ્યોગ : સજીવખેતી દ્વારા શાકભાજી ઉત્પાદન, બાગબાની-નર્સરીની પ્રવૃત્તિ અને પર્યાવરણ જાળવણી સંબંધી કૌશલ્યો હસ્તગત કરવાં. 2. ગૃહઉદ્યોગ : નેચરલ સાબુ, વેસેલીન, બામ અને ફિનાઈલ બનાવવા સંબંધી કૌશલ્યો હસ્તગત કરવાં. 3. વસ્ત્રનિર્માણ (સીવણ) ઉદ્યોગ : ઉરેફ/પેટીકોટ, એપ્રેન, ઓશિકાનું કવર નિર્માણ કરવા સંબંધી કૌશલ્યો હસ્તગત કરવાં. નોંધ : ઉપરોક્ત ચૈકી કોઈ બે ઉદ્યોગ પસંદ કરવાના રહેશે. સત્રદીઠ-1 ક્રેડિટ પ્રમાણે ઉદ્યોગ(કાર્યાનુભવ)નું આયોજન કરવામાં આવશે. ઈન્ટર્નશિપ દરમિયાન બાકી રહેલ ઉદ્યોગ(કાર્યાનુભવ) જે તે સત્રના અંત સુધીમાં પૂર્ણ કરવું અનિવાર્ય છે.	(25)	-	-	(25)	(50)
7	COMPL-3 : સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ અને સમૂહજીવન : (વર્ષાંતે મૂલ્યાંકન) 1. સમૂહપ્રાર્થના, સમૂહકાંતણ અને વર્ગખંડ શિક્ષણમાં નિયમિતતા અને સહભાગિતા : (10 ગુણનું મૂલ્યાંકન : કાર્યાલયમાંથી પ્રાપ્ત એકંદર સરેરાશ હાજરીના આધારે વર્ગઅધ્યાપક દ્વારા) 2. વિભાગ દ્વારા આયોજિત સમૂહપ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગિતા : અભિમુખતા શિબિર, સમૂહસફાઈ, સ્વયંપાકી-સમૂહભોજન, વિશિષ્ટ દિવસોની ઉજવણી, સાહિત્યિક/સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો, વિવિધ સ્પર્ધાઓ, વર્ષાંત કાર્યક્રમ શુભેચ્છા-સમારંભ (10 ગુણનું મૂલ્યાંકન - અધ્યાપકોની ટીમ-A દ્વારા) 3. વિભાગમાં સામુદાયિક જીવન : પરસ્પર સાથેનો જીવનવ્યવહાર, વિવિધ ટુકડીકાર્યોમાં સહભાગિતા, પ્રાર્થના-ભજન-ધૂન-ગીતગાન કૌશલ્ય (10 ગુણનું મૂલ્યાંકન - અધ્યાપકોની ટીમ-B દ્વારા) 4. Mentor Group / હોમરૂમ(ધરનો ઓરડી)જૂથની પ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગિતા : જૂથની બેઠકોમાં નિયમિતતા, જૂથ દ્વારા આયોજિત રચનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ, પરસ્પરનાં કાર્યોમાં મદદ, જૂથના સભ્યો સાથેનો ધરોબો (10 ગુણનું મૂલ્યાંકન - હોમરૂમ જૂથના માર્ગદર્શક દ્વારા) 5. રમત-ગમત અને યોગ-પ્રાણાયામ, સ્વચ્છતા અને સ્વાસ્થ્ય સેવા, સમાજસેવા અને પર્યાવરણીય પ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગિતા : (10 ગુણનું મૂલ્યાંકન - અધ્યાપકોની ટીમ-C દ્વારા) નોંધ : 50 ગુણનાં મૂલ્યાંકનમાંથી મેળવેલ ગુણને 2 વડે ભાગતાં મળેલ ભાગફળને 25 ગુણમાંથી મળેલ ગુણ ગણવા.	-	(25)	-	(25)	(50)
	પ્રાયોગિક પાઠ્યક્રમના મૂલ્યાંકનનો કુલ ગુણભાર	(100)	50 (50)	50 (50)	(100)	100(300)

એમ.એડ્. : સત્રદીઠ 20-ક્રેડિટ અભ્યાસક્રમનો એકંદર ગુણભાર અને ક્રેડિટ

વિભાગ	વિગત	સત્રવાર કુલ ગુણભાર				કુલ ગુણ બાહ્ય (આંતરિક)	કુલ ક્રેડિટ
		સત્ર-1 બાહ્ય(આંતરિક)	સત્ર-2 બાહ્ય(આંતરિક)	સત્ર-3 બાહ્ય(આંતરિક)	સત્ર-4 બાહ્ય(આંતરિક)		
સૈદ્ધાંતિક	સૈદ્ધાંતિક પાઠ્યક્રમ	120 (80)	120 (80)	120 (80)	90 (60)	450 (300)	64
	સૈદ્ધાંતિક પાઠ્યક્રમમાં પ્રાયોગિક કાર્યો	(80)	(80)	(80)	50 (110)	50 (350)	
	સૈદ્ધાંતિક પાઠ્યક્રમનો કુલ ગુણભાર	120 (160)	120 (160)	120 (160)	140 (170)	500 (650)	
પ્રાયોગિક	પ્રાયોગિક પાઠ્યક્રમનો કુલ ગુણભાર	(100)	50 (50)	50 (50)	(100)	100 (300)	16
	સૈદ્ધાંતિક અને પ્રાયોગિક પાઠ્યક્રમનો કુલ ગુણભાર	120 (260)	170 (210)	170 (210)	140 (270)	600 (950)	80

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક 101	પ્રશ્નપત્ર : અધ્યયન અને વિકાસનું મનોવિજ્ઞાન Psychology of Learning and Development	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1. અધ્યયનની સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને વિભાવના વિષય પર પરિસંવાદ રજૂ કરે. 2. અધ્યયન તથા પ્રેરણાના સિદ્ધાંતોનું અધ્યયન કાર્યમાં ઉપયોજન કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. 3. અધ્યયનને અસરકારક બનાવવા માટેના નૂતન આચારોનું વ્યવહારુ ઉપયોજન કરવાનું કૌશલ્ય બતાવે છે. 4. અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાનના સિદ્ધાંતો તથા વિવિધ મોડેલ્સનો અધ્યાપનમાં ઉપયોગ કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. 5. બોધાત્મક, નૈતિક તથા વ્યક્તિત્વ વિકાસ અંગેના સિદ્ધાંતોનું વ્યવહારમાં ઉપયોજન કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. 6. વ્યક્તિ વ્યવહારોનું વિશ્લેષણ (Transactional Analysis) અને મનોવૈજ્ઞાનિક માપન કરી બતાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	અધ્યયન : વિભાવના અને સિદ્ધાંતો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1.1 અધ્યયન : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને માનવજીવનમાં અધ્યયનનું મહત્ત્વ 1.2 અધ્યયનની ભારતીય પરંપરા 1.2.1 અધ્યયનમાં યોગ અને નિદિધ્યાસનનું મહત્ત્વ 1.2.2 અધ્યયનમાં શ્રવણ, મનન અને સ્મૃતિનું મહત્ત્વ 1.3 બાન્દુરાનો અવલોકનાત્મક અધ્યયનનો સિદ્ધાંત, મૂલ્યાંકન અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- અધ્યયનની વિભાવના સંદર્ભે જૂથચર્ચાનું આયોજન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - આસપાસના પર્યાવરણનું અવલોકન કરી અધ્યયન સાથેનો સંબંધ શોધી અહેવાલ તૈયાર કરે. - અધ્યયનની ભારતીય પરંપરા વિષય પર પરિસંવાદનું આયોજન	

	1.4 આસુબેલનો અર્થપૂર્ણ અધ્યયનનો સિદ્ધાંત, મૂલ્યાંકન અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો		અને સંચાલન કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - અધ્યયનને અસરકારક બનાવવા માટે યોગાસનોનો પ્રયોગ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - અધ્યયનના કોઈ એક સિદ્ધાંતનો કોઈ ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ પર પ્રયોગ કરી સિદ્ધાંતનું મૂલ્યાંકન કરે.	
2	અધ્યયનમાં પ્રેરણા અને નૂતન અભિગમો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	2.1 અધ્યયનમાં પ્રેરણા : સંકલ્પના, સ્વરૂપ, મહત્ત્વ અને શિક્ષકની ભૂમિકા 2.2 પ્રેરણાના સિદ્ધાંતો 2.2.1 વિનરનો કારણ આરોપણનો સિદ્ધાંત 2.2.2 વિનરનો અપેક્ષા X મૂલ્યનો સિદ્ધાંત 2.3 અધ્યયનના નૂતન અભિગમો 2.3.1 પ્રભુત્વ અધ્યયન : સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2.3.2 ચિંતનાત્મક અધ્યયન : સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2.4 અધ્યયનમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ અને મહત્ત્વ	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- પ્રેરણાના સિદ્ધાંતોના આધારે વિદ્યાર્થીઓને અધ્યયન માટેની પ્રેરણા પૂરી પાડવા માટે વાસ્તવિક સ્થિતિનું નિર્માણ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ માટે પ્રભુત્વ અધ્યયનનું આયોજન અને સંચાલન કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - અસરકારક અધ્યયનમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરે. - વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ માટે ચિંતનાત્મક અધ્યયનનું આયોજન કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3	અધ્યાપન અને વિકાસનું મનોવિજ્ઞાન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)

	3.1 અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાન : સંકલ્પના, સિદ્ધાંતો, અધ્યાપનના જૂથો અને વિવિધ મોડેલ્સ 3.2 બોધાત્મક વિકાસ અંગેના પિયાજેના સિદ્ધાંતનું મૂલ્યાંકન અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો 3.3 નૈતિક વિચારણાના વિકાસની અવસ્થાઓ અંગેના કોહલબર્ગના સિદ્ધાંતનું મૂલ્યાંકન અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો 3.4 વ્યક્તિત્વ વિકાસ અંગેના એરિક્સનના સિદ્ધાંતનું મૂલ્યાંકન અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાનના સિદ્ધાંતો સમજી વાસ્તવિક પરિસ્થિતિમાં અકરકારક અધ્યાપનમાં તેનો ઉપયોગ કરે. - અસરકારક અધ્યાપન માટે કોઈ એક મોડેલનો ઉપયોગ કરી મોડેલની અસરકારકતા તપાસીને અહેવાલ તૈયાર કરે. - કોઈ એક સિદ્ધાંતનો કોઈ ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ પર પ્રયોગ કરી સિદ્ધાંતનું મૂલ્યાંકન કરે.	
4	વ્યક્તિ વ્યવહારોનું વિશ્લેષણ અને મનોવૈજ્ઞાનિક માપન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	4.1 વ્યક્તિત્વ સ્વરૂપ : બાળક, પુખ્ત અને વાલીના શાબ્દિક અને અશાબ્દિક લક્ષણો 4.2 આંતર વ્યક્તિ વ્યવહારોનું વિશ્લેષણ : પૂરક વ્યવહાર, બિનપૂરક વ્યવહાર અને ગૂઢવ્યવહાર 4.3 મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓ : સંકલ્પના, પ્રકાર અને ઉપયોજન 4.4 બુદ્ધિ, મનોવલણ, વ્યક્તિત્વ અને મૂલ્યો : સંકલ્પના અને માપન	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- આંતર વ્યક્તિ વ્યવહારોનું અવલોકન કરી વિશ્લેષણ કરીને અહેવાલ તૈયાર કરે. - વ્યક્તિત્વ સ્વરૂપ સંદર્ભે શાબ્દિક અને અશાબ્દિક લક્ષણો પર જૂથચર્ચાનું આયોજન અને સંચાલન કરે. - કોઈ એક બુદ્ધિમાપન કસોટીની રચના કરે અને કોઈ ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ પર તેની અજમાયશ કરીને પરિણામ તૈયાર કરે. - વિદ્યાર્થીઓના મૂલ્યોનું માપન કરવા માટે મૂલ્યમાપદંડની રચના કરી તેની અજમાયશ કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

1. દેસાઈ, કૃષ્ણકાંત જી. (2013). મનોવૈજ્ઞાનિક માપન. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
2. દોંગા, નનુભાઈ એસ. (1995). અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાન. રાજકોટ : નિજિજન સાઈકો સેન્ટર, સહજાનંદ સૌરાષ્ટ્ર કલાકેન્દ્ર સોસાયટી.
3. પંડ્યા, કુલીન ડી. (1993). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનની વિચારધારાઓ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
4. બુદ્ધદેવ, પ્રવીણા વી. અને દેસાઈ હરિભાઈ જી. (1991). મનોવલણો અને તેનું માપન. રાજકોટ : મેમોરિયલ એજ્યુકેશનલ ટ્રસ્ટ.
5. ભોગાયતા, ચંદ્રકાન્ત કે. (2003). અધ્યાપન પ્રાયોજિત મનોવિજ્ઞાન. અમદાવાદ : પાર્શ્વ પ્રકાશન નિશાપોળ ઝવેરીવાડ, રીલિફ રોડ.
6. શાહ, ગુણવંત બી. અને પંડ્યા, કુલીન ડી. (1993). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
7. શાહ, ગુણવંત બી. (1986). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનમાં અધ્યયન મિમાંસા. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
8. અગ્રવાલ, આર. એન. મનોવિજ્ઞાન ઓર શિક્ષા મેં માપન એવં મૂલ્યાંકન. આગ્રા : વિનોદ પુસ્તક મંદિર.
9. ગુપ્તા, એસ. (1999). આધુનિક મનોવિજ્ઞાન તથા મૂલ્યાંકન. ઇલ્હાબાદ : શારદા પુસ્તક ભવન.
10. Anastasi, A. (1982). Psychological Testing. New York : Collier Macmillan Publication.
11. Asubel, D. P. (1968). Educational Psychological : Cognitive View : New York.
12. Asubel, D. P. (1969). School Learning : An Introduction to Educational Psychology : New York.
13. Bernard, H. W. (1954). Psychology of Learning & Teaching. New York : Mc-Graw Hill.
14. Bruner J. S. (1960). The Process of Education (Cheap Ed.). Delhi : Atma Ram.
15. Bieheler, R. F. & Snowman, A. (1993). Psychology Applied to Teaching. Boston.
16. Cooper, R. K. and Sawas, A. (1997) Executive of EQ Intelligence in Leadership and Organization. New York : Grossest, Cutnam Press.
17. De Cecco, J. P. & Crawford, W. (1997). The Psychology of Learning and Instruction. New delhi : Prentice Hall.
18. Driscoll, M. P. (1994). Psychology of Learning for Instruction. Boston : Allyn & Bacon.
19. Gagne, R. M. (1979). The condition of learning and theory of instruction. New York : Holt, Rinehan and Winston.
20. Garrison, Karl C. and Jones Franklin R. The Psychology of Human Development. Pennsylvania :
21. International Textbook Company, Scranton.
22. Robbins, S.P. (2001). Organizational Behaviour (9th Edition). New Delhi : Prentice Hall of India Ltd.
23. Skinner, B. F. (1968). The Technology of Teaching. New York : Appleton Century Crofts.
24. Sternberg, Robert J. (2003). Wisdom, Intelligence and Creativity Synthesized. New York : Cambridge.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 102	પ્રશ્નપત્ર : ઇતિહાસ અને રાજકીય અર્થશાસ્ત્ર History and Political Economy of Education	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થી.....
- ભારતીય શિક્ષણના ઇતિહાસ વિષે સમજ કેળવી તેનું વર્ણન કરે.   - શિક્ષણની વ્યવસ્થામાં રાજ્યની ભૂમિકા સ્પષ્ટ કરે.   - રાજકારણ અને શિક્ષણ વચ્ચેનો સંબંધો સમજી તેની લાક્ષણિકતાઓનું વર્ણન કરે.   - આર્થિક વ્યવસ્થા અને શિક્ષણ નીતિ વિષે સમજ કેળવી માનવસંસાધન વિકાસ મંત્રાલયની ભૂમિકા સમજાવે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	શિક્ષણનો ઇતિહાસ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15
	- પ્રાચીન ભારતમાં શિક્ષણ વ્યવસ્થા - મધ્યકાલીન ભારતમાં શિક્ષણ વ્યવસ્થા - બ્રિટિશકાલીન ભારતમાં શિક્ષણ વ્યવસ્થા - સ્વાતંત્ર્યોત્તર ભારતમાં શિક્ષણ વ્યવસ્થા	વ્યાખ્યાન સેમિનાર પરિસંવાદ પેનલચર્ચા	ભારતીય શિક્ષણના ઇતિહાસ સંદર્ભે ગ્રંથાલયનો ઉપયોગ કરી કોઈ એક ભારતીય શિક્ષણ વ્યવસ્થા વિષે ગહન અભ્યાસ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે.	
2.	ભારતીય શિક્ષણના વિકાસ માટેના પ્રયત્નો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 8 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 7 X 2 = 14 કલાક	
	- આઝાદી પૂર્વે શિક્ષણના વિકાસ માટે વિવિધ પંચો અને સમિતિઓની ભલામણો - આઝાદી પછી શિક્ષણના વિકાસ માટે વિવિધ પંચો અને સમિતિઓની	વ્યાખ્યાન કાર્યશાળા જૂથચર્ચા સેમિનાર	- આઝાદી પહેલાના શિક્ષણપંચો વિશે સમીક્ષાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરી PPT દ્વારા રજૂઆત કરે. - આઝાદી પછીના શિક્ષણ	

	ભલામણો 3. ભારત અને ગુજરાતના શિક્ષણની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ, 4. ભારતીય શિક્ષણની સમસ્યાઓ અને નવા પ્રવાહો		પંચોની ભલામણોની વિવેચના કરી અહેવાલ તૈયાર કરી PPT દ્વારા રજૂઆત કરે. • શિક્ષક ભરતીની પ્રક્રિયા સંદર્ભે માધ્યમિક શાળાઓની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ સંદર્ભે સમીક્ષા કરી નોંધ કરે. • ભારત અને ગુજરાતની શિક્ષણની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિનો ચાર્ટ તૈયાર કરે.	
3.	રાજ્યતંત્રના સ્વરૂપો, લાક્ષણિકતાઓ અને શિક્ષણ વ્યવસ્થા	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 8 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 7 X 2 = 14 કલાક	15
	3.1 આપખુદશાહી અને શિક્ષણ વ્યવસ્થા 3.2 સમાજવાદ અને શિક્ષણ વ્યવસ્થા 3.3 સામ્યવાદ અને શિક્ષણ વ્યવસ્થા 3.4 લોકશાહી અને શિક્ષણ વ્યવસ્થા	• વ્યાખ્યાન • પેનલચર્ચા • પરિસંવાદ	• રાજ્યતંત્રના વિવિધ સ્વરૂપો અને લાક્ષણિકતાના સંદર્ભે કઈ શિક્ષણ વ્યાખ્યા ઉત્તમ છે શા માટે ? તે સંદર્ભે અહેવાલ તૈયાર કરે.	15
4	આર્થિક વ્યવસ્થા અને શિક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 8 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 7 X 2 = 14 કલાક	
	4.1 અર્થશાસ્ત્ર અને શિક્ષણના અર્થશાસ્ત્રનો અર્થ, સ્વરૂપ અને મહત્વ 4.2 અર્થશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતો 4.3 અર્થશાસ્ત્રના અને શૈક્ષણિક આયોજન 4.4 અર્થશાસ્ત્ર અને માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલયની ભૂમિકા	• વ્યાખ્યાન • પરિસંવાદ • પેનલચર્ચા	• શિક્ષણના અર્થશાસ્ત્રનો અર્થ, સ્વરૂપ અને મહત્વ વિશે PPT તૈયાર કરે. • ગુજરાત સરકારના બજેટમાં શિક્ષણ સંદર્ભે જોગવાઈઓ અંગે સમીક્ષાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરે. • શાળાની આવક અને ખર્ચ સંદર્ભે આયોજન તૈયાર કરે.	

સંદર્ભ સૂચિ

1. અબ્દુલ કલામ એ.પી.જે. (2003). ઇન્ડિયા 2020 નવી સહસ્રાબ્દીનું સ્વપ્ન. અમદાવાદ : નવભારત સાહિત્ય મંદિર
2. કસ્વેકર આરતી પી. (2007). શિક્ષણની વર્તમાન ફિલસૂફીઓ અમદાવાદ : રન્નાડે પ્રકાશન
3. Aggarwal J.C.(2014). Teaching of Economics : A practical Approach. Agra : Agrawal Publications.
4. Gaske (1989), Economic of Education, Pregamon Press, London.
5. Coombs, P.H. And Hallak. J (1988) Cost Analysis in Education: A Tool for Policy and Planning, Baltimore: John Hopkins Press.
6. G.Psacharopoulos (1987): Economics of Education: Research and Studies, New York: Pergamon Press.
7. Ansari, M.M. **Education and Economic Development**, New Delhi, AIU Publication, 1987.
8. **Blaug Mark Economics of Education & the Education of an Economist**, New York, University Press, 1987.
9. Blaug Mark **An Introduction to Economics of Education**, England, Penguin Books Ltd. 1980.
10. Garg, V.P. **The Cost Analysis in Higher Education**, New Delhi, Metropolitan Book Co., 1985
11. Harbision & Myers **Education, Manpower and Economics growth**, New Delhi, Oxford & IBH. (Indian edition) 1968.
12. Kneller, G. F. **Education & Economic Growth**, New York, John Wiley, 1968.
13. Pandit, H. N. **Measurement of cost Productivity & Efficiency of Education**, New Delhi, NCERT, 1969.
14. Prakash Sri. & Choudhury, S **Expenditure on Education : Theory, Models and Growth**, New Delhi, NIEPA, 1994.
15. Pscharo Pulos, G. & Woodhall, M **Education for Development-An Analysis of Investment Choices**, London, World Bank Publisher, 1985.
16. Schultz, T. W. **The Economic Value of Education**, Columbia, Columbia University Press, 1963.
17. Sethi, Vinita **Educational Development and Resource Mobilization**, New Delhi, Kanishka Publication, 1997.
18. Sodhi, T.S. **Education and Economics Development**, Ludhiana, Mukand Publications, 1978.
19. Tilak, J.B.G. **Economics of Inequality in Education**, New Delhi, Sage Publications, 1987.
20. Vaizey John **Economics of Education**, London, Faber & Faber, 1962.
21. Pscharo Pulos, G. & Woodhall, M **Education for Development – An Analysis of Investment Choices**, London, World Bank Publisher, 1985.
22. schultz, T. W, **The Economics Value of Education Columbia, Columbia University Press, 1963.**

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 103	પ્રશ્નપત્ર: અભ્યાસના એક ક્ષેત્ર તરીકે શિક્ષણશાસ્ત્ર Education Studies	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થી.....
- કેળવણીની સંકલ્પના, સ્વરૂપ, અભ્યાસક્રમ અને અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા વિશે સમજ કેળવી તેના વિશે વર્ણવે.   - શાલેય શિક્ષણની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિમાંથી નિષ્પન્ન થતી સમસ્યાઓ જાણી તેના ઉકેલ વિષે સમજાવે.   - વ્યક્તિત્વના સર્વાંગી વિકાસ અર્થે શાંતિ માટેના શિક્ષણ, સ્વસ્થ સમાજ અને સામાજિક સંવાદિતા સાધવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે.   - પ્રવર્તમાન શિક્ષણ સંદર્ભે ઉભી થયેલી સમસ્યાઓના ઉકેલ માટે શાળા અને સમાજની ભૂમિકા સમજાવે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	કેળવણીની સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 8 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 4 X 2 = 8 કલાક	12
	- કેળવણીની સંકલ્પના અને સ્વરૂપ (ગાંધીજી, ટાગોર, જે કૃષ્ણમૂર્તિ, મોન્ટેસરી અને જહોન ડ્યૂઈના મતે) - કેળવણીના ઉદ્દેશો(હેતુઓ) અને કાર્યો. - કેળવણી અને અભ્યાસક્રમ - અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	વ્યાખ્યાન પરિસંવાદ જૂથચર્ચા	- દર્શન શાસ્ત્રીઓના કેળવણી વિશેના વિચારો સંદર્ભે ગાંધીજી ટાગોર જહોન ડ્યૂઈ, જે કૃષ્ણમૂર્તિ અને મોન્ટેસરી પૈકી કોઈ એક વિષે મૂળપુસ્તક વાંચી પરિસંવાદમાં રજૂઆત કરે. - કેળવણીમાં અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા વિષે કોઈ શાળાની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરે.	
2.	શાલેય શિક્ષણની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	18
	2.1 શાલેય શિક્ષણની સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ 2.2 શાલેય શિક્ષણમાં અભ્યાસક્રમનું	વ્યાખ્યાન પરિસંવાદ જૂથચર્ચા પેનલચર્ચા	કોઈ એક શાળાની મુલાકાત લઈ તેના અભ્યાસક્રમના સ્વરૂપ વિષે અને અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા વિષે નોંધ	

	સ્વરૂપ 2.3 પ્રવર્તમાન શાલેય શિક્ષણની પરિસ્થિતિમાંથી નિષ્પન્ન થતી સમસ્યાઓ અને ઉકેલ 2.4 આદર્શ શાળાનું સ્વરૂપ અને અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કરી આદર્શ શાળાનું સ્વરૂપ તૈયાર કરે તે ચાર્ટ તૈયાર કરે. કોઈ એક શાળાની મુલાકાત લઈ તે શાળાની સમસ્યાઓની યાદી તૈયાર કરી તેના ઉકેલ માટેના ઉપાયો સંદર્ભે અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3.	વ્યક્તિત્વના સર્વાંગી વિકાસ માટે શાંતિ માટેનું શિક્ષણ, સ્વસ્થ સમાજ અને સામાજિક સંવાદિતાનું શિક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	
	3.1 શિક્ષણ દ્વારા વ્યક્તિત્વ વિકાસ : શારીરિક, માનસિક, ભાવાત્મક, સામાજિક અને આધ્યાત્મિક 3.2 શાંતિ માટેનું શિક્ષણ : સંકલ્પના સ્વરૂપ અને મહત્વ 3.3 સામાજિક સંવાદિતા અને શાંતિ 3.4 સ્વસ્થ સમાજ : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને મહત્વ	વ્યાખ્યાન જૂથચર્ચા પેનલચર્ચા પરિસંવાદ	- વ્યક્તિત્વ વિકાસ સંદર્ભે વિશિષ્ટ વ્યક્તિની મુલાકાત લઈ શારીરિક, માનસિક, ભાવાત્મક, સામાજિક અને આધ્યાત્મિક શિક્ષણ સંદર્ભે ચર્ચા કરી તેની નોંધ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - શાંતિ માટેના શિક્ષણ અને સ્વસ્થ સમાજ વિષે ગહન અભ્યાસ કરી PPT દ્વારા રજૂઆત કરે.	
4.	શાળા અને સમાજ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 8 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15
	4.1 શાળા એક અધ્યયન સંસ્થા : સમસ્યાઓ અને ઉકેલ 4.2 સમાજમાં ઊભી થયેલી સમસ્યાઓ અને ઉકેલ 4.3 સમાજના વિકાસ માટે શાળાની ભૂમિકા : વર્ગ, જ્ઞાતિ, જાતિયતા અને ધર્મ સંદર્ભે 4.4 શાળાના વિકાસ માટે સમાજની ભૂમિકા	વ્યાખ્યાન જૂથચર્ચા પેનલચર્ચા સેમિનાર	- શાળાના વિકાસ માટે શાળાની મુલાકાત લઈ તેની સમસ્યાઓ નોંધી શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિના સભ્યો સાથે ચર્ચા કરી તેના ઉકેલ સંદર્ભે અહેવાલ તૈયાર કરે. - સમાજના વિકાસ માટે શાળાની ભૂમિકા અને શાળાના વિકાસ માટેની ભૂમિકા સંદર્ભે PPT દ્વારા રજૂઆત કરે.	

સંદર્ભ સૂચિ

1. દવે જયેન્દ્ર (1986). ભારતીય તત્વ ચિંતકોનું શિક્ષણ ચિંતન અમદાવાદ: યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
2. દવે જયેન્દ્ર પટેલ મોતીભાઈ (1996). શિક્ષણદર્શન . અમદાવાદ: બી.એસ.શાહ પ્રકાશન
3. દેસાઈ ધનવંત શાહ ગુણવંત (1982). શિક્ષણની વર્તમાન ફિલસૂફીઓ , અમદાવાદ : અનડા પ્રકાશન
4. પંડ્યા કુલીન (1972). તાત્વિક વિચારધારાઓ અને શિક્ષણ, અમદાવાદ: બાલગોવિંદ પ્રકાશન
5. દવે જયેન્દ્ર અને પટેલ. મોતીભાઈ (1992). (પાંચમી આવૃત્તિ) : ભારતીય શિક્ષણના નૂતન પ્રવાહો અને સમસ્યાઓ , અમદાવાદ : બી.એસ. શાહ પ્રકાશન
6. પટેલ મફતભાઈ (1997). પ્રાથમિક શિક્ષણ એક અવલોકન , અમદાવાદ : શ્વેતા પ્રકાશન
7. ભાલ જે.ડી. (1997). ભારતની શિક્ષણ વ્યવસ્થા, અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
8. અલ્તેકર, એ.એસ. (1965). પ્રાચીન ભારતમાં શિક્ષણ, અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
9. કોઠારી, આર.જે. (2004). શિક્ષણની વિસ્તરતી ક્ષિતિજો. અમદાવાદ : બી.એસ. શાહ પ્રકાશન.
10. પટેલ મોતીભાઈ (2005). શિક્ષણના સામ્પ્રત પ્રવાહો અને શિક્ષણની અસ્મિતા, અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન
11. પટેલ મોતીભાઈ (2009). શિક્ષણના પ્રવાહો, અમદાવાદ : પદ્મ પબ્લિકેશન
12. પટેલ મોતીભાઈ (2009). વિદ્યાની વ્યથા કથા, અમદાવાદ : પદ્મ પબ્લિકેશન
13. પંચાલ મોહનભાઈ અને કસ્વેકર આરતી (2007). શિક્ષણની વર્તમાન ફિલસૂફીઓ , અમદાવાદ : રત્નાદે પ્રકાશન
14. Mohanty J. (1992). **Current issues in Education**, New Delhi, Cosmo Publication.
15. Nagraj, Manav Vyavahar Darshan (Hindi), Divya Path Sansthan, Amarkantak.
16. Nagraj, Vyavaharvadi Samajshastra Darshan (Hindi), Divya Path Sansthan, Amarkantak.
17. A Nagraj, 1998, Jeevan Vidya Ek Parichay, Divya Path Sansthan, Amarkantak.
18. Antoine de Saint-Expery. (1977). The Little Prince. London, UK: Wordsworth Edition Translated by Irene Testot-ferry (available in Hindi)
19. Dalal, A.S. (2001). Our Many Selves. Pondicherry, India : Sri Aurobindo Ashram.
20. Harmpal: Collected Writings Vil. III. The Beautiful Tree (Indigenous Indian Education in the Eighteenth Century), Other India Press, Mapusa Goa (Gujarati/Hindi Translation is available with the title: RALIYAMNU VRUKSHA Punarutthan Trust, 9/B, Annannd Park, Baliyakak Marg, Juny Dhor bazar, Kankariya, Ahmedabad-28)
21. Frankl, V. (1946) Man's Search for Meaning. New York: Pocket Books.
22. Joshi, K. (ed) (2005). The Aim of Life. Auroville, India: Sailer.
23. Krishnamurti, J. (1953). Education and the significance of Life, Ojai, California, USA: Krishnamurti Foundation Trust.
24. NCERT, (2006). Education for peace, Position Paper. New Delhi: NCERT.
25. R R Gaur, R Sangal, G P Bagaria, 2009, A Foundation Course in Value Education.
26. Walk with Me: A Guide for Inspiring Citizenship Action. (2006). New Delhi: Pravah Pub.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09
એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 104	પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક સંશોધનની સંકલ્પના અને સોપાનો Concept and Steps of Educational Research	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નિપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1. શિક્ષણમાં સંશોધનની સંકલ્પના અને અગત્ય વર્ણવે છે. 2. સંશોધન સમસ્યાની પસંદગી કરી સંશોધન યોજનાના સોપાનો વર્ણવે છે. 3. સંશોધનમાં ઉત્કલ્પના અને ચલની સમજ દર્શાવે છે. 4. સંશોધન સમસ્યા પસંદગીમાં વિવિધ સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ કરે છે. 5. સંશોધનનાં વ્યાપવિશ્વમાંથી યોગ્ય પદ્ધતિ દ્વારા નિદર્શ પસંદગીનું કૌશલ્ય ધરાવે છે. 6. વિવિધ પ્રકારનાં ઉપકરણોની સંરચના અને પ્રમાણીકરણનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	સંશોધનની સંકલ્પના અને સ્વરૂપ :	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. સંશોધન અને શૈક્ષણિક સંશોધનનો અર્થ, શૈક્ષણિક સંશોધનની જરૂરિયાત, મહત્ત્વ અને લક્ષણો 2. શૈક્ષણિક સંશોધનના પ્રકારો અને તેમની વિશેષતાઓ 3. શૈક્ષણિક સંશોધનનાં ક્ષેત્રો 4. શૈક્ષણિક સંશોધન સમસ્યા પસંદગી- સ્ત્રોત, લક્ષણો, સારી સમસ્યા પસંદગીનાં ધોરણો 5. શૈક્ષણિક સંશોધન પ્રક્રિયાનાં સોપાનો 6. ચલ-સંકલ્પના અને પ્રકારો તથા ઉત્કલ્પના: અર્થ, પ્રકારો, રચના માટેનાં ધોરણો અને ચકાસણી 7. સંશોધન પ્રસ્તાવ	પૂર્વે હાથ ધરવામાં આવેલ સંશોધનો, સંશોધન પુસ્તકો, સામયિકોનું પ્રદર્શન ગોઠવવું. વિવિધ દૃષ્ટિકોણથી વિદ્યાર્થીઓ તેનું અવલોકન કરે તે માટેની પ્રવૃત્તિઓ યોજવી.	પસંદ કરેલ સંશોધન સમસ્યાનો સંશોધન પ્રસ્તાવ તૈયાર કરવો. 1. નઈ તાલીમને લગતા સંશોધનના ક્ષેત્રો પસંદ કરી તેને આધારે સંશોધન સમસ્યાઓ રચવી. 2. પસંદ કરેલ સંશોધનની સમસ્યા માટેના સંશોધન સ્ત્રોતની યાદી તૈયાર કરવી.	
એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક
2	સંશોધન માટેના સ્ત્રોતો અને સંબંધિત સાહિત્ય	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 10 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 5 X 2 = 10 કલાક	15(1)

	1. પ્રાથમિક સ્ત્રોતો: લઘુ શોધ નિબંધ, મહાશોધ નિબંધ, સંશોધન લેખ, સંશોધન પ્રોજેક્ટનો અહેવાલ 2. ગૌણ સ્ત્રોત: સંશોધનની સમીક્ષાના સામાયિકો, જ્ઞાન કોશ, વાર્ષિક અહેવાલ, હાથપોથી, મોનોગ્રાફ 3. પ્રારંભિક સ્ત્રોત: પરિચયાત્મક નોંધ, સંદર્ભ સૂચિ, કેટલોગ 4. પૂરક સ્ત્રોત: શબ્દ કોશ, માહિતી પુસ્તિકા, વાર્ષિક પંચાંગ, જીવનચરિત્રાત્મક શબ્દકોશ, નકશા પોથી 5. સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા - અર્થ, મહત્ત્વ અને પ્રક્રિયા, અધિ-વિશ્લેષણની વ્યાવહારિકતા 6. સંશોધકે વિકસાવવાનાં ગ્રંથાલય કૌશલ્યો: વાંચન કૌશલ્ય અને નોંધ લેવાનું કૌશલ્ય, વેબ સાઈટ, CDS	કોઈ પસંદગીના બે-ત્રણ સંશોધન વિષયોમાં વિવિધ પ્રકારના સાહિત્યના સંકલનની પ્રક્રિયા હાથ ધરવી. ઇન્ટરનેટની મદદથી સાહિત્ય એકત્રીકરણની પ્રક્રિયાનું નિદર્શન કરવું.	સંશોધનના અભ્યાસ માટે વિવિધ સ્ત્રોતોના ગ્રંથાલય રેકર્ડકાર્ડ બનાવવા.	
એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક
3	સંશોધનમાં ઉપકરણો:	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 11 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 4 X 2 = 8 કલાક	15(1)
	1. સંશોધન ઉપકરણોની સંકલ્પના અને ભૂમિકા 2. પ્રશ્નાવલી: પ્રકારો, રચના, લાભ અને મર્યાદાઓ, સારી પ્રશ્નાવલીના લક્ષણો. 3. મુલાકાત: અર્થ, પ્રકારો, મુલાકાત પત્રકની રચના, લાભ અને મર્યાદાઓ. 4. કમમાપદંડ: સંકલ્પના, સંરચના અને પ્રકારો તેમજ ઉપયોગિતા અને મર્યાદાઓ. 5. મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓ: લક્ષણો, સંરચનાનાં સોપાનો, કલમ પૃથક્કરણ અને પ્રમાણીકરણ. 6. કસોટીઓના પ્રકારો: બુદ્ધિ કસોટી, અભિયોગ્યતા કસોટી, સિદ્ધિ કસોટી, નિદાન કસોટી, વ્યક્તિત્ત્વ માપન કસોટી અને રસ સંશોધિકાઓ-સંકલ્પનાઓ અને ગુજરાતીમાં રૂપાંતર થયેલી કસોટીઓની વિગતો. 7. વલણ માપદંડ : લિકર્ટ અને થર્સ્ટનની પ્રયુક્તિઓ. 8. સંશોધન ઉપકરણનું પ્રમાણીકરણ-વિશ્વસનીયતા, પ્રમાણભૂતતા, માનાંકો. 9. ઉપકરણો : નિરીક્ષણ, ઓળખયાદી,	વિવિધ પ્રકારના ઉપકરણોનું નિદર્શન ગોઠવવું. તેને આધારે વિદ્યાર્થીઓને ઉપકરણો તથા તેની કલમોની લાક્ષણિકતાઓ તારવવા અંગે સૂચવવું.	કોઈ એક સમસ્યા પર આધારિત માહિતી એકઠી કરવા માટેનું કોઈ એક સંશોધન ઉપકરણ તૈયાર કરવું. ગુજરાતી ભાષામાં તૈયાર મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓમાંથી કોઈ એકની અજમાયશ કરી તેનાં પરિણામોને આધારે અહેવાલ તૈયાર કરવો.	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક
4	વ્યાપવિશ્વ અને નિદર્શ પ્રયુક્તિઓ:	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 10 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 5 X 2 = 10 કલાક	15(1)
	1. વ્યાપવિશ્વ અને નિદર્શની સંકલ્પના અને નિદર્શ પસંદગીનું મહત્ત્વ. 2. સારા નિદર્શનાં લક્ષણો, નિદર્શનું કદ 3. નિદર્શ પસંદગીની પ્રયુક્તિઓ (સંકલ્પના, લક્ષણો અને પ્રક્રિયા) (1) સંભાવના નિદર્શ: સાદો યાદચ્છિક, સ્તરીકૃત યાદચ્છિક, ઝૂમખા, યોજનાબદ્ધ નિદર્શ (2) નિર્ણાયક નિદર્શ: આનુષંગિક, સહેતુક, નિયત જથ્થાનો નિદર્શ (3) અન્ય નિદર્શ: બમણો નિદર્શ, ક્રમશઃ નિદર્શ, જોડકા નિદર્શ અને બહુસોપાની નિદર્શ. (4) નિદર્શ પસંદગીમાં થતી ભૂલો અને ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો.	સિમ્પોઝીયમ – વિવિધ પ્રકારની નિદર્શ પસંદગીની પ્રયુક્તિઓની વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા રજૂઆત - પૂર્વે થયેલા જુદા જુદા સંશોધનના અહેવાલો પરથી નિદર્શ પસંદગીની પ્રયુક્તિઓ તારવવા આપવી અને તેમાં થયેલ ભૂલો તપાસવી.	કોઈ એક વલણ માપવા માટેની સમસ્યા પસંદ કરીને લિકર્ટ અથવા થર્સ્ટન વલણ માપદંડ રચી તેના પરિણામોને આધારે તારણો તપાસવાં.	

સંદર્ભ સૂચિ

1. ઉચાટ, ડી.એ. (2001). શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર .રાજકોટ: લેખક   2. દેસાઇ, હરિભાઈ જી. અને કે.જી.દેસાઈ (1985). સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ (પાંચમી આવૃત્તિ) અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   3. શાહ, દીપિકા (2006). શૈક્ષણિક સંશોધન અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   4. દેસાઇ, હરિભાઈ જી. અને મનુભાઈ ડી. ત્રિવેદી. (1982). શૈક્ષણિક સંશોધનની રૂપરેખા, રાજકોટ : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી   5. પટેલ, આર. એસ. (2008). શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ : જય પ્રકાશન   6. પારેખ, બી.યુ.અને મનુભાઈ ત્રિવેદી. (1989). શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર (ચોથી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   7. પટેલ, મોહનભાઈ કે. (સં.) (2008) શૈક્ષણિક સંશોધનનું માર્ગદર્શન- સંશોધન ઉપકરણ. અમદાવાદ : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ.   8. પટેલ, આર.એસ. (સં.) (2008) શૈક્ષણિક સંશોધનનું માર્ગદર્શન-સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા. અમદાવાદ

: ગુજરાત યુનિવર્સિટી

9. દેસાઇ, કૃષ્ણકાંત જી. હરિભાઇ જી. દેસાઇ. (1978) મનોવૈજ્ઞાનિક માપન (બીજી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
10. ત્રિવેદી, અભય. (1986). બિનપ્રાયત્વીય આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-ગુજરાત રાજ્ય.
11. પારેખ, સુરેશ સી. અને એસ.કે.દીક્ષીત. (1995). મનોવૈજ્ઞાનિક સંશોધનોમાં આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ. જૂનાગઢ : ચંપા પ્રકાશન.
12. શાહ, વિમળ પી. (1990). સંશોધન ડિઝાઇન. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
13. શાહ, રિખવભાઇ સંશોધનનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન. અમદાવાદ : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ
14. જોષી, હરિપ્રાસદ ઓ. (1985). સંશોધન અહેવાલની લેખન ભૂલો. રાજકોટ : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી.
15. પટેલ આર.એસ. (2010). સંશોધનના પાયાની સંકલ્પનાઓ (સંશોધન હાથપોથી). અમદાવાદ : જય પબ્લિકેશન.
16. સુખિયા, एस.पी.ओर मेहरोत्रा, मेहरोत्रा. (1994) **शैक्षिक अनुसंधान के मूल तत्व**. आगरा: विनोद पुस्तक मंदिर.
17. Best J. W. (2010). **Research in Education** (13th Ed.). New Delhi : Prentice Hall of India Pvt Ltd.
18. Borg. W. R. and Gall, M. D. (1983) **Educational research-An Introduction**. (4th Ed.). New York : Longman Ins.
19. Shrivastava. (1994). **Advanced research Methodology**. New Delhi :GNP, Radha Publications.
20. Sindhu, K. S. (1996). **Methodology of Research in Education** (7th Ed.). New Delhi : Sterling Publishers Pvt Ltd.
21. Banerjee,N.P. (1993). **Strategies of Educational Research**. Ambala Cantt.: The Associated Publishers.
22. S. P. Sukhia., Mehrotra, & Mehrotra. (1966). **Elements of Educational research**. (2nd Ed.). New Delhi : Allied Publishers Pvt. Ltd.
23. Koul Lokesh. (1984). **Methodology of Educational research**. New Delhi : Vani Educational Books.
24. Kerlinger, F. N. (1996). **Foundation of Behavioural Research, a conceptual Approach**. New Delhi : Surjeet Publications.
25. Garrett, H. E. (1981). **Statistics in Psychology and Education**. Bombay : Allied Pacific Pvt Ltd.
26. Guilford, J. P. (1965). **Fundamental Statistics in Psychology and Education**. New York :Mc Graw Hill Co.

Faculty of Education (IASE) : Gujarat Vidyapith : Ahmedabad -09

M.Ed. : Syllabus : Semester -1

Subject Code : SSD-1	Subject : English Communication Skill and Writing અંગ્રેજી પ્રત્યાયન કૌશલ્ય અને લેખન	Total Marks : 25 Credit : 1

Note : 1) The teaching and Evaluation of present paper will be practical.

2) Necessary Lecture experts lectures and workshop will be conducted for theoretical base.

3) The Internal examination will be conducted for evaluation for curriculum related context.

Instructional Objectives

To enable student teachers to...

1. know about communication and it's importance in English Language
2. understand communication cycle, verbal and non-verbal communication in English
3. comprehend and Understand oral and written expressions

Theory Work

Unite No.	Points of Unit	Teaching-Learning Process	Hour (Credit)
1	PARTS OF SPEECH 1. Articles, Prepositions, Nouns, Pronouns, Verbs, Adverbs, Conjunctions & Interjections 2. Introductory "It" and "There" 3. Model Auxiliaries and their uses	• Group Discussion and Presentation • Assignment	30 (1)
2	THE PROCESS OF COMMUNICATION 1. Importance of Communication 2. Characteristics and barriers of Communication 3. Language as means of communication	• Workshop • Peer learning and Classroom teaching	
3	ORAL AND WRITTEN EXPRESSIONS 1. Verbal and Non-Verbal Communication 2. Elements of Oral and Written Composition 3. Story telling and Story-writing from the guided points (Picture Story & Strip Story)8	• Assignment • Peer and Group work	

Practical work

1. Collecting poems, education articles, proverbs and idioms.
2. Writing story and incident in their own.

Reference

A.J. Thomson. Practical English Grammar. Press : Oxford University, Oxford.
 Jarvie, Gordon. (1993). **Bloomsbury Grammar Guide** (First. Ed.). London : Bloomsbury.
 Murphy, Raymond. (1997). **Essential English Grammar** (Sec. Ed.). Cambridge : University Press.
 Communication Skills by Leena Sen, 2nd Edition, PHI.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : SSD-2	પ્રશ્નપત્ર : સ્વવિકાસ Self Development	કુલ ગુણ : 25 કેડિટ : 1

- નોંધ : 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યાપન-મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
2) સૈદ્ધાંતિક બાબતોની સમજ માટે જરૂરી વ્યાખ્યાન, તજજ્ઞીય વ્યાખ્યાન કે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.
3) મૂલ્યાંકન માટે અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતોની આંતરિક પ્રાયોગિક પરીક્ષા લેવાશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી.....
1. સ્વના અર્થ સ્વરૂપ અને ખ્યાલ વિષે સમજ કેળવે.   2. સ્વ વિકાસ માટે યોગ, પ્રાણાયામ અને ધ્યાન વિશે સમજ કેળવી જીવનમાં અપનાવે.   3. પોતાની જાતને જાણી તેના દ્વારા સમગ્ર અસ્તિત્વને ઓળખે.   4. સ્વ પૃથક્કરણ દ્વારા પોતાનું વ્યક્તિત્વ સમજે.   5. પોતાની જાત અને પોતાના વ્યવસાય વચ્ચેના જોડાણની ચિંતનાત્મક પ્રક્રિયાને સમજે.

એકમ ક્રમાંક	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	કલાક (કેડિટ)
1	1. સ્વ ખ્યાલ : સંકલ્પના, સ્વરૂપ 2. સ્વ પૃથક્કરણની પદ્ધતિઓ : સબળાં પાસાં અને વિકાસના માર્ગો, નબળાં પાસાંને દૂર કરવાના ઉપાયો 3. સ્વ પૃથક્કરણ દ્વારા વ્યક્તિત્વ ઓળખ : જોહેરી વિન્ડો 4. સર્વાંગી વિકાસ માટે યોગ 5. સુખ અને સંવાદિતા : સુખની સંકલ્પના અને સુખની પ્રાપ્તિ; વ્યક્તિ, સમાજ અને પ્રકૃતિ સાથેની સંવાદિતા 6. પાયાના માનવીય મૂલ્યો : જીવન, સુખ, પ્રેમ, શાન્તિ, સ્વાતંત્ર્ય, શાણપણ, માન, સમાનતા, સ્વાસ્થ્ય, ન્યાય, પ્રકૃતિ 7. યોગ અને પ્રાણાયામ દ્વારા શારીરિક અને માનસિક શાન્તિ	• ઉદાહરણ • ચર્ચા • સંવાદ • કાર્યશિબિર • યોગશિબિર દ્વારા આસનો, પ્રાણાયામ અને ધ્યાન • પ્રાયોગિક • તજજ્ઞીના વ્યાખ્યાન પરિસંવાદ	30(1)

પ્રાયોગિક કાર્ય (કોઈ એક)

1. સ્વયં પૃથક્કરણ પદ્ધતિઓ વિષે ઇન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરી લેખ કરવો.   2. સ્વ વિકાસ પર જૈવિક પરિબલો જેવા કે અંતઃસ્ત્રાવી ગ્રંથિ, શરીરનો બાંધો, જ્ઞાનતંતુઓની રચના પરના લેખોનું સંપાદન કરી સમીક્ષાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરવો.   3. સ્વ ઓળખ એટલે જાતને જાણવાનો અને પામવાનો પ્રયાસ, આ સંદર્ભે પોતાનું મૂલ્યાંકન કરીને અહેવાલ તૈયાર કરવો.   4. એક શિક્ષકની મુલાકાત લઈ સ્વ વિકાસ સંદર્ભે તેના સબળાં પાસાંની અને નબળાં પાસાંની સમીક્ષા કરી અહેવાલ તૈયાર કરવો.   5. શિક્ષક તરીકે નબળાં પાસાંને દૂર કરી સબળાં પાસાં વિકસાવવાની ચર્ચા ગોઠવી અહેવાલ તૈયાર કરવો.   6. યોગ અને પ્રાણાયામને પોતાના દૈનિક કાર્યક્રમનો ભાગ બનાવી તેનું નિદર્શન કરવું.

સંદર્ભસૂચિ

• અંબાસણા, એ. (2015). સળવળાટ. રાજકોટ : રામી પબ્લિકેશન.   • મધુભાઈ કોઠારી, (2003) યુવાનો અને વ્યક્તિત્વ વિકાસ, રાજકોટ : પ્રવીણ પુસ્તક ભંડાર   • ફાધર વાલેસ (2006). વ્યક્તિત્વ ઘડતર, અમદાવાદ : ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય   • પટેલ આરતી વિ. (2012). યોગ અને શિક્ષક પ્રશિક્ષણ. અમદાવાદ : વારિષેણ પ્રકાશન   • Rogers, C.R. (1947). Some observations on the organization of personality. American Psychologist, 2, 35-368.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : COMPL-1	પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની મુલાકાત અને ગ્રામજીવન યાત્રાશિબિર Visit of Academic Institutions and Gramjiva Yatrashibir	કુલ ગુણ : 25 કેડિટ : 1

નોંધ :- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું માર્ગદર્શન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.

2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.

3) અભ્યાસક્રમમાં સંબંધી બાબતોનું અવલોકન, પ્રાયોગિક કાર્યો, મૌખિક મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી...

- 1) શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની મુલાકાત લેવાનું આયોજન અને અમલીકરણ કરે છે.
- 2) શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની મુલાકાતનો અહેવાલ તૈયાર કરે છે.
- 3) ગ્રામજીવન યાત્રાશિબિરનું આયોજન અને અમલીકરણ કરે છે.
- 4) પોતાના જીવનમાં સામુદાયિક જીવના અનુભવો પ્રાપ્ત કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક/ સૈદ્ધાંતિક કાર્ય	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	કલાક (કેડીટ)
1	શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની મુલાકાત 1. નઈ તાલીમ સંસ્થાઓની મુલાકાત 2. વિવિધ અને વિશિષ્ટ પ્રકારનાં વિદ્યાલયોની મુલાકાત : (પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ આપતાં વિદ્યાલયો) 3. શિક્ષક પ્રશિક્ષણની સંસ્થાઓની મુલાકાત 4. ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થાઓની મુલાકાત 5. શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ સાથે સંબંધો પ્રસ્થાપિત કરવાનું કૌશલ્ય હસ્થગત કરે.	વાસ પર્યટન વૃત્તિકાર્ય જેટકાર્ય વાદ	30 (1)
2	ગ્રામજીવન યાત્રાશિબિર 1. સામુદાયિક જીવના પ્રત્યક્ષ અનુભવો પ્રાપ્ત કરવા 2. સમાજજીવનના પ્રત્યક્ષ અનુભવો પ્રાપ્ત કરવા 3. સમાજજીવનની સમસ્યાઓના પ્રત્યક્ષ અનુભવો મેળવવા 4. સાદગી, સ્વચ્છતા, સ્વાવલંબી અને સ્વાસ્થ્યપૂર્ણ જીવનની તાલીમ	અનુભવો પ્રત્યક્ષ કાર્યો શિક્ષકો શિક્ષકો	

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ :સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : COMPL-2 ઉદ્યોગ(કાર્યાનુભવ)-1	પ્રશ્નપત્ર : બાગાયત ઉદ્યોગ : સજીવખેતી / બાગબાની / પર્યાવરણની જાળવણી Horticulture Craft : Organic Farming / Gardening / Environment Maintenance	કુલ ગુણ : 25 ક્રેડિટ : 1

નોંધ :-

- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યયન, અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
- 2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે પ્રાયોગિક કાર્યોનું આયોજન કરવામાં આવશે.
- 3) અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતો સંદર્ભે પ્રાયોગિક કાર્યોનું સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી...

- 1.) બાગાયત સંબંધી કરવાનાં કાર્યોનું આયોજન કરે.
- 2.) બાગાયત સંબંધી પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપે ક્ષેત્રકાર્ય કરે.
- 3.) ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરી ઉત્પાદનનું વિતરણ કરે અને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયાનું આર્થિક સરવૈયું તૈયાર કરે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક કાર્ય	કલાક (કેડીટ)
1	બાગાયત કાર્યોનું આયોજન અને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા	30 (1)
	1. બાગાયત સંબંધી કરવાનાં કાર્યોનું સુનિશ્ચિત આયોજન કરે. 2. બાગાયતી પાકો માટેના પ્લોટ તૈયાર કરે.(જમીન ખેડવી, જમીન લેવલ કરવી, પ્લોટના ફરતે પાળો ચઢાવવો, સેન્દ્રીય ખાતર નાંખવું) 3. બાગાયત પાકોની વાવણી કરે. 4. પાકોની માવજત કરે. (પ્લોટમાં પાણી પાવું, નિંદામણ કાઢવું, પાકનું સંરક્ષણ કરવું) 5. ઉત્પાદન લેવું અને વિતરણ કરે. (પાક લણવો અને ઉત્પાદનનું સ્થાનિક સ્તરે વિતરણ કરવું) 6. ઉત્પાદનની સમગ્ર પ્રક્રિયામાં થયેલ ખર્ચ અને આર્થિક ઉપાર્જનનું સરવૈયું તૈયાર કરે.	

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : COMPL-2 ઉદ્યોગ(કાર્યાનુભવ)-1	પ્રશ્નપત્ર : ગૃહઉદ્યોગ : નેચરલ સાબુ, વેસેલીન, બામ અને ફિનાઈલ Home Craft : Natural soap, Vaseline, Bam and Phenyl	કુલ ગુણ : 25 ક્રેડિટ : 1

નોંધ :-

- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યયન, અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
- 2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે પ્રાયોગિક કાર્યોનું આયોજન કરવામાં આવશે.
- 3) અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતો સંદર્ભે પ્રાયોગિક કાર્યોનું સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી...

- 1.) ગૃહઉદ્યોગ સંબંધી કરવાનાં કાર્યોનું આયોજન કરે.
- 2.) ગૃહઉદ્યોગ સંબંધી પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપે ક્ષેત્રકાર્ય કરે.
- 3.) ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરી ઉત્પાદનનું વિતરણ કરે અને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયાનું આર્થિક સરવૈયું તૈયાર કરે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક કાર્ય	કલાક (ક્રેડિટ)
1	ગૃહઉદ્યોગ કાર્યોનું આયોજન અને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા	30 (1)
	1. ગૃહઉદ્યોગ સંબંધી કરવાનાં કાર્યોનું સુનિશ્ચિત આયોજન કરે. 2. ગૃહઉદ્યોગ વર્કશોપમાં નેચરલ સાબુ, વેસેલીન, બામ અને ફિનાઈલ બનાવવાની પ્રક્રિયા સંબંધી સૈદ્ધાંતિક સમજ મેળવી અમલીકણ કરે. 3. ગૃહઉદ્યોગ વર્કશોપમાં નેચરલ સાબુ, વેસેલીન, બામ અને ફિનાઈલ બનાવવા સંબંધી પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપે કાર્યો કરે. 4. નેચરલ સાબુ, વેસેલીન, બામ અને ફિનાઈલ બનાવવા માટે કાર્યોમાલ સંપાદિત કરવો, તેનું મિશ્રણ તૈયાર કરવું, ઉત્પાદન કરવું. 5. ઉત્પાદનની સમગ્ર પ્રક્રિયામાં થયેલ ખર્ચ અને આર્થિક ઉપાર્જનનું સરવૈયું તૈયાર કરે. 6. ગૃહઉદ્યોગમાં તૈયાર કરેલ ચીજવસ્તુઓ(ઉત્પાદન)નું વિતરણ કરે.	

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક 201	પ્રશ્નપત્ર : શિક્ષણ અને નઈ તાલીમનું તત્ત્વદર્શન Philosophy of Education and Nai Talim	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નિપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. તત્ત્વજ્ઞાનનાં સ્વરૂપનું દર્શન કરાવે છે. 2. કેળવણી અને તત્ત્વજ્ઞાન વચ્ચેનો સંબંધ વર્ણવે છે. 3. તત્ત્વજ્ઞાનની મૂળભૂત શાખાઓનો ખ્યાલ આપવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. 4. તત્ત્વજ્ઞાનની વિવિધ વિચારધારાઓ સંદર્ભે નઈ તાલીમનું તત્ત્વદર્શન સ્પષ્ટ કરી સમીક્ષા કરે છે. 5. ભારતીય વિચારધારાઓ સંદર્ભે નઈતાલીમનાં તત્ત્વો તારવવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	તત્ત્વજ્ઞાન અને કેળવણીનો સંબંધ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. તત્ત્વજ્ઞાન : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને હેતુઓ 2. તત્ત્વજ્ઞાન અને કેળવણીનો સંબંધ 3. કેળવણી ક્ષેત્રે પ્રવર્તતી સમસ્યાઓની તાત્ત્વિક સમજ અને ઉકેલ 4. રાજકીય દર્શનશાસ્ત્રના પરિપ્રેક્ષ્યમાં કેળવણી	જૂથચર્ચા પરિસંવાદ મુલાકાત પેનલ ચર્ચા	- શાળાની મુલાકાત લઈ સમસ્યાઓની યાદી તૈયાર કરી તાત્ત્વિક ઉકેલ સૂચવે. - રાજકીય દર્શનશાસ્ત્રના પરિપ્રેક્ષ્યમાં કેળવણીની સમીક્ષા કરે.	
2	તત્ત્વજ્ઞાનની મૂળભૂત શાખાઓ અને કેળવણી	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. વિવિધ તત્ત્વચિંતકોના મતે કેળવણીની સંકલ્પના 2. તત્ત્વમીમાંસા : સંકલ્પના, લાક્ષણિકતાઓ અને કેળવણીની પ્રક્રિયામાં વિનિયોગ 3. જ્ઞાનમીમાંસા : સંકલ્પના, લાક્ષણિકતાઓ અને કેળવણીની પ્રક્રિયામાં વિનિયોગ	જૂથચર્ચા સંસ્થા મુલાકાત અને મૂલવણી	- તત્ત્વમીમાંસા, જ્ઞાનમીમાંસા અને મૂલ્યમીમાંસાની લાક્ષણિકતાઓનો કેળવણીની પ્રક્રિયામાં વિનિયોગ કરે. - કોઈ એક તત્ત્વજ્ઞાનની મુલાકાત લઈ અહેવાલ રજૂ કરે.	

	4. મૂલ્યમીમાંસા : સંકલ્પના, લાક્ષણિકતાઓ અને કેળવણીની પ્રક્રિયામાં વિનિયોગ			
3	તાત્ત્વિક વિચારધારાઓ અને નઈ તાલીમનું તત્ત્વદર્શન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. પ્રકૃતિવાદ 2. આદર્શવાદ 3. વ્યવહારવાદ 4. વાસ્તવવાદ 5. અસ્તિત્વવાદ (ઉપરોક્ત વિચારધારાઓની સંકલ્પના, શિક્ષણનાં ધ્યેયો, અભ્યાસક્રમ, શિક્ષણની પદ્ધતિઓ, શિક્ષક વિદ્યાર્થી સંબંધ અને શિસ્તના સંદર્ભમાં નઈ તાલીમનું તત્ત્વદર્શન)		- વિચારધારાઓની સંકલ્પના, શિક્ષણનાં ધ્યેયો, અભ્યાસક્રમ, શિક્ષણની પદ્ધતિઓ, શિક્ષક વિદ્યાર્થી સંબંધ અને શિસ્તના સંદર્ભમાં નઈતાલીમનું તત્ત્વદર્શન તારવીને અહેવાલ તૈયાર કરે. - કોઈ એક સંસ્થાની મુલાકાત લઈ તાત્ત્વિક વિચારધારાઓનું નઈતાલીમનાં સંદર્ભમાં મૂલવણી કરે.	
4	ભારતીય વિચારધારાઓનો નઈતાલીમ સાથેનો સમન્વય	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. સાંખ્યયોગ 2. અદ્વૈત વેદાંત 3. બૌદ્ધ દર્શન 4. જૈન દર્શન (ઉપરોક્ત ભારતીય વિચારધારાઓનો પરિચય, તત્ત્વમીમાંસા, જ્ઞાનમીમાંસા અને મૂલ્યમીમાંસાનો નઈતાલીમ સાથેનો સમન્વય)		- ભારતીય વિચારધારાઓમાં નિહિત નઈતાલીમનાં તત્ત્વો તારવીને યાદી તૈયાર કરે. - ભારતીય વિચારધારાઓ પ્રમાણે ચાલતી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની મુલાકાત લઈ નઈતાલીમ સંદર્ભે તુલનાત્મક નોંધ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

1. Brolldy Harry (1967) Building a Philosophy of Education, Englewood : Cliffs, Prentice Hall Inc.
2. Chaube S.P. (1981) A Philosophical and Sociological Foundation of Education, Agra : Vinod Pustak Mnadir.
3. Rurk Robert T. (1956) : The Philosophical Bases of Education, Boston : Houghton Mifflin.
4. Thomson Godfrey (1957) : A Modern Philosophical Bases of Education, Boston : Houghton Mifflin.
5. Wynee john P. (1974) : Philosophy of Education, New York : Prentice Hall Inc.
6. ઓડ લક્ષ્મીદાસ(1973) શિક્ષાકી દાર્શનિક પૃષ્ઠભૂમિ, જયપુર, રજસ્થાન હિન્દી ગ્રંથ અકાદમી.
7. ગાંધી, મો.ક. *સત્યાગ્રહ કા ઇતિહાસ*. અહમદાબાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.

8. विवेक, रामलाल. *महात्मा गांधी दर्शन और जीवन*. जयपुर : पंचशील प्रकाशन.
9. शिवदत्त, (2006). *समग्र नयी तालीम (विचार, दर्शन, योजना एवं पाठ्यक्रम)*. वर्धा : नयी तालीम समिति आश्रम सेवाग्राम.
10. सल्ला, मनसुख. (अनुवादक) (2012). *मनुष्यत्व की शिक्षा नयी तालीम*. न्यू दिल्ली : NCRI
11. ઉપાધ્યાય, ચંદ્રકાન્તભાઈ. *બુનિયાદી શિક્ષણની ઐતિહાસિક અને વૈચારિક વિકાસ યાત્રા*. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
12. ઉપાધ્યાય, ચંદ્રકાન્તભાઈ. *અનુબંધ (સમવાય) ની સંકલ્પના*. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
13. ગાંધી, મોહનદાસ. *દક્ષિણઆફ્રિકાનો સત્યાગ્રહનો ઇતિહાસ*. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
14. ગાંધી, પ્રભુદાસ. *જીવનનું પરોઢ*. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
15. ધાંચી, ડી. ત્રિવેદી, પંડિત દવે. (1982). કેળવણીના સિદ્ધાંતો : મોડાસા, મેહુલ પ્રકાશન.
16. જોષી, વિદ્યુત (2012). પાયાની કેળવણીના નવા આયામો. અમદાવાદ : અમોલ પ્રકાશન.
17. દવે, જે. (1986). ભારતીય તત્ત્વચિંતકોનું શિક્ષણ ચિંતન. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
18. દવે, જે. (1998). કેળવણીના તાત્ત્વિક આધારો. (તૃતીય આવૃત્તિ) અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
19. દવે, જે. અને પટેલ, એમ. (1996). શિક્ષણદર્શન. (દ્વિતીય આવૃત્તિ) અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન.
20. દેસાઈ, ધનવંત શાહ, ગુણવંત. (1982). શિક્ષણની વર્તમાન ફિલસૂફીઓ. (ચતુર્થ આવૃત્તિ) અમદાવાદ : અનડા પ્રકાશન.
21. દેસાઈ, પાઠક, પટેલ અને પટેલ. *શૈક્ષણિક આયોજન, પ્રવિધિ અને મૂલ્યાંકનની નવી ધરી*. મુંબઈ/અમદાવાદ : એ.આર.શેઠની કંપની.
22. પટેલ, નરોત્તમભાઈ શિ. *ગુજરાતમાં નઈ તાલીમ*. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
23. પટેલ, મ.જો. *ગાંધીજીનું શિક્ષણ દર્શન*. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
24. પારેખ કોકિલા, મિસ્ત્રી પંકજ, સુરતી રચના (2007) વિકાસમાન ભારતીય સમાજમાં શિક્ષક અને શિક્ષણ, અમદાવાદ, અક્ષર પબ્લિકેશન.
25. પંચાલ મોહનભાઈ અને કસ્વેકર આરતી (2007), શિક્ષણની વર્તમાન ફિલસૂફીઓ , અમદાવાદ : રન્નાદે પ્રકાશન.
26. પંચોલી, મનુભાઈ. (સં. રામચંદ્રભાઈ) (2011). *નઈ તાલીમનું નવનિત*. દિલ્હી : NCRI.
27. પંડ્યા કુલીન (1972) તાત્ત્વિક વિચારધારાઓ અને શિક્ષણ : અમદાવાદ, બાલગોવિંદ પ્રકાશન.
28. રાવલ, ગોવિંદભાઈ અને રાવલ, સુમતિબેન(2011). *નઈ તાલીમ તત્ત્વદર્શન અને પ્રયોગ*. અમદાવાદ : ગુજરાત નઈ તાલીમ સંઘ.
29. વ્યાસ કે.સી. (1970) કેળવણીના સામાજિક પાયા : (પ્રથમ આવૃત્તિ) અમદાવાદ, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
30. સોલંકી, અમરસિંહ અને અન્ય, *બુનિયાદી કેળવણીની રૂપરેખા*. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
31. શાહ ગુણવંત અને દેસાઈ ડી. એમ (1982) કેળવણીની વર્તમાન ફિલસૂફીઓ, અમાદવાદ, બી.એસ. શાહ પ્રકાશન.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક 202	પ્રશ્નપત્ર : શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર અને નઈ તાલીમ Sociology of Education and Nai Talim	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર અને શૈક્ષણિક સમાજશાસ્ત્ર વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. 2. સામાજિક ગતિશીલતા, સામાજિક પરિવર્તન અને સામાજિક સ્તરીકરણનો ભેદ સ્પષ્ટ કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. 3. ઔદ્યોગિક, આર્થિક અને રાજકીય વિચારસરણીનો શિક્ષણ ઉપર પ્રભાવ સ્પષ્ટ કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. 4. રચનાત્મક કાર્યક્રમોના સંદર્ભમાં સંસ્થા કે સમાજમાં જઈ આયોજન અને અમલીકરણ કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. 5. સૂચિત પુસ્તકોના સંદર્ભમાં નઈ તાલીમનું સમાજ દર્શનની સમીક્ષા કરીને સમીક્ષાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર અને શૈક્ષણિક સમાજશાસ્ત્ર	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર અને શૈક્ષણિક સમાજશાસ્ત્ર : સંકલ્પના, કાર્યક્ષેત્ર અને તફાવત 2. ઔદ્યોગિક, આર્થિક અને રાજકીય વિચારસરણીનો શિક્ષણ ઉપર પ્રભાવ 3. શિક્ષણનું ખાનગીકરણ અને વૈશ્વિકીકરણ : સંકલ્પના અને મહત્ત્વ	સેમિનાર જૂથ ચર્ચા સિમ્પોઝીયમ વર્કશોપ	- શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર અને શૈક્ષણિક સમાજશાસ્ત્ર વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરી કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરી પ્રેઝન્ટેશન તૈયાર કરે. - શિક્ષણના સમાજશાસ્ત્રનાં કાર્યક્ષેત્રની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરે.	
2	સામાજિક પરિવર્તન અને શિક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. સામાજિક ગતિશીલતા : સંકલ્પના, લાક્ષણિકતાઓ, પ્રકાર, અવરોધક પરિબલો અને શિક્ષણનું પ્રદાન.	સંસ્થા મુલાકાત અને મૂલવણી સેમિનાર	- વંચિતો માટેના શિક્ષણના સંદર્ભમાં કોઈ એક સંસ્થાની મુલાકાત લઈ	

	2. સામાજિક પરિવર્તન : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને પરિબળો 3. ભારતીય સમાજ અને સામાજિક સ્તરીકરણ : લાક્ષણિકતાઓ અને શિક્ષણની ભૂમિકા.	જૂથ ચર્ચા	અહેવાલ તૈયાર કરે. - સામાજિક પરિવર્તનનાં અવરોધક પરિબળો સંદર્ભે ક્ષેત્રકાર્ય કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3	ગાંધીજી સૂચિત રચનાત્મક કાર્યક્રમો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. રચનાત્મક કાર્યક્રમો : સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2. ગ્રામોત્થાન અને સ્વરાજ પ્રાપ્તિ માટેના રચનાત્મક કાર્યક્રમો : કોમી એકતા, ખાદી, દારૂબંધી, અશ્વપૃથ્વતા નિવારણ અને બીજા ગ્રામોદ્યોગો 3. સામાજિક વિકાસ સંબંધી રચનાત્મક કાર્યક્રમો : સ્ત્રી ઉન્નતિ, ખેડૂતો, મજૂરો, આદિવાસીઓની સેવા 4. નઈ તાલીમના સંદર્ભમાં રચનાત્મક કાર્યક્રમો : નઈ તાલીમ, પ્રૌઢશિક્ષણ, આરોગ્ય શિક્ષણ, પ્રાંતિક ભાષાઓ અને રાષ્ટ્રભાષા	પરિસંવાદ જૂથચર્ચા સ્વાધ્યાય	- સામાજિક વિકાસ સંબંધી કોઈ એક રચનાત્મક કાર્યક્રમનું અવલોકન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - નઈ તાલીમ સંબંધી કોઈ એક રચનાત્મક કાર્યક્રમ સંદર્ભે ચિંતનાત્મક નોંધ તૈયાર કરે.	
4	સૂચિત પુસ્તકોના સંદર્ભમાં નઈ તાલીમનું સમાજ દર્શન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. હિંદ સ્વરાજ - ગાંધીજી 2. સમૂહજીવનનો આચાર - બબલભાઈ મહેતા 3. સર્વોદય - ગાંધીજી 4. આશ્રમી કેળવણી - જુગતરામ દવે	ક્ષેત્ર મુલાકાત પરિસંવાદ નિરિક્ષિત સ્વાધ્યાય જૂથ અધ્યયન	- 'સર્વોદય' પુસ્તકમાં નિહિત સમાજ દર્શન સંદર્ભે ચિંતનાત્મક નોંધ તૈયાર કરે. - 'આશ્રમી કેળવણી' પુસ્તકના આધારે અભ્યાસકાળ દરમિયાન વિદ્યાર્થીએ પોતાનાં જીવનવ્યવહારોમાં પરિવર્તનો લાવવા સંદર્ભે કરેલ પ્રયોગોનો વર્ણનાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

1. Brown Francis J. (1961) Educational Sociology, New : Prentice Hall Inc.
2. Chaube S.P. (1981) : A Philosophical and Sociological Foundation of Education, Agra : Vinod Pustak Mandir
3. Otaway A.K.G. (1953) : Education and Society, London : Routledge and Kagan Paul.
4. Stanely C. William (1957) : Social Foundations of Education, New York : The Dryden Press IC.
5. વિવેક, રામલાલ. **મહાત્મા ગાંધી દર્શન ઓર જીવન**. જયપૂર : પંચશીલ પ્રકાશન.
6. શિવદત્ત, (2006). **સમગ્ર નયી તાલીમ (વિચાર, દર્શન, યોજના ઇવં પાઠ્યક્રમ)**. વર્ધા : નયી તાલીમ સમિતિ આશ્રમ સેવાગ્રામ.
7. સલ્લા, મનસૂખ. (અનુવાદક) (2012). **મનુષ્યત્વ કી શિક્ષા નયી તાલીમ**. ન્યૂ દિલ્લી : NCRI
8. ઉપાધ્યાય, ચંદ્રકાન્તભાઈ. **બુનિયાદી શિક્ષણની ઐતિહાસિક અને વૈચારિક વિકાસ યાત્રા**. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
9. ઉપાધ્યાય, ચંદ્રકાન્તભાઈ. **અનુબંધ (સમવાય) ની સંકલ્પના**. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
10. ગાંધી, મોહનદાસ. **દક્ષિણઆફ્રિકાનો સત્યાગ્રહનો ઇતિહાસ**. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
11. ગાંધી, મોહનદાસ. **સર્વોદય**. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
12. ગાંધી, મોહનદાસ. **હિન્દ સ્વરાજ**. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
13. ગાંધી, પ્રભુદાસ. **જીવનનું પરોઢ**. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
14. ગાંધીજી, રચનાત્મક કાર્યક્રમ અને તેનું રહસ્ય અને કથન. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
15. ગાંધીજી, (સં) મગનભાઈ દેસાઈ (1961). ગામડાંની પુનર્યજના. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
16. ગાંધીજી, (સં) મગનભાઈ દેસાઈ (1961). સ્ત્રીઓ અને સ્ત્રી જીવનની સમસ્યાઓ. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
17. જોષી, વિદ્યુત (2012). પાયાની કેળવણીના નવા આયામો. અમદાવાદ : અમોલ પ્રકાશન.
18. દવે, જુગતરામ, ગ્રામસેવાના દસ કાર્યક્રમો. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
19. દવે, જુગતરામ, આશ્રમી કેળવણી. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
20. દેસાઈ, પાઠક, પટેલ અને પટેલ. **શૈક્ષણિક આયોજન, પ્રવિધિ અને મૂલ્યાંકનની નવી ધરી**. મુંબઈ/અમદાવાદ : એ.આર.શેઠની કંપની.
21. પટેલ, નરોત્તમભાઈ શિ. **ગુજરાતમાં નઈ તાલીમ**. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
22. પટેલ, મ.જો. **ગાંધીજીનું શિક્ષણ દર્શન**. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
23. પટેલ શીવાભાઈ ગો. (2005). ગ્રામ સંસ્કૃતિ (પાંચમી આવૃત્તિ) : અમદાવાદ, રવિશંકર મહારાજ સેવા ટ્રસ્ટ
24. પંચલી, મનુભાઈ. (સં. રામચંદ્રભાઈ) (2011). **નઈ તાલીમનું નવનિત**. દિલ્હી : NCRI.
25. ભારત કુમારપ્પા, દારૂબંધી શા સારું? અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
26. ભાવે, વિનોબા, ખાદી વિચાર, અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
27. મહેતા, દિપક. **શિક્ષણ ભિતરનો ખજાનો**. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
28. મેહતા, બબલભાઈ. **સમૂહજીવનનો આચાર**. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
29. મોદી, રમણલાલ, રચનાત્મક કાર્યક્રમનું સામાજિક દર્શન, અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
30. રાજેન્દ્ર પ્રસાદ, રચનાત્મક કાર્યક્રમો કેટલીક સૂચનાઓ. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
31. રાવલ, ગોવિંદભાઈ અને રાવલ, સુમતિબેન(2011). **નઈ તાલીમ તત્ત્વદર્શન અને પ્રયોગ**. અમદાવાદ : ગુજરાત નઈ તાલીમ સંઘ.
32. વ્યાસ કે.સી. (1970). કેળવણીના સામાજિક પાયા : (પાંચમી આવૃત્તિ) : અમદાવાદ, યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
33. શાસ્ત્રી મનોજ સી. (2013) કેળવણીના સામાજિક આધારો, અમદાવાદ : એસ.એસ.ટી.સી.ટી. પબ્લિકેશન.
34. શાસ્ત્રી, જયેન્દ્ર દવે. **ભારતીય શિક્ષણ ચિંતકોનું શિક્ષણ ચિંતન**. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
35. શાહ, દશરથલાલ, રચનાત્મક કાર્યક્રમો- આજના સંદર્ભમાં, અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.
36. શાહ બુદ્ધિચંદ અને બીજા (1981). શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર, અમદાવાદ, યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
37. શાહ બુદ્ધિચંદ (1981). શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર, અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
38. સોલંકી, અમરસિંહ અને અન્ય, **બુનિયાદી કેળવણીની રૂપરેખા**. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક 203	પ્રશ્નપત્ર : અભ્યાસક્રમનો અભ્યાસ Curriculum Studies	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમનું સ્વરૂપ, સિદ્ધાંતો અને લાક્ષણિકતાઓનું વર્ણન કરે છે. 2. અભ્યાસક્રમ વિકાસના પ્રકારો અને અભિગમોનો ઉપયોગ કરીને અભ્યાસક્રમનું નિર્માણ કરે છે. 3. અભ્યાસક્રમ વિકાસના વિવિધ મોડેલ્સ આધારિત અભ્યાસક્રમનું નિર્માણ કરે છે. 4. અભ્યાસક્રમ નિર્માણમાં પ્રત્યાયન તકનિકી (ICT)નો ઉપયોગ કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. 5. અભ્યાસક્રમ વિકાસ સંબંધિત સમસ્યાઓ સંદર્ભે અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમ - અર્થ અને સંકલ્પના 2. અભ્યાસક્રમ ના ઘટકો : હેતુઓ, વિષયવસ્તુ, અધ્યયન - અધ્યાપન પદ્ધતિ અને મૂલ્યાંકન સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ 3. અભ્યાસ ક્રમના તાત્વિક અને મનો વૈજ્ઞાનિક આધારો 4. અભ્યાસક્રમ રચનાના સિદ્ધાંતો 5. અભ્યાસક્રમની લાક્ષણિકતાઓ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	-શિક્ષક નિર્દેશિત કોઈ એક વિશ્વવિદ્યાલયના અભ્યાસક્રમની વિશેષતાઓ રજૂ કરે. - બી.એડ્. અભ્યાસક્રમને ઉત્તમોત્તમ બનાવવા માટે સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ વિશે એક નિબંધ તૈયાર કરે.(આશરે 1000 શબ્દોમાં)	
2	અભ્યાસક્રમના પ્રકારો અને નિર્માણના અભિગમો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. અભ્યાસક્રમના પ્રકારો : (અર્થ, લાક્ષણિકતા, મહત્ત્વ અને મર્યાદાઓ) • વિષયવસ્તુકેન્દ્રી અભ્યાસક્રમ	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	-કોઈ એક શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ સંસ્થાની મુલાકાત લઈ તેના અભ્યાસક્રમ સંદર્ભે અહેવાલ રજૂ	

	• હાઈડ્રોપ અભ્યાસક્રમ • અધ્યેતાકેન્દ્રી અભ્યાસક્રમ • સમુદાયકેન્દ્રી અભ્યાસક્રમ 2. અભ્યાસક્રમ વિકાસના અભિગમો : (1) માનવતાવાદી : લાક્ષણિકતાઓ, ઉદ્દેશ, શિક્ષકની ભૂમિકા (2) સંરચનાવાદી અભિગમ : લાક્ષણિકતાઓ, ઉદ્દેશ, શિક્ષકની ભૂમિકા (3) અભ્યાસક્રમ નિર્માણમાં અવરોધક પરિબલો		કરે. - શિક્ષક નિર્દેશિત વિશ્વવિદ્યાલયોના અભ્યાસક્રમોની તુલના કરી તેની મૂલવણી કરે.	
3	અભ્યાસક્રમ વિકાસના મોડેલ્સ અને ICT	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. ટાઇલર્સ (Tylers) (1949) મોડેલ 2. હિલ્દા ટાબા (Hilda Taba) (1962) મોડેલ 3. નિકોલસ (Nicholls) અને નિકોલસ (1972) મોડેલ 4. વિલ્સ (Willes) અને બોન્ડી (Bondi) (1989) મોડેલ 5. જરૂરિયાત આકારણી (Need assessment) મોડેલ 6. ભવિષ્ય સંબંધિત (Futuristic) મોડેલ 7. વ્યાવસાયિક (Vocational) / તાલીમ (Training) સંબંધિત મોડેલ (આવશ્યકતાઓનું વિશ્લેષણ, હેતુ પસંદગી અધ્યયન અનુભવ, વિષયવસ્તુની પસંદગી તેમજ મૂલ્યાંકનના વિશેષ સંદર્ભમાં)	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- શિક્ષક નિર્દેશિત કોઈ એક મોડેલનો ઉપયોગ કરી અભ્યાસક્રમની રચના કરે - શિક્ષક નિર્દેશિત વિવિધ અભ્યાસક્રમ વિકાસના કોઈ ચાર મોડેલ્સ વચ્ચેનો તફાવત દર્શાવતો ચાર્ટસ તૈયાર કરે.	
4	અભ્યાસક્રમ નિર્માણમાં ICTનો ઉપયોગ અને મૂલ્યાંકન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	4.1 અભ્યાસક્રમ નિર્માણ અને અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં માહિતી અને	જૂથચર્ચા અવલોકન	-મહિલા વિશ્વવિદ્યાલયો અને સહશિક્ષણ આપતા	

	પ્રત્યાયન તકનીકી (ICT) નું ઉપયોજન 4.2 (PLM,CAL,CAI) ના વિશેષ સંદર્ભ સાથે. 4.3 અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન • સંરચનાત્મક મૂલ્યાંકન : સંકલ્પના અને મહત્વ • સર્વગ્રાહી (Summative) મૂલ્યાંકન : સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 4.4 મૂલ્યાંકનના ઉપકરણો - અવલોકન, મુલાકાત, પ્રશ્નાવલિ, સહપાઠી દ્વારા(Peer) મૂલ્યાંકન	પરિસંવાદ નિદર્શન	વિશ્વવિદ્યાલયોના અભ્યાસક્રમો સંદર્ભે મૂલવણી કરે. - વર્તમાન બી.એડ્./ એમ.એડ્. અભ્યાસક્રમમાં રહેલી ખામીઓને ઉજાગર કરતો અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

- Agrawal, Deepak (2007): Curriculum development: Concept, Methods and Techniques. New Delhi. Book Enclave.
- Agrawal, J.C. (1990). Curriculum Reform in India-World overviews, Doaba World Education Series-3 Delhi. Doaba House, Book Seller and Publisher.
- Arora, G.L. (1984): Reflections on Curriculum. NCERT.
- Deng, Z. (2013). School subjects and academic disciplines. In A. Luke, A. Wods, & K. Weir (Eds.), Curriculum, Syllabus design and equity: A primer and model, Routledge.
- Dewey, John (1966). The Child and the Curriculum. The University of Chicago Press.
- Diamond Robert M. (1986) Designing and Improving Courses in Higher Education: A Systematic Approach, California, Jossey-Bass Inc. Publication.
- Doll Ronald C. (1986) Curriculum Improvement : Decision Making Process, London, Allyon and Bacon Inc
- Ericson, H.L. (2002) Concept Based Curriculum and Instruction : Teaching beyond the facts, Corsion Press, INC (A Sage Publication Company) Thousand Oaks: California..
- McKeran, James (2007): Curriculum and Imagination: Process, Theory, Pedagogy and Action Research. Routledge. U.K.
- Mohan – Curriculum Instruction and Evaluation Agrawal Publications, Agra.
- NCERT (1984). Curriculum and Evaluation, NCERT, New Delhi.
- NCERT (2000). National Curriculum Framework for school Education, NCERT, New Delhi.
- NCERT (2005). National Curriculum Framework – 2005, NCERT, Sri Aurobindo Marg, New Delhi.
- NCERT (2006): Systematic reforms for Curriculum change. New Delhi.
- Taba, Hilda (1962). Curriculum Development: Theory and Practice, New York, Harcourt Brace, Jovanovich Inc.
- UNESCO (1981) Curriculum and Life Long Education, UNESCO, Paris.
- Verduin J.R. (1967) Cooperative Curriculum Improvement, Prentice Hall.
- Whecker D.K. (1967) Curriculum Process, University of London Press.
- Wiles, J.W. & Joseph Bondi (2006). Curriculum Development: A Guide to Practice. Pearson Publication.
- યાદવ સિયારામ(2007) પાઠ્યક્રમ વિકાસ, અગ્રવાલ પબ્લિકેશન, આગરા
- દુબે, એસ. એન. (2014) પાઠ્યક્રમ કા વિકાસ, ઇલહાબાદ : શારદા પુસ્તક ભવન
- ધાંચી, ડી., ત્રિવેદી, એમ., પંડિત, એચ., પારેખ, બી., દવે, (1982). *કેળવણીના સિદ્ધાંતો: અમદાવાદ: અનડા પ્રકાશન*

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક 204	પ્રશ્નપત્ર : પૂર્વ સેવાકાલીન અને સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણ Pre-service and In-service Teacher Education	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

નિપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. પૂર્વ સેવાકાલીન અને સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણની સંકલ્પના અને પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિનું વર્ણન કરે છે. 2. શિક્ષક પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમનાં વિવિધ ઘટકોનું વ્યવહારુ ઉપયોજન કરવાનું કૌશલ્ય બતાવે છે. 3. ભારતમાં પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણની સમસ્યાઓથી પરિચિત થઈ તેના ઉકેલ સૂચવે છે. 4. શિક્ષક પ્રશિક્ષકોની બહુલક્ષી ભૂમિકા સમજવા માટે શિક્ષક પ્રશિક્ષણની પ્રવૃત્તિઓ અને શિક્ષણ પ્રક્રિયાઓનું વ્યવહારુ ઉપયોજન કરે છે. 5. સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણનું વ્યવસ્થાપન અને મૂલ્યાંકન કરી બતાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણ : સંકલ્પના, માળખું, અભ્યાસક્રમ અને અભિગમો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 x 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણના વિકાસમાં શિક્ષક પ્રશિક્ષણની ભૂમિકા અને સમીક્ષા 2. પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણ : સંકલ્પના, સ્વરૂપ, ઉદ્દેશો અને ઉપયોગિતા 3. શિક્ષક પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમનું માળખું, એનસીઈઆરટી અને એનસીટીઈના દસ્તાવેજોમાં શિક્ષક પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમનું દર્શન 4. પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણના આધાર અભ્યાસક્રમનાં ઘટકો, વિદ્યાશાખા અને વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર, શાળા આધારિત પ્રાયોગિક કાર્ય અને ઇન્ટર્નશિપ 5. પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણના અભિગમો : પ્રત્યક્ષ, દૂરવર્તી અને ઓનલાઇન અને તે સંબંધિત મહત્ત્વ અને મર્યાદાઓ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણના વિકાસમાં શિક્ષક પ્રશિક્ષણની ભૂમિકાની સમીક્ષા કરીને અહેવાલ તૈયાર કરે. - પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણની ઉપયોગિતાનો ચિંતનાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરે. - શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ સંબંધી રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરી દસ્તાવેજોનું વિશ્લેષણ કરે. - પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણના અભિગમોનું તુલનાત્મક અધ્યયન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષકોની જરૂરિયાતો અને સ્વરૂપને ઓળખવા માટે શિક્ષક પ્રશિક્ષકોની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરે.	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
2	શિક્ષક-પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમના વિવિધ ઘટકોનું વ્યવસ્થાપન:	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	- એક પરિપક્વ વિદ્યાર્થી તરીકે વિદ્યાર્થી શિક્ષકની લાક્ષણિકતાઓ. - શિક્ષક પ્રશિક્ષણ અભ્યાસક્રમનાં વિવિધ ઘટકોનું સંગઠન, અમલીકરણ અને મૂલ્યાંકન - આધાર પાઠ્યક્રમના અમલીકરણના અભિગમો : વિવરણીય, સહભાગી, સહયોગી, સહપાઠી સહાયિત, તપાસ આધારિત - કૌશલ્ય અને ક્ષમતા વિકાસ માટેના વ્યવહારલક્ષી અભિગમો : જાગૃતિ માટેની જરૂરીયાત, વિશ્લેષણ, મહાવરો, પ્રતિષેધણ ચક્ર - શાળા આધારિત પ્રાયોગિક કાર્ય અને ઇન્ટર્નશિપની સંકલ્પના - ઓફ કેમ્પસ: પ્રવર્તમાન પ્રથા, સ્વરૂપ, ઉદ્દેશો, સમયગાળો, પૂર્વ ઇન્ટર્નશિપ, ઇન્ટર્નશિપ અને પોસ્ટ ઇન્ટર્નશિપની પ્રવૃત્તિઓ અને અનુભવો	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- વિદ્યાર્થી શિક્ષકની લાક્ષણિકતાઓ વિકસાવવા માટે વાસ્તવિક સ્થિતિનું નિર્માણ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - શિક્ષક પ્રશિક્ષણ અભ્યાસક્રમનાં વિવિધ ઘટકોનું વ્યવહારમાં અમલીકરણ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - આધાર પાઠ્યક્રમના અમલીકરણના અભિગમોનો શિક્ષક પ્રશિક્ષણમાં ઉપયોગ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - કૌશલ્ય અને ક્ષમતા વિકાસ માટેના વ્યવહારલક્ષી અભિગમોનો શિક્ષક પ્રશિક્ષણમાં ઉપયોગ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3	ભારતમાં સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ : સંકલ્પના, માળખું અને અભિગમો:	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	- શિક્ષકના સતત વ્યાવસાયિક વિકાસની સંકલ્પના અને જરૂરીયાત, વ્યાવસાયિક વિકાસના ક્ષેત્રો, સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમના ઉદ્દેશ્યો; અભિસ્થાપન(Orinetation), ઓપવર્ગ (Refresher), કાર્યશાળા, સેમિનાર અને પરિસંવાદ નો અર્થ અને ઉદ્દેશો. - સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણનું માળખું - તાલુકા, જિલ્લા, રાજ્ય, પ્રાદેશિક અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે વિવિધ એજન્સીઓ અને સંસ્થાઓ - સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણના અભિગમો અને મોડેલ્સ: પ્રત્યક્ષ, દૂરવર્તી, ઓનલાઇન અને મિશ્ર મોડલનું વ્યવસ્થાપન, ગુણવત્તા અને મર્યાદાઓ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- સેવાકાલીન શિક્ષક પ્રશિક્ષણના કાર્યક્રમો યોજી અહેવાલ તૈયાર કરે. - સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણની રાષ્ટ્રીય સ્તરની વિવિધ એજન્સીઓ અને સંસ્થાઓનાં કાર્યોનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણના કોઈ એક અભિગમોનો પ્રયોગ કરી મૂલ્યાંકન કરે.	
4	સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણનું આયોજન, વ્યવસ્થાપન અને મૂલ્યાંકન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
	1. સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમનું આયોજન : હેતુ, સમયગાળો, સ્ત્રોતની આવશ્યકતા અને બજેટ 2. સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમની રૂપરેખા: સોપાનો-તાલીમ માટેના વિષયક્ષેત્રોની આકારણી, તાલીમ માટેના અભ્યાસક્રમની રચના, અભ્યાસ સામગ્રી નિર્માણ 3. સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમનું સંચાલન: કાર્યક્રમ નિર્ધારણ, કાર્યક્રમની જાહેરાત, વ્યવસ્થાપન, પૂર્વતૈયારી, સહભાગીઓને પ્રેરણ, પ્રતિષેષણ પ્રાપ્તિ અને મૂલ્યાંકન. 4. અસરકારક સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણકના ગુણો અને લાક્ષણિકતાઓ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમનું આયોજન કરીને અહેવાલ તૈયાર કરે. - સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમની અભ્યાસ સામગ્રી નિર્માણ કરે. - સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમનું સંચાલન કરી તેનું મૂલ્યાંકન કરે. - અસરકારક સેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણકના ગુણો અને લાક્ષણિકતાઓની સંમીક્ષાત્મક નોંધ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

1. અંબાસણા, અનિલ (1982). શિક્ષણ ગણન, રાજકોટ : શિક્ષણ શાસ્ત્રભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
2. મોદી બી.એમ. અને પંડ્યા જે.એન. (2003). વિકાસમાન ભારતીય સમાજમાં શિક્ષક, અમદાવાદ : વારિષેણ પ્રકાશન.
3. ત્રિવેદી આર.એસ. (1994). શિક્ષણ નવસંસ્કરણ : અમદાવાદ : ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય ગાંધીરોડ
4. દવે જયેન્દ્ર અને પટેલ મોતીભાઈ (1992). ભારતીય શિક્ષણના નૂતન પ્રવાહો અને સમસ્યાઓ, અમદાવાદ: બી.એસ.શાહ પ્રકાશન.
5. પાઠક અરુણભાઈ અને અન્ય. (2003). ભારતમાં શૈક્ષણિક પ્રણાલીનો વિકાસ, અમદાવાદ, વારિષેણ પ્રકાશન.
6. જી.સી.ઇ.આર.ટી. (1989). જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવનો માર્ગદર્શક સૂચનો, ગાંધીનગર દ્વારા પ્રકાશિત.
7. ઓશો અનં. વખારિયા એન.જી. (1998). જીવંત શિક્ષકોની શોધ, અમદાવાદ, સમર્પણ ટ્રસ્ટ, ગૂર્જર એજન્સી.
8. પટેલ મોતીભાઈ (1992). શિક્ષણ પંચોની એક ઝલક, અમદાવાદ, બી.એસ.શાહ પ્રકાશન.
9. મૈયાણી જે.પી. (2004). ગુણવત્તા કેન્દ્રી શિક્ષક પ્રશિક્ષણ, ભાવનગર : સંપાદન, શિક્ષણ શાસ્ત્રભવન, ભાવનગર યુનિવર્સિટી અને શ્રીમતી એલ.એલ. કાકડીયા બી.એડ. કોલેજ.
10. દવે પ્રવીણભાઈ આર. (2005). શિક્ષણ ક્ષેત્રે અને સી.ઇ.ટી.ની ભુમિકા, અમદાવાદ, અચલા, સામયિક અંક-મે
11. જોષી, હરિપ્રસાદ (1998) માધ્યમિક શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ અભ્યાસક્રમ, (NCTE દ્વારા સૂચિત) સેમિનાર પેપર : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી શિક્ષણ, અલીયાબાડા.
12. પંચાલ મોહનભાઈ અને પંચાલ ધર્મિષ્ઠા (1998) શિક્ષક સજ્જતાની દિશામં અમદાવાદ, નવભારત સાહિત્ય મંદિર.
13. Razzik T.A. (1972) systems approach to teacher training and curriculum development : Paris, UNESCO.
14. Apple, M.W. (2001). Markets, Standards, teaching and teacher education. Journal of Teacher Education, 52, 182-196.
15. Cochram-smith, M. (2002) Editorial : Reporting on teacher quality : The Politics of politics. Journal of Teacher Education, 53-379-382.
16. Huberman M. (1995). Networks that Alter Teaching : Concept qualizaion exchanges and experiments. Teacher and Teaching. Vol. NO. 2, PP 193-211.
17. NCTE. (1995). Different Modes of Education Used for Teacher Preparation in India : New Delhi.
18. Sharma B.M. (1997). Teacher training and educational research : New Delhi, Commonwealth.
19. Shrivastav G.N.P. (2000) Management of teacher education : New Delhi, Concept.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : SSD-3	પ્રશ્નપત્ર : સંશોધન પ્રસ્તાવ લેખન અને રજૂઆત Research Proposal and Presentation	કુલ ગુણ : 25 કેડિટ : 1

નોંધ :- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.
3) મૂલ્યાંકન માટે અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતોની પ્રાયોગિક પરીક્ષા લેવાશે.
હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી... 1) સંશોધન પ્રસ્તાવના મુખ્ય સોપાનોનું વર્ણન કરે છે. 2) સભામાં કે જૂથમાં સંશોધન પ્રસ્તાવની રજૂઆત કરે છે. 3) પોતાના સંશોધન કાર્યમાં તૈયાર કરેલ સંશોધન પ્રસ્તાવનો વિનિયોગ કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક/ સૈદ્ધાંતિક કાર્ય	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	કલાક (કેડીટ)
1	સંશોધન પ્રસ્તાવ તૈયાર કરી તેની રજૂઆત કરવી		30 (1)
	1. સંશોધન સમસ્યાની પસંદગી અને તેની પ્રાસંગિકતા સ્પષ્ટ કરે. 2. સંશોધન સંબંધિત સાહિત્યનું વાંચન કરે. 3. હેતુઓ, ઉત્કલ્પનાઓ/પ્રશ્નો અને ચલોનું સ્પષ્ટીકરણ કરે. 4. વ્યાપવિશ્વ અને નિદર્શ પસંદગીની પદ્ધતિનું વર્ણન કરે. 5. સંશોધન પદ્ધતિનું વર્ણન કરે. 6. ઉપકરણ રચનાનાં સોપાનોનું સ્પષ્ટીકરણ કરે. 7. માહિતી એકત્રીકરણ અને પૃથક્કરણની પદ્ધતિનું વર્ણન કરે. 8. સમય અને ખર્ચનું આયોજન તેમજ સંદર્ભસૂચિ તૈયાર કરે. 9. તૈયાર કરેલ સંશોધન પ્રસ્તાવની રજૂઆત કરે.	નિદર્શન જૂથચર્યા સ્વઅધ્યયન ચર્યાસભા કાર્યશાળા ગ્રંથાલય કાર્ય	

સંદર્ભસૂચિ

ઉચાટ, ડી.એ. (2001). <i>શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર</i>. રાજકોટ : લેખક.   દેસાઈ, એચ.જી. અને કે.જી. દેસાઈ (1985). સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   શાહ, દીપિકા (2006). <i>શૈક્ષણિક સંશોધન</i> અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   દેસાઈ, હરિભાઈ જી. અને મનુભાઈ ડી. ત્રિવેદી. (1982). <i>શૈક્ષણિક સંશોધનની રૂપરેખા</i>, રાજકોટ : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી પટેલ, આર. એસ. (2008). <i>શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓ</i>. અમદાવાદ : જય પ્રકાશન.   શાહ, વિમળ પી. (1990). <i>સંશોધન ડિઝાઇન</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   શાહ, રિખવભાઈ <i>સંશોધનનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન</i>. અમદાવાદ : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ.   શુક્લ, સતીશ પ્રકાશ. (2014). <i>સંશોધન એક પરિચય</i>. અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.   શુક્લ, સતીશ પ્રકાશ. (2017). <i>સંશોધન પદ્ધતિ પાથેય(નૃત્તિય આવૃત્તિ)</i>. અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.   Best, J. W. (2010). <i>Research in Education</i> (13th Ed.). New Delhi : Prentice Hall of India Pvt Ltd.   Shrivastava, (1994). <i>Advanced research Methodology</i>. New Delhi :GNP, Radha Publications.   Banerjee, N.P. (1993). <i>Strategies of Educational Research</i>. Ambala Cantt.: The Associated Publishers.   Sukhia, S. P., Mehrotra, & Mehrotra. (1966). <i>Elements of Educational research</i>. (2nd Ed.). New Delhi :Allied Publishers Pvt. Ltd.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : COMPL-3	પ્રશ્નપત્ર : સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ અને સમૂહજીવન-1 Community Life and Co-Curricular Activities-1	કુલ ગુણ : 25 ક્રેડિટ : 1

- નોંધ :- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.
3) મૂલ્યાંકન માટે અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતોની પ્રાયોગિક મૌખિક પરીક્ષા લેવાશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી...

- 1) વિવિધ પ્રકારની સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ કરે છે.
- 2) સામુદાયિક જીવના અનુભવો મેળવે છે.
- 3) પોતાના જીવનમાં સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓનો વિનિયોગ કરે છે.
- 4) પોતાના જીવનમાં સામુદાયિક જીવના અનુભવોનું અમલીકરણ કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક/ સૈદ્ધાંતિક કાર્ય	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	કલાક (ક્રેડીટ)
1	સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ અને સમૂહજીવન		30 (1)
	1. સમૂહપ્રાર્થના, સમૂહકાંતણ અને વર્ગખંડ શિક્ષણમાં નિયમિતતા અને સહભાગિતા 2. વિભાગ દ્વારા આયોજિત સમૂહપ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગિતા : અભિમુખતા શિબિર, સમૂહસફાઈ, સ્વયંપાકી-સમૂહભોજન, વિશિષ્ટ દિવસોની ઉજવણી, સાહિત્યિક/સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો, વિવિધ સ્પર્ધાઓ, વર્ષાંત કાર્યક્રમ શુભેચ્છા-સમારંભ, અન્ય આયોજિત કાર્યક્રમો 3. વિભાગમાં સામુદાયિક જીવન : પરસ્પર સાથેનો જીવનવ્યવહાર, વિવિધ ટુકડીકાર્યોમાં સહભાગિતા, પ્રાર્થના-ભજન-ધૂન-ગીતગાન કૌશલ્ય 4. Mentor Group / હોમરૂમ(ઘરનો ઓરડો)જૂથની પ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગિતા : જૂથની બેઠકોમાં નિયમિતતા, જૂથ દ્વારા આયોજિત રચનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ, પરસ્પરનાં કાર્યોમાં મદદ, જૂથના સભ્યો સાથેનો ઘરોબો, અન્ય આયોજિત પ્રવૃત્તિઓ 5. રમત-ગમત અને યોગ-પ્રાણાયામ, સ્વચ્છતા અને સ્વાસ્થ્ય સેવા, સમાજસેવા અને પર્યાવરણીય પ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગિતા	• પ્રવૃત્તિકાર્ય • પ્રોજેટકાર્ય • સંવાદ • કાર્યશિબિર • યોગશિબિર • નિદર્શન • જૂથચર્ચા • ચર્ચાસભા • કાર્યશાળા • ગ્રંથાલય કાર્ય • સ્વઅધ્યયન	

સંદર્ભસૂચિ

મહેતા, બબલભાઈ. (1970). સમૂહજીવનનો આચાર. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : Internship : 1	પ્રશ્નપત્ર : ઈન્ટર્નશિપ-1 : (શિક્ષક પ્રશિક્ષણ/ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થામાં 20 દિવસ) Internship-1 (20 Days in Teacher Education / Post basic Institution)	કુલ ગુણ : 50 કેડિટ : 2

ઈન્ટર્નશિપના ઉદ્દેશો, પ્રશિક્ષણાર્થી.....

1. શિક્ષક પ્રશિક્ષણ / ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થામાં અધ્યાપન કાર્ય કરવા માટેની ક્ષમતાનો અધ્યાપન કાર્યમાં પ્રત્યક્ષ રીતે વિનિયોગ કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.
2. શિક્ષક પ્રશિક્ષણ/ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થામાં અધ્યાપન પદ્ધતિઓ / પ્રયુક્તિઓનો અધ્યાપન કાર્યમાં વિનિયોગ કરે છે.
3. સૈદ્ધાંતિક અને પ્રાયોગિક બાબતોનો સમન્વય કરી તાલીમ આપવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.
4. અધ્યાપન, વ્યવસ્થાપન અને પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરી પ્રત્યક્ષ રીતે તેનું અમલીકરણ કરવાની પ્રાયોગિક ક્ષમતાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.

શિક્ષક પ્રશિક્ષણ / ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થા દ્વારા ઈન્ટર્નશિપ સંબંધી નીચેની મૂલ્યાંકન યોજનાના આધારે મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

ક્રમ	મૂલ્યાંકનની પ્રવૃત્તિઓ	કુલ ગુણ	મેળવેલ ગુણ
1	શિક્ષક પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમના હાર્દરૂપ વિષય(Core Subject)માં લઘુત્તમ 10(દસ) પાઠનું / પ્રશિક્ષણાર્થીના મુખ્ય/ગૌણ વિષયના પદ્ધતિશાસ્ત્ર વિષયમાં લઘુત્તમ 10(દસ) પાઠનું વ્યાખ્યાન નોંધ સાથે અધ્યાપન કાર્ય કરે.	20	
2	ઈન્ટર્નશિપની સંસ્થાના/ ઈન્ટર્નશિપ જૂથના પ્રશિક્ષણાર્થીએ આપેલ પાઠો પૈકી કોઈ પાંચ પાઠઆયોજનો પસંદ કરી અધ્યાપક / શિક્ષક પ્રશિક્ષણાર્થી નિરીક્ષકનાં સૂચનો સંદર્ભે 200 શબ્દોમાં અહેવાલ/નોંધ તૈયાર કરે.	10	
3	પ્રાર્થના સંમેલનની પ્રવૃત્તિના આયોજન અને અમલીકરણમાં માર્ગદર્શક તરીકેની ભૂમિકા અદા કરે.	10	
4	નીચેના પૈકી કોઈ એક પુસ્તકની સમીક્ષા-નોંધ તૈયાર કરી પ્રાર્થના સંમેલનમાં રજૂઆત કરે. (1) બનગરવાડી, (2) તૌતોયાન, (3) દિવાસ્વપ્ન, (4) નર્ફ તાલીમ કી કહાની	10	
5	કોઈ એક વિષય પર લેખ તૈયાર કરી પ્રાર્થનાસભામાં વક્તવ્ય આપે.	10	
6	સંસ્થાની સહ-અભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન અને અમલીકરણમાં સહભાગિતા (1) સાહિત્યિક (2) સાંસ્કૃતિક (3) રમતગમત (4) પર્યાવરણીય (5) સ્વાસ્થ્ય અને શારીરિક શિક્ષણ વગેરે.	10	
7	સંસ્થાનાં વહીવટી / વ્યવસ્થાપન કાર્યોમાં સહભાગિતા (1) વર્ગખંડ વ્યવસ્થાપન, (2) સભાખંડ વ્યવસ્થાપન, (3) પુસ્તકાલય વ્યવસ્થાપન, (4) પ્રયોગશાળા વ્યવસ્થાપન, (5) કાર્યાલય રેકર્ડ અને હાજરીપત્રકોની જાળવણી વગેરે.	10	
ક્રમાંક 8 થી 12 પૈકીની વૈકલ્પિક પ્રવૃત્તિઓમાંથી કોઈ પણ બે પ્રવૃત્તિઓનું જ મૂલ્યાંકન કરવું.			
8	શાળાના સાક્ષરી વિષયોના અધ્યાપન માટે ઈન્ટર્નશિપની સંસ્થાના/ ઈન્ટર્નશિપ જૂથના પ્રશિક્ષણાર્થીઓને 10 પાઠનું માર્ગદર્શન / નિરીક્ષણ કરે.	10	
9	સંસ્થામાં ચાલતી માર્ગદર્શન / પરામર્શનની પ્રવૃત્તિઓમાં સંસ્થાના અધ્યાપક/શિક્ષક સાથે સહભાગી બને.	10	
10	સંસ્થા દ્વારા આયોજીત તાલીમ કાર્યક્રમોમાં સહભાગી બને.	10	
11	પાઠની ચિતનાત્મક જર્નલ તૈયાર કરે.	10	
12	સંસ્થામાં આયોજીત સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગી બને.	10	
	કુલ ગુણ	100 માંથી	

નોંધ : (1) ઉપરોક્ત સૂચિત મૂલ્યાંકનની પ્રવૃત્તિઓ પૈકી 100 ગુણનું જ મૂલ્યાંકન કરવું. (2) શિક્ષક પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમના હાર્દરૂપ વિષય(Core Subject)માં કે પ્રશિક્ષણાર્થીના મુખ્ય/ગૌણ વિષયના પદ્ધતિશાસ્ત્ર વિષયમાં પાઠ ન આપી શકવાના સંજોગોમાં હાર્દરૂપ વિષય(Core Subject)માં કે મુખ્ય/ગૌણ વિષયમાં જ 10 (દસ) પાઠ પૂરા કરવાના રહેશે.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-3

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક 301	પ્રશ્નપત્ર : વિશિષ્ટક્ષેત્ર-1 : પ્રાથમિક કક્ષા : શિક્ષણના પ્રશ્નો અને પ્રવાહો Elementary Level : Issues and Trends in Education	કુલ ગુણ : 50 કેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. પ્રાથમિક શિક્ષણનું વર્ણન કરે છે. 2. પ્રાથમિક શિક્ષણ અંગેની વિવિધ પંચોની ભલામણોની નોંધ તૈયાર કરે છે. 3. પ્રાથમિક શિક્ષણના અવરોધક પ્રશ્નો અને તેના ઉકેલો સૂચવે છે. 4. પ્રાથમિક શિક્ષણની ગુણવત્તા સુધારણાના કાર્યક્રમો યોજી અમલીકરણ કરે છે. 5. પ્રાથમિક શિક્ષણના નૂતન આયામોની સમીક્ષાત્મક નોંધ તૈયાર કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
1	પ્રાથમિક શિક્ષણનો વિકાસ અને પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. પ્રાથમિક શિક્ષણની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2. ભારતમાં પ્રાથમિક શિક્ષણનો વિકાસ 3. ગુજરાતમાં પ્રાથમિક શિક્ષણનો વિકાસ 4. પ્રાથમિક શિક્ષણની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- કોઈ CRC અને BRCની મુલાકાત લઈ તેની પ્રવૃત્તિઓ અને સમસ્યાઓનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - પ્રાથમિક શાળા, કસ્તુરબા ગાંધી બાળ વિદ્યાલય (KGBV) પૈકી કોઈ એક શાળાની મુલાકાત લઈ SWOT એનાલીસીસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
2	પ્રાથમિક શિક્ષણ અંગે વિવિધ પંચોની ભલામણો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. પ્રાથમિક શિક્ષણ અંગે આઝાદી પૂર્વેનાં વિવિધ પંચોની ભલામણો 2. પ્રાથમિક શિક્ષણ સંદર્ભે આઝાદી પછી કોઠારી કમિશન-1964-66 ની ભલામણો, રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (1986) અને તેના અમલીકરણ કાર્યક્રમ (1992) અંગેની ભલામણો અને સમીક્ષા. 3. પ્રાથમિક શિક્ષણમાં સમાજ ઉપયોગી ઉત્પાદક શ્રમકાર્ય (SUPW) અંગે	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- પ્રાથમિક શિક્ષણના વિકાસ અને ગુણવત્તા અંગેના વિવિધ પંચોની ભલામણોના અમલીકરણ સંદર્ભે સમીક્ષાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરે	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
	ઈશ્વરભાઈ પટેલ સમીક્ષા સમિતિ(1976-77)ની ભલામણો 4. પ્રાથમિક શિક્ષણ સંદર્ભે ભાર વગરના ભણતર સંબંધી યશપાલ કમિટિની ભલામણો, ડેલોર્સ કમિશન અને જ્ઞાનપંચ(નોલેજ કમિશન)ની ભલામણો			
3	પ્રાથમિક શિક્ષણના પ્રશ્નો અને ઉકેલ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 x 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. પ્રાથમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણ સંદર્ભે સર્વશિક્ષા અભિયાન(SSA) અને રાઈટ-ટુ-એજ્યુકેશન એક્ટ-2009 ના કાર્યક્રમોનું અમલીકરણ, સમસ્યાઓ અને ઉકેલ 2. પ્રાથમિક કક્ષાએ કન્યા કેળવણીની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ, સમસ્યાઓ અને ઉકેલ 3. પ્રાથમિક કક્ષાએ સમાનતા માટેનું શિક્ષણ : અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, બક્ષીપંચના બાળકોના શિક્ષણની પરિસ્થિતિ, સમસ્યા અને ઉકેલ. 4. પ્રાથમિક કક્ષાએ વિશિષ્ટ બાળકોના શિક્ષણની પરિસ્થિતિ, સમસ્યાઓ અને ઉકેલ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ અને વિશિષ્ટ બાળકોના શિક્ષણ સંદર્ભે સરકારની યોજનાઓનો સમીક્ષાત્મક અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - પ્રાથમિક કક્ષાએ જાતીય અસમાનતા સંદર્ભે શાળા અને શિક્ષકોની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરે.	
4	પ્રાથમિક શિક્ષણમાં નવીનીકરણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 x 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. પ્રાથમિક કક્ષાએ ભાષાશિક્ષણ અને શિક્ષણનાં માધ્યમ અંગેની સમસ્યા અને ઉકેલ 2. પ્રાથમિક કક્ષાએ કલા, સંગીત, શારીરિક શિક્ષણ અને યોગશિક્ષણ તથા તેમાં શિક્ષકની ભૂમિકા 3. પ્રાથમિક કક્ષાએ તારુણ્ય શિક્ષણ : સંકલ્પના, જરૂરિયાત અને શિક્ષકની ભૂમિકા 4. પ્રાથમિક કક્ષાએ શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન : સંકલ્પના, સ્વરૂપ, મહત્ત્વ અને શિક્ષકની ભૂમિકા	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- કોઈ એક પ્રાથમિક શાળાની મુલાકાત લઈ શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની સમીક્ષા કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - શિક્ષણના માધ્યમ અંગે પ્રવર્તતા શિક્ષકો અને વાલીઓના પ્રતિભાવોનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

1. દવે, જયેન્દ્ર પટેલ મોતીભાઈ (1992). (પાંચમી આવૃત્તિ) : ભારતીય શિક્ષણના નૂતન પ્રવાહો અને સમસ્યાઓ અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન.
2. દેસાઈ, ધનવંત (1964). ભારતીય શિક્ષણના વર્તમાન પ્રશ્નો : અમદાવાદ : એ.આર.શેઠની કંપની
3. દેસાઈ, ધનવંત (1973). કેળવણીનું નવનિર્માણ કોઠારી શિક્ષણ પંચની ભલામણો : અમદાવાદ : એ. આર. શેઠની કંપની.
4. દેસાઈ, ધનવંત (1969). અર્વાચીન ભારતીય કેળવણીનો વિકાસ : વડોદરા : મ.સ. યુનિવર્સિટી
5. પાઠક, અને શુક્લ (2003). ભારતમાં શૈક્ષણિક પ્રણાલીનો વિકાસ, અમદાવાદ : વારિષેણ પ્રકાશન
6. કસ્વેકર, આરતી અને પટેલ વિનુભાઈ (2003). તારુણ્ય શિક્ષણ અને પ્રજનન સ્વાસ્થ્ય અમદાવાદ, સ્વાસ્થ્ય સેવા ટ્રસ્ટ પ્રકાશન.
7. શેઠ, શાંતિભાઈ અને રાવલ આર.સી. (2002). પ્રત્યાયન અભ્યાસક્રમ વિશેષાંક, ગાંધીનગર, ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
8. પટેલ, મોતીભાઈ (2005). શિક્ષણના સામ્પ્રત પ્રવાહો અને શિક્ષણની અસ્મિતા, અમદાવાદ : બી.એસ. શાહ પ્રકાશન
9. પટેલ, મોતીભાઈ (2003). ભારતીય શિક્ષણનો ઇતિહાસ : એક ઝલક. અમદાવાદ : બી.એસ. શાહ પ્રકાશન
10. પટેલ, મોતીભાઈ (2009). કેળવણીનો કોયડો. અમદાવાદ : પદ્મ પબ્લિકેશન.
11. પટેલ, મોતીભાઈ (2009). શિક્ષણના પ્રવાહો. અમદાવાદ : પદ્મ પબ્લિકેશન.
12. પટેલ, મોતીભાઈ (2009) વિદ્યાની વ્યથા કથા. અમદાવાદ : પદ્મ પબ્લિકેશન.
13. અલતેકર, એ.એસ. (1965). પ્રાચીન ભારતમાં શિક્ષણ, અમદાવાદ : ગુજરાત યુનિવર્સિટી પ્રકાશન
14. ભાલ, જે.ડી. (1997). બીજી આવૃત્તિ) ભારતની શિક્ષણ વ્યવસ્થા, અમદાવાદ યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
15. તોમર, લજ્જારામ (1984) ભારતીય શિક્ષણના મૂળતત્વો, અમદાવાદ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સંસ્કાર ગુર્જરી
16. મિશ્રા, રામેશ્વર (1999) ભારતીય શિક્ષાકે લક્ષ્ય, નડ્દ દિલ્લી, એન.સી.ટી.ઈ.
17. Mohanty J. (1992) Current issues in Education, New Delhi, Cosmo Publication.
18. UNESCO (2006): Teachers and Educational Quality : Monitoring Global Needs for 2015. UNESCO Publication. Montreal.
19. National Curriculum Framework (NCF)-2005 NCERT, New Delhi.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-3

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક 301	પ્રશ્નપત્ર : વિશિષ્ટક્ષેત્ર-1 : માધ્યમિક કક્ષા : શિક્ષણના પ્રશ્નો અને પ્રવાહો Secondary Level : Issues and Trends in Education	કુલ ગુણ : 50 કેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. માધ્યમિક શિક્ષણનું વર્ણન કરે છે. 2. માધ્યમિક શિક્ષણ અંગેની વિવિધ પંચોની ભલામણોની નોંધ તૈયાર કરે છે. 3. માધ્યમિક શિક્ષણના અવરોધક પ્રશ્નો અને તેના ઉકેલો સૂચવે છે. 4. માધ્યમિક શિક્ષણની ગુણવત્તા સુધારણાના કાર્યક્રમો યોજી અમલીકરણ કરે છે. 5. માધ્યમિક શિક્ષણના નૂતન આયામોની સમીક્ષાત્મક નોંધ તૈયાર કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
1	માધ્યમિક શિક્ષણનો વિકાસ અને પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. માધ્યમિક શિક્ષણની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2. ભારતમાં માધ્યમિક શિક્ષણનો વિકાસ 3. ગુજરાતમાં માધ્યમિક શિક્ષણનો વિકાસ 4. માધ્યમિક શિક્ષણની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- માધ્યમિક શાળા, CBSC અને નવોદય વિદ્યાલય પૈકી કોઈ એક શાળાની મુલાકાત લઈ SWOT એનાલીસીસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
2	માધ્યમિક શિક્ષણ અંગે વિવિધ પંચોની ભલામણો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. માધ્યમિક શિક્ષણ અંગે આઝાદી પૂર્વેનાં વિવિધ પંચોની ભલામણો 2. માધ્યમિક શિક્ષણ સંદર્ભે આઝાદી પછી મુદાલિયાર કમિશન-1952-53 અને કોઠારી કમિશન-1964-66 ની ભલામણો	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- માધ્યમિક શિક્ષણના વિકાસ અને ગુણવત્તા અંગેના વિવિધ પંચોની ભલામણોના અમલીકરણ સંદર્ભે સમીક્ષાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરે	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
	3. માધ્યમિક શિક્ષણમાં વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અંગે આદિસેશિઆ સમિતિ અને ઈશ્વરભાઈ પટેલ સમીક્ષા સમિતિની ભલામણો 4. માધ્યમિક શિક્ષણ સંદર્ભે ડેલોર્સ કમિશન અને જ્ઞાનપંચ(નોલેજ કમિશન)ની ભલામણો			
3	માધ્યમિક શિક્ષણના પ્રશ્નો અને ઉકેલ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. માધ્યમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણ સંદર્ભે રાષ્ટ્રીય માધ્યમિક સર્વશિક્ષા અભિયાન (RMSA)ના કાર્યક્રમોનું અમલીકરણ, સમસ્યાઓ અને ઉકેલ 2. માધ્યમિક કક્ષાએ કન્યા કેળવણીની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ, સમસ્યાઓ અને ઉકેલ 3. માધ્યમિક કક્ષાએ સમાનતા માટેનું શિક્ષણ : અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, બક્ષીપંચના બાળકોના શિક્ષણની પરિસ્થિતિ, સમસ્યા અને ઉકેલ. 4. માધ્યમિક કક્ષાએ વિશિષ્ટ બાળકોના શિક્ષણની પરિસ્થિતિ, સમસ્યાઓ અને ઉકેલ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ અને વિશિષ્ટ બાળકોના શિક્ષણ સંદર્ભે સરકારની યોજનાઓનો સમીક્ષાત્મક અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - માધ્યમિક કક્ષાએ જાતીય અસમાનતા સંદર્ભે શાળા અને શિક્ષકોની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરે.	
4	માધ્યમિક શિક્ષણમાં નવીનીકરણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. માધ્યમિક કક્ષાએ ભાષાશિક્ષણ અને શિક્ષણનાં માધ્યમ અંગેની સમસ્યા અને ઉકેલ 2. માધ્યમિક કક્ષાએ કલા, સંગીત,	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- કોઈ એક માધ્યમિક શાળાની મુલાકાત લઈ શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની સમીક્ષા કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	કલાક (કેડિટ)
	શારીરિક શિક્ષણ અને યોગશિક્ષણ તથા તેમાં શિક્ષકની ભૂમિકા 3. માધ્યમિક કક્ષાએ તારુણ્ય શિક્ષણ : સંકલ્પના, જરૂરિયાત અને શિક્ષકની ભૂમિકા 4. માધ્યમિક કક્ષાએ શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન : સંકલ્પના, સ્વરૂપ, મહત્ત્વ અને શિક્ષકની ભૂમિકા	- શિક્ષણના માધ્યમ અંગે પ્રવર્તતા શિક્ષકો અને વાલીઓના પ્રતિભાવોનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

1. દવે, જયેન્દ્ર પટેલ મોતીભાઈ (1992). (પાંચમી આવૃત્તિ) : ભારતીય શિક્ષણના નૂતન પ્રવાહો અને સમસ્યાઓ અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન.
2. દેસાઈ, ધનવંત (1964). ભારતીય શિક્ષણ વર્તમાન પ્રશ્નો : અમદાવાદ : એ.આર.શેઠની કંપની
3. દેસાઈ, ધનવંત (1973). કેળવણીનું નવનિર્માણ કોઠારી શિક્ષણ પંચની ભલામણો : અમદાવાદ : એ. આર. શેઠની કંપની.
4. દેસાઈ, ધનવંત (1969). અર્વાચીન ભારતીય કેળવણીનો વિકાસ : વડોદરા : મ.સ. યુનિવર્સિટી
5. પાઠક, અને શુક્લ (2003). ભારતમાં શૈક્ષણિક પ્રણાલીનો વિકાસ, અમદાવાદ : વારિષેણ પ્રકાશન
6. કસ્વેકર, આરતી અને પટેલ વિનુભાઈ (2003). તારુણ્ય શિક્ષણ અને પ્રજનન સ્વાસ્થ્ય અમદાવાદ, સ્વાસ્થ્ય સેવા ટ્રસ્ટ પ્રકાશન.
7. શેઠ, શાંતિભાઈ અને રાવલ આર.સી. (2002). પ્રત્યાયન અભ્યાસક્રમ વિશેષાંક, ગાંધીનગર, ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
8. પટેલ, મોતીભાઈ (2005). શિક્ષણના સામ્પ્રત પ્રવાહો અને શિક્ષણની અસ્મિતા, અમદાવાદ : બી.એસ. શાહ પ્રકાશન
9. પટેલ, મોતીભાઈ (2003). ભારતીય શિક્ષણનો ઇતિહાસ : એક ઝલક. અમદાવાદ : બી.એસ. શાહ પ્રકાશન
10. પટેલ, મોતીભાઈ (2009). કેળવણીનો કોયડો. અમદાવાદ : પદ્મ પબ્લિકેશન.
11. પટેલ, મોતીભાઈ (2009). શિક્ષણના પ્રવાહો. અમદાવાદ : પદ્મ પબ્લિકેશન.
12. પટેલ, મોતીભાઈ (2009) વિદ્યાની વ્યથા કથા. અમદાવાદ : પદ્મ પબ્લિકેશન.
13. અલતેકર, એ.એસ. (1965). પ્રાચીન ભારતમાં શિક્ષણ, અમદાવાદ : ગુજરાત યુનિવર્સિટી પ્રકાશન
14. ભાલ, જે.ડી. (1997). બીજી આવૃત્તિ) ભારતની શિક્ષણ વ્યવસ્થા, અમદાવાદ યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
15. તોમર, લજ્જારામ (1984) ભારતીય શિક્ષણના મૂળતત્ત્વો, અમદાવાદ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સંસ્કાર ગુર્જરી
16. મિશ્રા, રામેશ્વર (1999) ભારતીય શિક્ષાકે લક્ષ્ય, નઈ દિલ્લી, એન.સી.ટી.ઈ.
17. Mohanty J. (1992) Current issues in Education, New Delhi, Cosmo Publication.
18. UNESCO (2006): Teachers and Educational Quality : Monitoring Global Needs for 2015. UNESCO Publication. Montreal.
19. National Curriculum Framework (NCF)-2005 NCERT, New Delhi.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-3

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક 302	પ્રશ્નપત્ર : વિશિષ્ટક્ષેત્ર-2 પ્રાથમિક કક્ષા : શિક્ષણનું સંસ્થાકીય આયોજન અને વ્યવસ્થાપન Elementary Level : Institutional Planning and Management	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નિપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. પ્રાથમિક શિક્ષણ સંબંધી સરકારની નીતિઓ અને અમલીકરણ અંગે સમજે છે. 2. પ્રાથમિક શિક્ષણ સંબંધી આયોજન અને શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપન વિષેની આંતરસૂઝ ધરાવે છે. 3. શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપન અને આયોજનના નવીનીકરણ વિશે સમજે છે. 4. પ્રાથમિક શિક્ષણમાં સંશોધન અને નવીનીકરણ વિશે સમજે છે. 5. પ્રાથમિક શિક્ષણના સાર્વત્રીકરણની ઉપયોગીતા સમજે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	પ્રાથમિક શિક્ષણનું વ્યવસ્થાપન અને પ્રવર્તમાન નીતિઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 x 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. પ્રાથમિક શિક્ષણનું વ્યવસ્થાપન : અર્થ, સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને જરૂરિયાત 2. પ્રાથમિક શિક્ષણની પ્રવર્તમાન નીતિઓ અને અમલીકરણની વ્યુહરચના : કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર, જિલ્લા સ્તરે (જિલ્લા પંચાયત, કોર્પોરેશન બોર્ડ,) માધ્યમિક શિક્ષણના વ્યવસ્થાતંત્રનો ખ્યાલ. 3. વિવિધ પ્રકારની પ્રાથમિક શાળાનાઓના વ્યવસ્થાપનનું સ્વરૂપ : સરકારી શાળા, ખાનગી શાળા, ગ્રાન્ટેડ શાળા, નવોદય વિદ્યાલય	• જૂથચર્ચા • અવલોકન • પરિસંવાદ • નિદર્શન	*ઈન્ટરનેટ દ્વારા વિવિધ લેખોનું એકત્રીકરણ *પ્રાથમિક શિક્ષણના વ્યવસ્થાપનની વિભાવના સંદર્ભે જૂથચર્ચાનું આયોજન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. *પ્રાથમિક શિક્ષણની પ્રવર્તમાન નીતિઓ અને અમલીકરણની વ્યુહરચનાનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. *પ્રાથમિક શિક્ષણની નીતિ માટેના વ્યૂહ, અગ્રીમ ક્ષેત્રોના વિષય પર પરિસંવાદનું આયોજન અને સંચાલન કરી	

	4. પ્રાથમિક શિક્ષણની નીતિ માટેના વ્યૂહ, અગ્રીમ ક્ષેત્રો અને અમલીકરણ તંત્ર વ્યવસ્થા, તાલીમ, સંશોધન અને ઓરિએન્ટેશન, સ્થાનિક કક્ષાએ વ્યવસ્થાપન માટે જિલ્લા માહિતી તંત્ર (DISE) નું વ્યવસ્થાપન		તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. *વિવિધ પ્રકારની પ્રાથમિક શાળાઓના વ્યવસ્થાપનનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
2	આયોજન અને શાળા વ્યવસ્થાપન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. આયોજન : પ્રાથમિક શાળા માટે સ્થળ પસંદગીનું આયોજન, યોજના અને પરિમાણ, જરૂરી સાધનો અને માળખું. 2. શિક્ષક વિદ્યાર્થી પ્રમાણ, શિક્ષકો માટે વ્યાવસાયિક વિકાસ માટેના કાર્યક્રમો શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિની રચના કાર્યો અને ભૂમિકા. 3. જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારી કચેરી, ભૂમિકા ફરજો અને કાર્યો, વાલી શિક્ષક મંડળની રચના, મહત્વ. 4. શાળા આધારિત માપદંડ, સગવડતા માપદંડ અને શિક્ષક આધારિત માપદંડ.	• સેમિનાર • કાર્યશાળા • પરિસંવાદ • જૂથચર્ચા • SMC ની મુલાકાત	*પ્રાથમિક શાળા માટે સ્થળ પસંદગીનું આયોજન, યોજના અને પરિમાણ, જરૂરી સાધનો અને માળખુંનો અભ્યાસ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. *શાળાની મુલાકાત લઈ શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિની રચના કાર્યો અને ભૂમિકા અંગે અહેવાલ તૈયાર કરે. *SSA અને SMC ની મુલાકાત, તેના હેતુ, કાર્યો, જોગવાઈઓ સંબંધિત અહેવાલ તૈયાર કરે. *જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારી કચેરીની મુલાકાત લઈ જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારી ભૂમિકા ફરજો અને કાર્યોને અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3	પ્રાથમિક શિક્ષણનું સાર્વત્રિકરણ (UEE)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. પ્રાથમિક શિક્ષણના સાર્વત્રીકરણની સંકલ્પના,	• પરિસંવાદ • જૂથ ચર્ચા	*પ્રાથમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણ સંદર્ભે	

	મહત્ત્વ અને અવરોધક પરિબલો 2. ભારતમાં પ્રાથમિક શિક્ષણના સાર્વત્રીકરણની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ, સાર્વત્રીકરણ માટેની વ્યૂહરચના, સમસ્યાઓ અને ઉપાયો 3. ભારતમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ બાબતે ધોરણ-8 સુધીના માળખાનું સ્વરૂપ અંગે સમગ્રતયા વિચારણા અને પ્રાથમિક શાળાનું નિયંત્રણ. 4. પ્રાથમિક શિક્ષણની વિશ્વના અન્ય દેશો સાથે તુલના (અમેરિકા, ઇંગ્લેંડ, ફ્રિનલેન્ડ)	• SMC ની મુલાકાત	જૂથચર્ચાનું આયોજન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. *ભારતમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ બાબતે ધોરણ-8 સુધીના માળખાના સ્વરૂપ સંદર્ભે પરિસંવાદનું આયોજન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. અંગે. *પ્રાથમિક શિક્ષણની વિશ્વના અન્ય દેશો સાથે તુલનાત્મક અભ્યાસ કરે.	
4	પ્રાથમિક શિક્ષણના કાર્યક્રમો અને નીતિઓ.	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. કલ્સ્ટર રિસોર્સ સેન્ટર(CRC) : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ 2. સર્વ શિક્ષા અભિયાન(SSA) ના હેતુઓ, મહત્ત્વ અને અમલીકરણ	• સેમિનાર • કાર્યશાળા • પરિસંવાદ • જૂથચર્ચા • મુલાકાત	* કલ્સ્ટર રિસોર્સ સેન્ટર(CRC): સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ સંદર્ભે જૂથચર્ચાનું આયોજન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. *પ્રાથમિક શાળાની મુલાકાત લઈ સમગ્ર શિક્ષા અભિયાન(SSA) ના હેતુઓ, મહત્ત્વ અને અમલીકરણ સંબંધિત અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

1. દેસાઈ ધનવંત મ. (1976). શૈક્ષણિક પ્રશાસન, અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
2. દેસાઈ ધનવંત મ. અને ચૌધરી રાયસિંહભાઈ (1997). શૈક્ષણિક આયોજન, અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ

3. પટેલ અને પંડ્યા (2009). શાળા વ્યવસ્થાપન અને પ્રવર્તમાન, ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્ય પુસ્તક મંડળ
4. પટેલ મોતીભાઈ અને દવે જયેન્દ્રભાઈ અને અન્ય (2003). શાળા પ્રબંધ, અમદાવાદ : બી. એસ. શાહ પ્રકાશન
5. પટેલ હરિભાઈ (2001). એકવીસમી સદીનું શિક્ષણ. અમદાવાદ : ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય.
6. પાઠક અને મોદી (1994). શાળા વ્યવસ્થાપન અને શૈક્ષણિક સંગઠન. અમદાવાદ : નિરવ પ્રકાશન.
7. મર્મર મુખોપાધ્યા (2002). શિક્ષણમાં સંપૂર્ણ ગુણવત્તા વ્યવસ્થાપન. ગાંધીનગર : ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ.
8. મિશ્રા મંજુ (2007) વિદ્યાલય પ્રશાસન एवं स्वास्थ्य शिक्षा, नई दिल्ली, ओमेगट पब्लिशिंग हाउस
9. मिश्रा महेन्द्र (2007) शैक्षिक प्रबन्ध एवं विद्यालय संगठन, जयपुर युनिवर्सिटी बुक्स हाउस
10. गौतम मालवी (2007) विद्यालय प्रशासन, नई दिल्ली : वंधना पब्लिकेशन
11. Mathur S.S. (1970) Educational Administration and management, The Indian Publication Hill Ambala, Contt-133301 : Part-II.
12. H. Philip Gombs (1970) Organizational behaviour Concept, Controversies- Applicatius. (8th ed). New Delhi : Hall of India.
13. Srivastav, G.N.P. (2000). Management of teacher education, New Delhi : Concept. Stonner, Management.
14. Mathur S.S (1990). The Education Planning in India. Bombay : Allied Publisher.
15. Less Bell & Howard Stevenson (2006): Education Policy: Process, Themes and Importance. Routledge.
16. Narayan, D. (2005): Local Governance without Capacity Building : Ten Years of Panchayat Raj. Economic and Political Weekly, June 25, pp. 2822.
17. Bush, Tony (1986): Theories of educational management. London: Harper & Row Publishers.
18. Bush, Tony & Less, Bell (2002): The principals & Practice of educational management. London: Paul Chapman Publishing.
19. Mukhopadyay, M. (2005): Total quality management in education. New Delhi : Sage Publications.
20. Govt. of India – (1986/1992) National Policy of Education, 1992 Modification and their POA's MHRD,. Dept. of Education.
21. Malhotra, P.L. (1986) School Education in India: Present Status and Future Needs NCERT, New Delhi

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-3

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક 302	પ્રશ્નપત્ર : વિશિષ્ટક્ષેત્ર-2 માધ્યમિક કક્ષા : શિક્ષણનું સંસ્થાકીય આયોજન અને વ્યવસ્થાપન Secondary Level : Institutional Planning and Management	કુલ ગુણ : 50 કેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. માધ્યમિક શિક્ષણ સંબંધી સરકારની નીતિઓ અને અમલીકરણ અંગે સમજે છે. 2. માધ્યમિક શિક્ષણ સંબંધી આયોજન અને શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપન વિષેની આંતરસૂઝ ધરાવે છે. 3. શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપન અને આયોજનના નવીનીકરણ વિશે સમજે છે. 4. માધ્યમિક શિક્ષણમાં સંશોધન અને નવીનીકરણ વિશે સમજે છે. 5. માધ્યમિક શિક્ષણના સાર્વત્રીકરણની ઉપયોગીતા સમજે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
1	માધ્યમિક શિક્ષણનું વ્યવસ્થાપન અને પ્રવર્તમાન નીતિઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 x 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. માધ્યમિક શિક્ષણનું વ્યવસ્થાપન : અર્થ, સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને જરૂરિયાત 2. માધ્યમિક શિક્ષણની પ્રવર્તમાન નીતિઓ અને અમલીકરણની વ્યુહરચના : કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર, જિલ્લા સ્તરે (જિલ્લા પંચાયત, કોર્પોરેશન બોર્ડ,) માધ્યમિક શિક્ષણના વ્યવસ્થાતંત્રનો ખ્યાલ. 3. વિવિધ પ્રકારની માધ્યમિક શાળાનાઓના વ્યવસ્થાપનનું સ્વરૂપ : સરકારી શાળા, ખાનગી શાળા, ગ્રાન્ટેડ શાળા, નવોદય વિદ્યાલય 4. માધ્યમિક શિક્ષણની નીતિ માટેના વ્યૂહ, અગ્રીમ ક્ષેત્રો અને અમલીકરણ	• જૂથચર્ચા • અવલોકન • પરિસંવાદ • નિદર્શન	*ઈન્ટરનેટ દ્વારા વિવિધ લેખોનું એકત્રીકરણ *માધ્યમિક શિક્ષણના વ્યવસ્થાપન ની વિભાવના સંદર્ભે જૂથચર્ચાનું આયોજન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. *માધ્યમિક શિક્ષણની પ્રવર્તમાન નીતિઓ અને અમલીકરણની વ્યુહરચનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. *માધ્યમિક શિક્ષણની નીતિ માટેના વ્યૂહ, અગ્રીમ ક્ષેત્રોના વિષય પર પરિસંવાદનું આયોજન અને સંચાલન કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે.	

	તંત્ર વ્યવસ્થા, તાલીમ, સંશોધન અને ઓરિએન્ટેશન, સ્થાનિક કક્ષાએ વ્યવસ્થાપન માટે જિલ્લા માહિતી તંત્ર (DISE) નું વ્યવસ્થાપન		*વિવિધ પ્રકારની માધ્યમિક શાળાઓના વ્યવસ્થાપનનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
2	આયોજન અને શાળા વ્યવસ્થાપન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. આયોજન : માધ્યમિક શાળા માટે સ્થળ પસંદગીનું આયોજન, યોજના અને પરિમાણ, જરૂરી સાધનો અને માળખું. 2. શિક્ષક વિદ્યાર્થી પ્રમાણ, શિક્ષકો માટે વ્યાવસાયિક વિકાસ માટેના કાર્યક્રમો શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિની રચના કાર્યો અને ભૂમિકા. 3. જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી કચેરી, ભૂમિકા ફરજો અને કાર્યો, વાલી શિક્ષક મંડળની રચના, મહત્વ. 4. શાળા આધારિત માપદંડ, સગવડતા માપદંડ અને શિક્ષક આધારિત માપદંડ.	• સેમિનાર • કાર્યશાળા • પરિસંવાદ • જૂથચર્ચા • SMC ની મુલાકાત	*માધ્યમિક શાળા માટે સ્થળ પસંદગીનું આયોજન, યોજના અને પરિમાણ, જરૂરી સાધનો અને માળખુંનો અભ્યાસ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. *શાળાની મુલાકાત લઈ શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિની રચના કાર્યો અને ભૂમિકા અંગે અહેવાલ તૈયાર કરે. *SSA અને SMC ની મુલાકાત તેના હેતુ, કાર્યો, જોગવાઈઓ સંબંધિત અહેવાલ તૈયાર કરે. *જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી કચેરીની મુલાકાત લઈ જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી ભૂમિકા ફરજો અને કાર્યોને અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3	માધ્યમિક શિક્ષણનું સાર્વત્રિકરણ (UEE)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. માધ્યમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણની સંકલ્પના, મહત્ત્વ અને અવરોધક પરિબલો 2. ભારતમાં માધ્યમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિ, સાર્વત્રિકરણ માટેની વ્યૂહરચના, સમસ્યાઓ અને ઉપાયો	• પરિસંવાદ • જૂથ ચર્ચા • SMC ની મુલાકાત	*માધ્યમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણ સંદર્ભે જૂથચર્ચાનું આયોજન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. *ભારતમાં માધ્યમિક શિક્ષણ બાબતે ધોરણ-10 સુધીના માળખાના સ્વરૂપ સંદર્ભે	

	3.ભારતમાં માધ્યમિક શિક્ષણ બાબતે ધોરણ-10 સુધીના માળખાનું સ્વરૂપ અંગે સમગ્રતયા વિચારણા અને માધ્યમિક શાળાનું નિયંત્રણ. 4. માધ્યમિક શિક્ષણની વિશ્વના અન્ય દેશો સાથે તુલના (અમેરિકા, ઇંગ્લેંડ, ફિનલેન્ડ)		પરિસંવાદનું આયોજન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. અંગે. *માધ્યમિક શિક્ષણની વિશ્વના અન્ય દેશો સાથે તુલનાત્મક અભ્યાસ કરે.	
4	માધ્યમિક શિક્ષણના કાર્યક્રમો અને નીતિઓ.	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1.શાળા વિકાસ સંકુલ(SVS) : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ 2.સમગ્ર શિક્ષા અભિયાન(SSA) ના હેતુઓ, મહત્ત્વ અને અમલીકરણ	• સેમિનાર • કાર્યશાળા • પરિસંવાદ • જૂથચર્ચા • મુલાકાત	*શાળા વિકાસ સંકુલ(SVS): સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ સંદર્ભે જૂથચર્ચાનું આયોજન કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. *માધ્યમિક શાળાની મુલાકાત લઈ સમગ્ર શિક્ષા અભિયાન(SVS) ના હેતુઓ, મહત્ત્વ અને અમલીકરણ સંબંધિત અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

1. દેસાઈ ધનવંત મ. (1976). શૈક્ષણિક પ્રશાસન, અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ   2. દેસાઈ ધનવંત મ. અને ચૌધરી રાયસિંહભાઈ (1997). શૈક્ષણિક આયોજન, અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ   3. પટેલ અને પંડ્યા (2009). શાળા વ્યવસ્થાપન અને પ્રવર્તમાન, ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્ય પુસ્તક મંડળ   4. પટેલ મોતીભાઈ અને દવે જયેન્દ્રભાઈ અને અન્ય (2003). શાળા પ્રબંધ, અમદાવાદ : બી. એસ. શાહ પ્રકાશન   5. પટેલ હરિભાઈ (2001). એકવીસમી સદીનું શિક્ષણ. અમદાવાદ : ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય.   6. પાઠક અને મોદી (1994). શાળા વ્યવસ્થાપન અને શૈક્ષણિક સંગઠન. અમદાવાદ : નિરવ પ્રકાશન.   7. મર્મર મુખોપાધ્યા (2002). શિક્ષણમાં સંપૂર્ણ ગુણવત્તા વ્યવસ્થાપન. ગાંધીનગર : ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ.

8. मिश्रा मंजु (2007) विद्यालय प्रशासन एवं स्वास्थ्य शिक्षा, नई दिल्ली, ओमेगा पब्लिशिंग हाउस
9. मिश्रा महेन्द्र (2007) शैक्षिक प्रबन्ध एवं विद्यालय संगठन, जयपुर युनिवर्सिटी बुक्स हाउस
10. गौतम मालवी (2007) विद्यालय प्रशासन, नई दिल्ली : वंधना पब्लिकेशन
11. Mathur S.S. (1970) Educational Administration and management, The Indian Publication Hill Ambala, Contt-133301 : Part-II.
12. H. Philip Gombs (1970) Organizational behaviour Concept, Controversies- Applicatius. (8th ed). New Delhi : Hall of India.
13. Srivastav, G.N.P. (2000). Management of teacher education, New Delhi : Concept. Stonner, Management.
14. Mathur S.S (1990). The Education Planning in India. Bombay : Allied Publisher.
15. Less Bell & Howard Stevenson (2006): Education Policy: Process, Themes and Importance. Routledge.
16. Narayan, D. (2005): Local Governance without Capacity Building : Ten Years of Panchayat Raj. Economic and Political Weekly, June 25, pp. 2822.
17. Bush, Tony (1986): Theories of educational management. London: Harper & Row Publishers.
18. Bush, Tony & Less, Bell (2002): The principals & Practice of educational management. London: Paul Chapman Publishing.
19. Mukhopadyay, M. (2005): Total quality management in education. New Delhi : Sage Publications.
20. Govt. of India – (1986/1992) National Policy of Education, 1992 Modification and their POA's MHRD,. Dept. of Education.
21. Malhotra, P.L. (1986) School Education in India: Present Status and Future Needs NCERT, New Delhi

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-3

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક 303	પ્રશ્નપત્ર : શિક્ષક પ્રશિક્ષણમાં નવીનીકરણ અને સંશોધન Innovations and Research in Teacher Education	કુલ ગુણ : 50 કેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	- શિક્ષક પ્રશિક્ષણનું ઔચિત્ય તેમજ નવીન પ્રવાહો વિશેની સમજ દર્શાવે છે. - શિક્ષક પ્રશિક્ષણના ક્ષેત્રના પડકારો, NEP-2020ની ભૂમિકા તેમજ શિક્ષક પ્રશિક્ષણમાં NCTE ની ભૂમિકા વિશે સમજાવે છે. - શિક્ષક પ્રશિક્ષણનામાં સંશોધનની પૃષ્ઠભૂમિ, પદ્ધતિશાસ્ત્ર સંબંધિત નવીન પ્રવાહો અને મહત્ત્વ વિશેની સમજ પ્રગટ કરે છે. - શિક્ષક પ્રશિક્ષણ સંબંધી સંશોધનના નવીન ક્ષેત્રો, સંસ્થાઓ તેમજ સંશોધન નીતિશાસ્ત્ર પ્રત્યેની સભાનતા દર્શાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
1	શિક્ષક પ્રશિક્ષણનું ઔચિત્ય અને નવીન પ્રવાહ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	- શિક્ષક નૈપુણ્ય: અર્થ અને તેમાં શિક્ષક પ્રશિક્ષણની ભૂમિકા - શિક્ષક નૈપુણ્યને અસરકરતાં વ્યક્તિગત તેમજ સંદર્ભગત પરિબલો - ઈ-લર્નિંગ: સંકલ્પના તેમજ શિક્ષક પ્રશિક્ષણમાં તેનું મહત્ત્વ - ડિજિટલ લિટરેસીની સંકલ્પના તેમજ શિક્ષક પ્રશિક્ષણમાં તેનું મહત્ત્વ - શિક્ષક પ્રશિક્ષણમાં મૃદુ કૌશલ્યો (Soft-Skills): અર્થ, પ્રકાર અને પ્રશિક્ષણ માટેના કાર્યક્રમો/ઉપાયો	જૂથચર્ચા સેમિનાર સ્વાધ્યાય વ્યાખ્યાન	શિક્ષકના વિકાસને અસર કરતાં પરિબલો વિશે નોંધ તૈયાર કરે. ઈ-લર્નિંગમાં ઉપયોગી સાધનોનો પરિચય આપતો અહેવાલ તૈયાર કરે.	

2	શિક્ષક-પ્રશિક્ષણનું વ્યવસ્થાપન અને NEP-2020	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. NCTE: પરિચય અને કાર્ય 2. શિક્ષક પ્રશિક્ષણ માટેના ચાલતા કાર્યક્રમોનો પરિચય (DLED, B.Ed., In-Integrated B.Ed.) 3. શિક્ષક પ્રશિક્ષણ ક્ષેત્રના પડકારો 4. NEP-2020 પ્રમાણે શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમને ગુણવત્તા સભર બનાવવા માટેના ઉપાયો 5. NEP-2020 પ્રમાણે શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ ક્ષેત્રે થયેલ માળખાગત પરિવર્તન તેમજ પ્રવેશ નીતિ: પરિચય અને મહત્ત્વ	વ્યાખ્યાન જૂથચર્ચા સેમિનાર સ્વાધ્યાય અને કાર્યશાળા	કોઈ એક શાળામાં શાલેય શિક્ષણ સંદર્ભે NEP 2020માં આપેલ મહત્ત્વપૂર્ણ બાબતો સંબંધિત કાર્યક્રમનું આયોજન કરી તે વિશેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. માધ્યમિક શિક્ષણનું સાર્વત્રિકરણ માટે શિક્ષક પ્રશિક્ષણની ઉપયોગિતા પર ચિંતનાત્મક નોંધ તૈયાર કરે.	
3	શિક્ષક પ્રશિક્ષણમાં સંશોધન:પૃષ્ઠભૂમિ, પદ્ધતિગત નવીન પ્રવાહો અને મહત્ત્વ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. ભારતમાં શિક્ષણ- પ્રશિક્ષણ ક્ષેત્રે થયેલ સંશોધનોનું ઇતિહાસ 2. શિક્ષક પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમને ગુણવત્તા સભર બનાવવામાં સંશોધનની ભૂમિકા 3. શૈક્ષણિક સંશોધનમાં મિશ્ર પદ્ધતિઓ: સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 4. શૈક્ષણિક સંશોધનમાં ત્રિકોણીકરણ: સંકલ્પના, અને મહત્ત્વ 5. શૈક્ષણિક સંશોધનમાં અધિવિશ્લેષણ પદ્ધતિ: સંકલ્પના અને મહત્ત્વ	વ્યાખ્યાન જૂથચર્ચા ચર્ચાસભા સેમિનાર	શિક્ષક પ્રશિક્ષણ ક્ષેત્રમાં થયેલ સંશોધનોનો સમીક્ષાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરે છે. શૈક્ષણિક સંશોધનમાં 'Positivism અને Post-positivism' અભિગમ વિશેનો એક નોંધ તૈયાર કરે.	
4	શૈક્ષણિક સંશોધન નવીન ક્ષેત્રો, સંસ્થાઓ અને નીતિશાસ્ત્ર	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. શિક્ષક પ્રશિક્ષણ સંબંધી સંશોધનના નવીન ક્ષેત્ર: પરિચય 2. સંશોધનમાં બહુવિષયક અભિગમ: અર્થ, અને મહત્ત્વ 3. શૈક્ષણિક સંશોધન સાથે સંબંધિત સંસ્થાઓ: પરિચય અને કાર્ય(UGC, ICSSR, NCERT, GCERT) 4. સંશોધનમાં સાહિત્ય ચોરી: અર્થ, દુષ્પરિણામ અને અટકાવાના ઉપાયો 5. સંશોધન અહેવાલ પ્રકાશન સંબંધી નીતિશાસ્ત્ર: સંકલ્પના અને મહત્ત્વ	વ્યાખ્યાન જૂથચર્ચા સેમિનાર અને સ્વાધ્યાય	સાહિત્ય ચોરીની તપાસમાં ઉપયોગી સોફ્ટવેયર્સ વિશે નોંધ તૈયાર કરે. સંશોધનોમાં સંશોધકે રાખવની કાળજી વિશે એક નોંધ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

1. અંબાસણા, અનિલ (1982). શિક્ષણ ગણન, રાજકોટ : શિક્ષણ શાસ્ત્રભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
2. ઉચાટ, ડી.એ. (2001). શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર .રાજકોટ: લેખક
3. ઉચાટ.ડી.એ.(2017).અધિવિશ્લેષણ: સંશોધનથી એક ડગલું આગળ, રાજકોટ:અમદાવાદ.
4. જી.સી.ઇ.આર.ટી. (1989). જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવનો માર્ગદર્શક સૂચનો, ગાંધીનગર દ્વારા પ્રકાશિત.
5. જોષી, હરિપ્રસાદ (1998) માધ્યમિક શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ અભ્યાસક્રમ, (NCTE દ્વારા સૂચિત) સેમિનાર પેપર : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી શિક્ષણ, અલીયાબાડા.
6. ત્રિવેદી આર.એસ. (1994). શિક્ષણ નવસંસ્કરણ : અમદાવાદ : ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય ગાંધીરોડ
7. દવે જયેન્દ્ર અને પટેલ મોતીભાઈ (1992). ભારતીય શિક્ષણના નૂતન પ્રવાહો અને સમસ્યાઓ, અમદાવાદ: બી.એસ.શાહ પ્રકાશન.
8. દવે પ્રવીણભાઈ આર. (2005). શિક્ષણ ક્ષેત્રે અને સી.ઇ.ટી.ની ભુમિકા, અમદાવાદ, અચલા, સામયિક અંક-મે
9. પંચાલ મોહનભાઈ અને પંચાલ ધર્મિષ્ઠા (1998) શિક્ષક સજ્જતાની દિશામાં અમદાવાદ, નવભારત સાહિત્ય મંદિર.
10. પટેલ મોતીભાઈ (1992). શિક્ષણ પંચોની એક ઝલક, અમદાવાદ, બી.એસ.શાહ પ્રકાશન.
11. પાઠક અરુણભાઈ અને અન્ય. (2003). ભારતમાં શૈક્ષણિક પ્રણાલીનો વિકાસ, અમદાવાદ, વારિષેણ પ્રકાશન.
12. મૈયાણી જે.પી. (2004). ગુણવત્તા કેન્દ્રી શિક્ષક પ્રશિક્ષણ, ભાવનગર : સંપાદન, શિક્ષણ શાસ્ત્રભવન, ભાવનગર યુનિવર્સિટી અને શ્રીમતી એલ.એલ. કાકડીયા બી.એડ્. કોલેજ.
13. મોદી બી.એમ. અને પંડ્યા જે.એન. (2003). વિકાસમાન ભારતીય સમાજમાં શિક્ષક, અમદાવાદ : વારિષેણ પ્રકાશન.
14. Apple, M.W. (2001). Markets, Standards, teaching and teacher education. Journal of Teacher Education, 52, 182-196.
15. Cochram-smith, M. (2002) Editorial : Reporting on teacher quality : The Politics of politics. Journal of Teacher Education, 53-379-382.
16. Huberman M. (1995). Networks that Alter Teaching : Concept qualizaion exchanges and experiments. Teacher and Teaching. Vol. NO. 2, PP 193-211.
17. National Education Policy-2020. Ministry of Education .New Delhi.
https://www.mhrd.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/NEP_final_HINDI_0.pdf સે પ્રાપ્ત.
18. NCTE. (1995). Different Modes of Education Used for Teacher Preparation in India : New Delhi.
19. Razzik T.A. (1972) systems approach to teacher training and curriculum development : Paris, UNESCO.
20. Sharma B.M. (1997). Teacher training and educational research : New Delhi, Commonwealth.
21. Shrivastav G.N.P. (2000) Management of teacher education : New Delhi, Concept.
22. Wentz, F. H. (2012). Soft Skills Training: A Workbook to Develop Skills for Employment. United States: Createspace Independent Pub.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-3

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 304	પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક સંશોધનની પદ્ધતિઓ Methods of Education Research	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1. સંશોધનની વિવિધ પદ્ધતિઓ સમજે અને તેનો ઉપયોગ કરે. 2. માહિતી વિશ્લેષણની સંકલ્પના સમજે. 3. માહિતી વિશ્લેષણની આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરે. 4. માહિતી વિશ્લેષણમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરે. 5. સંશોધન અહેવાલ દ્વારા લખવાનાં અને અર્થઘટનનાં કૌશલ્ય સિદ્ધ કરે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	સંશોધનની પદ્ધતિઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	(અ) ઐતિહાસિક સંશોધનની પદ્ધતિ : સંકલ્પના, સોપાનો અને મર્યાદાઓ (બ) વર્ણાત્મક સંશોધનો : સંકલ્પના, લાક્ષણિકતાઓ અને મર્યાદાઓ 1. સર્વેક્ષણ પદ્ધતિ : સર્વેક્ષણના પ્રકારો, અર્થ અને મહત્ત્વ 2. વિકાસાત્મક અભ્યાસો : સળંગ વિકાસ અને એક સમયી વિકાસ 3. આંતર સંબંધાત્મક અભ્યાસો : વ્યક્તિ અભ્યાસ, કારણતુલનાત્મક અભ્યાસ 4. વિષયવસ્તુ પૃથક્કરણ પદ્ધતિ : સંકલ્પના અને સોપાનો 5. ગુણાત્મક સંશોધનો : સંકલ્પના, ગુણાત્મક અને સંખ્યાત્મક સંશોધનોની તુલના, ગુણાત્મક સંશોધનોની પદ્ધતિઓ અને માહિતી પૃથક્કરણ	લોથલ સંગ્રહાલય - ગુંદી/ જૈન સાધના મંદિર - કોબા/ સંસ્કૃત વિદ્યાપીઠ - સોલા જેવા સ્થળો પૈકી કોઈ એકની મુલાકાત - સેન્સસની વિગતોની રજૂઆત - વિવિધ સંશોધન પદ્ધતિઓને અનુરૂપ પૂર્વે થયેલ સંશોધનોની રજૂઆત	1. કોઈ એક નઈતાલીમની શાળાનો વ્યક્તિ અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરવો. 2. કોઈપણ એક સંસ્થા લઈ તેનો ગુણાત્મક સંશોધનને આધારે અહેવાલ તૈયાર કરવો.	

	(ક) પ્રાયોગિક સંશોધન પદ્ધતિ : 1. સંકલ્પના, સોપાનો, ગુંથણી અને મર્યાદાઓ 2. આંતરિક અને બાહ્ય યથાર્થતા પર અસર કરતાં પરિબલો 3. વિવિધ પ્રાયોગિક યોજનાઓ			
એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
2	માહિતીની માવજત	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 10 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 5 X 2 = 10 કલાક	15(1)
	1. માહિતીનું વર્ગીકરણ : વર્ણનાત્મક અને સંખ્યાત્મક માહિતી 2. માહિતીની માપ કક્ષાઓ : ઓળખ માપ, ક્રમમાપ, અંતરાલ માપ અને ગુણોત્તર માપ અને આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓ વચ્ચેના સંબંધોનું પ્રસ્થાપન 3. માહિતીની સારણી અને આલેખમાં માહિતીની રજૂઆત 4. માહિતી પૃથક્કરણમાં આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિ પસંદગીનાં ધોરણો 5. માહિતીનું અર્થઘટન, તારણો અને સંશોધન ફલિતાર્થો	પસંદિત સંશોધન અહેવાલોના માહિતી વિશ્લેષણમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલ પ્રક્રિયાનું સર્વેક્ષણ કરાવવું. આ દ્વારા માહિતીનો પ્રકાર, માહિતી વિશ્લેષણમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલ આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓ, વિશ્લેષિત માહિતીનું સ્વરૂપ અને તેની રજૂઆતની રીતોનું સામાન્યીકરણ કરાવવું.	સમસ્યાનાં પરિણામોની આંકડાશાસ્ત્રીય ગણતરીઓ કરવા માટે કોઈ એક કમ્પ્યુટર પેકેજનો ઉપયોગ કરી પરિણામો તારવવાં.	
એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
3	આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓનો પરિચય	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 11 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 4 X 2 = 8 કલાક	15(1)
	માહિતી પૃથક્કરણની કેટલીક સંકલ્પના(ઉપયોગ,	પસંદિત સંશોધનની ડેટાફાઈલ લઈને	કોઈ એક સમસ્યા આધારિત માહિતી એકઠી કરવા માટેનું	

	મર્યાદા અને અર્થઘટન) 1. સમઘારણ વકરેખાના ગુણધર્મો, ઉપયોગ અને ખામીઓ (વિરૂપતા અને કકુદતા) 2. માહિતી પૃથક્કરણ : વર્ણનાત્મક અને અનુમાનાત્મક 3. વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓ : (ગણતરીઓ વિના) (1) મધ્યવર્તિ સ્થિતિનાં માપ (2) પ્રસારનાં માપ (3) સહસંબંધાક (4) પ્રતિશતક્રમાંક 4. અનુમાનાત્મક આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓ : (ગણતરીઓ વિના) (1) અપ્રાયલીય કસોટીઓ : 1 કાઇવર્ગ 2. મધ્યસ્થ કસોટી, (2) પ્રાયલીય કસોટીઓ : 1. ટી-કસોટી 2. એફ કસોટી 5. સાર્થકતાની કક્ષાઓ, એકપુચ્છી અને દ્વિપુચ્છી કસોટી, આલ્ફા-ભૂલ અને બીટા-ભૂલની સંકલ્પના અને ઉપયોગ 6. સંશોધનનાં વિવિધ સોપાનોમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ 7. માહિતી પૃથક્કરણ માટે સોફ્ટવેરની સમજ અને ઉપયોગ (EXCEL, Open stat)	કમ્પ્યુટર દ્વારા માહિતી વિશ્લેષણની પ્રક્રિયાનું નિદર્શન કરવું.	કોઈ એક સંશોધન ઉપકરણ તૈયાર કરવું. ગુજરાતી ભાષામાં તૈયાર મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓમાંથી કોઈ એકની અજમાયશ કરી તેનાં પરિણામોને આધારે અહેવાલ તૈયાર કરવો.	
એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
4	સંશોધન અહેવાલ લેખન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 10 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 5 X 2 = 10 કલાક	15(1)
	1. સંશોધન અહેવાલનું મળખું : પ્રારંભિક સાહિત્ય, વિષયવસ્તુ અને સંદર્ભ સાહિત્ય 2. સંશોધન અહેવાલમાં જરૂરી બાબતો : રજૂઆતની શૈલી, ટાઈપિંગ, હાંસિયા, પાદનોંધ, સંદર્ભસૂચિ, તાંત્રિક બાબતો, અવતરણો, સારણીઓ, આકૃતિઓ, આલેખો અને અનુપૂર્તિઓ, APA શૈલીનો	વિવિધ પ્રકારના સંશોધનોના અહેવાલોનું નિદર્શન કરવું. આ દ્વારા ઓછામાં ઓછા પાંચ સંશોધન	ભૂતકાળમાં થયેલ કોઈ પણ દસ શૈક્ષણિક સંશોધનોની સમીક્ષા કરવી. વિવિધ સંશોધન પદ્ધતિઓને ધ્યાનમાં લઈ ત્રણ શૈક્ષણિક સંશોધનોના સારાંશ તૈયાર કરવા.	

સામાન્ય પરિચય	અહેવાલની		
3. સંશોધન અહેવાલનાં પ્રકરણ : સમસ્યા કથન અને શબ્દોની વ્યાખ્યા, સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા, સંશોધન યોજના, માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન, સારાંશ, તારણો અને ભલામણો	રજૂઆતમાં રહેલું સામ્ય-વૈષમ્ય તારવવું.		
4. અહેવાલ લેખન દરમિયાન થતિ ભૂલો			
5. સંશોધન અહેવાલનાં મૂલ્યાંકનનાં પાસાં			
6. સંશોધન સારાંશ			

સંદર્ભ સૂચિ

1. ઉચાટ, ડી.એ. (2001). શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર .રાજકોટ: લેખક
2. દેસાઇ, હરિભાઇ જી. અને કે.જી.દેસાઇ (1985). સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ (પાંચમી આવૃત્તિ) અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
3. શાહ, દીપિકા (2006). શૈક્ષણિક સંશોધન અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
4. દેસાઇ, હરિભાઇ જી. અને મનુભાઇ ડી. ત્રિવેદી. (1982). શૈક્ષણિક સંશોધનની રૂપરેખા, રાજકોટ : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
5. પટેલ, આર. એસ. (2008). શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ : જય પ્રકાશન
6. પારેખ, બી.યુ.અને મનુભાઇ ત્રિવેદી. (1989). શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર (ચોથી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
7. પટેલ, મોહનભાઇ કે. (સં.) (2008) શૈક્ષણિક સંશોધનનું માર્ગદર્શન- સંશોધન ઉપકરણ. અમદાવાદ : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ.
8. પટેલ, આર.એસ. (સં.) (2008) શૈક્ષણિક સંશોધનનું માર્ગદર્શન-સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા. અમદાવાદ : ગુજરાત યુનિવર્સિટી
9. દેસાઇ, કૃષ્ણકાંત જી. હરિભાઇ જી. દેસાઇ. (1978) મનોવૈજ્ઞાનિક માપન (બીજી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
10. ત્રિવેદી, અભય. (1986). બિનપ્રાયલીય આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-ગુજરાત રાજ્ય.
11. પારેખ, સુરેશ સી. અને એસ.કે.દીક્ષીત. (1995). મનોવૈજ્ઞાનિક સંશોધનોમાં આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ. જૂનાગઢ : ચંપા પ્રકાશન.
12. શાહ, વિમળ પી. (1990). સંશોધન ડિઝાઇન. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
13. શાહ, રિખવભાઇ સંશોધનનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન. અમદાવાદ : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ
14. જોષી, હરિપ્રાસદ ઓ. (1985). સંશોધન અહેવાલની લેખન ભૂલો. રાજકોટ : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી.
15. પટેલ આર.એસ. (2010). સંશોધનના પાયાની સંકલ્પનાઓ (સંશોધન હાથપોથી). અમદાવાદ : જય

पब्लिकेशन्.

16. सुखिया, एस.पी.ओर मेहरोत्रा, महेरोत्रा.(1994) **शैक्षिक अनुसंधान के मूल तत्त्व**. आगरा: विनोद पुस्तक मंदिर.
17. Best J. W. (2010). **Research in Education** (13th Ed.). New Delhi : Prentice Hall of India Pvt Ltd.
18. Borg. W. R. and Gall, M. D. (1983) **Educational research-An Introduction**. (4th Ed.). New York : Longman Ins.
19. Shrivastava. (1994). **Advanced research Methodology**. New Delhi :GNP, Radha Publications.
20. Sindhu, K. S. (1996). **Methodology of Research in Education** (7th Ed.). New Delhi : Sterling Publishers Pvt Ltd.
21. Banerjee,N.P. (1993). **Strategies of Educational Research**. Ambala Cantt.: The Associated Publishers.
22. S. P. Sukhia., Mehrotra, & Mehrotra. (1966). **Elements of Educational research**. (2nd Ed.). New Delhi : Allied Publishers Pvt. Ltd.
23. Koul Lokesh. (1984). **Methodology of Educational research**. New Delhi : Vani Educational Books.
24. Kerlinger, F. N. (1996). **Foundation of Behavioural Research, a conceptual Approach**. New Delhi : Surjeet Publications.
25. Garrett, H. E. (1981). **Statistics in Psychology and Education**. Bombay : Allied Pacific Pvt Ltd.
26. Guilford, J. P. (1965). **Fundamental Statistics in Psychology and Education**. New York :Mc Graw Hill Co.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-3

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : SSD-4	પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક લેખન અને રજૂઆત Academic Writing and Presentation	કુલ ગુણ : 25 કેડિટ : 1

- નોંધ :- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
2) સૈદ્ધાંતિક બાબતોની સમજ માટે જરૂરી વ્યાખ્યાન કે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.
3) મૂલ્યાંકન માટે અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતોની પ્રાયોગિક પરીક્ષા લેવાશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી... 1) કોઈ એક સમસ્યા પર સંશોધનપત્રનું લેખન કરે છે. 2) સાંપ્રત પરિસ્થિતિને આધારિત શૈક્ષણિક લેખ તૈયાર કરે છે. 3) વિવિધ વાચન સામગ્રીને પ્રમાણિત સંદર્ભસૂચિમાં દર્શાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક/ સૈદ્ધાંતિક કાર્ય	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડીટ)
1	શૈક્ષણિક લેખન (Academic Writing)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 14 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 8 X 2 = 16 કલાક	30 (1)
	1. સંશોધનપત્ર : અર્થ અને સ્વરૂપ, લેખનમાં ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો 2. લેખના વિવિધ સ્વરૂપો : ચિંતનાત્મક, સમીક્ષાત્મક, અભ્યાસલેખ 3. APA શૈલીનો પરિચય 4. પુસ્તક સમીક્ષાના મુદ્દા અને તેના લેખનમાં લેવાની જરૂરી કાળજી	કાર્યશાળા નિદર્શન વ્યાખ્યાન ગ્રંથાલય કાર્ય	1.તમારા વિષયમાં કોઈ એક સંશોધન અહેવાલનો અભ્યાસ કરી સંશોધનપત્ર તૈયાર કરવું. 2.કોઈ એક શૈક્ષણિક મુદ્દા પર લેખ તૈયાર કરે. 3.વિવિધ પ્રકારની સંદર્ભ સામગ્રીને APA શૈલી અનુસાર સંદર્ભસૂચિમાં તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

ઉચાટ, ડી.એ. (2001). <i>શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર</i>. રાજકોટ : લેખક.   દેસાઈ, એચ.જી. અને કે.જી. દેસાઈ (1985). સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   શાહ, ડીપિકા (2006). <i>શૈક્ષણિક સંશોધન</i> અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   દેસાઈ, હરિભાઈ જી. અને મનુભાઈ ડી. ત્રિવેદી. (1982). <i>શૈક્ષણિક સંશોધનની રૂપરેખા</i>, રાજકોટ : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી   પટેલ, આર. એસ. (2008). <i>શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓ</i>. અમદાવાદ : જય પ્રકાશન.   શાહ, વિમળ પી. (1990). <i>સંશોધન ડિઝાઇન</i>. અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   શાહ, રિખવભાઈ <i>સંશોધનનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન</i>. અમદાવાદ : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ.   શુક્લ, સતીશપ્રકાશ. (2014). <i>સંશોધન એક પરિચય</i>. અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.   શુક્લ, સતીશપ્રકાશ. (2017). <i>સંશોધન પદ્ધતિ પાથેય(તૃતીય આવૃત્તિ)</i>. અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.   Best, J. W. (2010). <i>Research in Education</i> (13th Ed.). New Delhi : Prentice Hall of India Pvt Ltd.   Shrivastava, (1994). <i>Advanced research Methodology</i>. New Delhi :GNP, Radha Publications.   Banerjee, N.P. (1993). <i>Strategies of Educational Research</i>. Ambala Cantt.: The Associated Publishers.   Sukhia, S. P., Mehrotra, & Mehrotra. (1966). <i>Elements of Educational research</i>. (2nd Ed.). New Delhi :Allied Publishers Pvt. Ltd.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-3

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : SSD-5	પ્રશ્નપત્ર : સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા Review of Related Literature	કુલ ગુણ : 25 ક્રેડિટ : 1

- નોંધ :- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.
3) મૂલ્યાંકન માટે અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતોની પ્રાયોગિક પરીક્ષા લેવાશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી...

1. સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષાના હેતુઓનું વર્ણન કરે છે.
2. સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષાનાં સ્વરૂપોનો પરિચય છે.
3. સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષાનાં સોપાનોનો વિનયોગ કરે છે.
4. સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષાની યોજના તૈયાર કરે છે.
5. સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા કરવનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક/ સૈદ્ધાંતિક કાર્ય	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	કલાક (ક્રેડિટ)
1	સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા		60(2)
	1. સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષાના હેતુઓનું સ્પષ્ટીકરણ કરે. 2. સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષાનાં સ્વરૂપોનું સ્વઅધ્યયન કરી સમીક્ષાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરે. 3. સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષાનાં સોપાનો પર જૂથ ચર્ચા યોજે. 4. પોતે હાથ ધરવાના સંશોધન સંદર્ભે સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા માટેની યોજના તૈયાર કરે. 5. પોતે પસંદ કરેલ સંશોધન વિષય સંબંધિત પૂર્વે થયેલાં સંશોધનોની પ્રાપ્તિ માટેના સ્ત્રોતો વર્ણવે. 6. પોતે પસંદ કરેલ સંશોધન વિષય સંબંધિત વેબ આધારિત સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ કરે. 7. પોતે પસંદ કરેલ સંશોધન વિષય સંબંધિત સૈદ્ધાંતિક સાહિત્યનું સ્વઅધ્યયન કરે અને સારાંશ તૈયાર કરી સમીક્ષા કરે. 8. પોતે પસંદ કરેલ સંશોધન વિષય સંબંધિત પૂર્વે થયેલાં સંશોધનોનો સ્વઅધ્યયન કરે. 9. સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા કરવા માટેનાં જરૂરી કૌશલ્યોનો વિનયોગ કરે અને પોતાનાં સંશોધન સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા કરી APA શૈલીમાં લેખિત અહેવાલ તૈયાર કરે.	નિદર્શન જૂથચર્ચા સ્વઅધ્યયન ચર્ચાસભા કાર્યશાળા	

સંદર્ભસૂચિ

ઉચાટ, ડી.એ. (2001). શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર. રાજકોટ : લેખક.   દેસાઈ, એચ.જી. અને કે.જી. દેસાઈ (1985). સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   દેસાઈ, હરિભાઈ જી. અને મનુભાઈ ડી. ત્રિવેદી. (1982). શૈક્ષણિક સંશોધનની રૂપરેખા, રાજકોટ : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી   પટેલ, આર. એસ. (2008). શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ : જય પ્રકાશન.   શાહ, દીપિકા (2006). શૈક્ષણિક સંશોધન અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   શાહ, વિમળ પી. (1990). સંશોધન ડિઝાઇન. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   શાહ, રિખવભાઈ સંશોધનનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન. અમદાવાદ : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ.   શુક્લ, સતીશપ્રકાશ. (2014). સંશોધન એક પરિચય. અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.   શુક્લ, સતીશપ્રકાશ. (2017). સંશોધન પદ્ધતિ પાથેય(નૃતિય આવૃત્તિ). અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.   Best, J. W. (2010). <i>Research in Education</i> (13th Ed.). New Delhi : Prentice Hall of India Pvt Ltd.   Shrivastava, (1994). <i>Advanced research Methodology</i>. New Delhi :GNP, Radha Publications.   Banerjee, N.P. (1993). <i>Strategies of Educational Research</i>. Ambala Cantt.: The Associated Publishers.   Sukhia, S. P., Mehrotra, & Mehrotra. (1966). <i>Elements of Educational research</i>. (2nd Ed.). New Delhi :Allied Publishers Pvt. Ltd.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-3

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : Internship : 2	પ્રશ્નપત્ર : ઈન્ટર્નશિપ-2 : (શિક્ષક પ્રશિક્ષણ/ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થામાં 20 દિવસ) Internship-1 (20 Days in Teacher Education / Post basic Institution)	કુલ ગુણ : 50 કેડિટ : 2

ઈન્ટર્નશિપના ઉદ્દેશો, પ્રશિક્ષણાર્થી.....

1. શિક્ષક પ્રશિક્ષણ / ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થામાં અધ્યાપન કાર્ય કરવા માટેની ક્ષમતાનો અધ્યાપન કાર્યમાં પ્રત્યક્ષ રીતે વિનિયોગ કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.
2. શિક્ષક પ્રશિક્ષણ/ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થામાં અધ્યાપન પદ્ધતિઓ / પ્રયુક્તિઓનો અધ્યાપન કાર્યમાં વિનિયોગ કરે છે.
3. સૈદ્ધાંતિક અને પ્રાયોગિક બાબતોનો સમન્વય કરી તાલીમ આપવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.
4. અધ્યાપન, વ્યવસ્થાપન અને પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરી પ્રત્યક્ષ રીતે તેનું અમલીકરણ કરવાની પ્રાયોગિક ક્ષમતાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.

શિક્ષક પ્રશિક્ષણ / ઉત્તરબુનિયાદી સંસ્થા દ્વારા ઈન્ટર્નશિપ સંબંધી નીચેની મૂલ્યાંકન યોજનાના આધારે મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

ક્રમ	મૂલ્યાંકનની પ્રવૃત્તિઓ	કુલ ગુણ	મેળવેલ ગુણ
1	શિક્ષક પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમના હાર્દરૂપ વિષય(Core Subject)માં લઘુત્તમ 10(દસ) પાઠનું / પ્રશિક્ષણાર્થીના મુખ્ય/ગૌણ વિષયના પદ્ધતિશાસ્ત્ર વિષયમાં લઘુત્તમ 10(દસ) પાઠનું વ્યાખ્યાન નોંધ સાથે અધ્યાપન કાર્ય કરે.	20	
2	ઈન્ટર્નશિપની સંસ્થાના/ ઈન્ટર્નશિપ જૂથના પ્રશિક્ષણાર્થીએ આપેલ પાઠો પૈકી કોઈ પાંચ પાઠઆયોજનો પસંદ કરી અધ્યાપક / શિક્ષક પ્રશિક્ષણાર્થી નિરીક્ષકનાં સૂચનો સંદર્ભે 200 શબ્દોમાં અહેવાલ/નોંધ તૈયાર કરે.	10	
3	પ્રાર્થના સંમેલનની પ્રવૃત્તિના આયોજન અને અમલીકરણમાં માર્ગદર્શક તરીકેની ભૂમિકા અદા કરે.	10	
4	નીચેના પૈકી કોઈ એક પુસ્તકની સમીક્ષા-નોંધ તૈયાર કરી પ્રાર્થના સંમેલનમાં રજૂઆત કરે. (1) બનગરવાડી, (2) તૌતોયાન, (3) દિવાસ્વપ્ન, (4) નર્ફ તાલીમ કી કહાની	10	
5	કોઈ એક વિષય પર લેખ તૈયાર કરી પ્રાર્થનાસભામાં વક્તવ્ય આપે.	10	
6	સંસ્થાની સહ-અભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન અને અમલીકરણમાં સહભાગિતા (1) સાહિત્યિક (2) સાંસ્કૃતિક (3) રમતગમત (4) પર્યાવરણીય (5) સ્વાસ્થ્ય અને શારીરિક શિક્ષણ વગેરે.	10	
7	સંસ્થાનાં વહીવટી / વ્યવસ્થાપન કાર્યોમાં સહભાગિતા (1) વર્ગખંડ વ્યવસ્થાપન, (2) સભાખંડ વ્યવસ્થાપન, (3) પુસ્તકાલય વ્યવસ્થાપન, (4) પ્રયોગશાળા વ્યવસ્થાપન, (5) કાર્યાલય રેકર્ડ અને હાજરીપત્રકોની જાળવણી વગેરે.	10	
ક્રમાંક 8 થી 12 પૈકીની વૈકલ્પિક પ્રવૃત્તિઓમાંથી કોઈ પણ બે પ્રવૃત્તિઓનું જ મૂલ્યાંકન કરવું.			
8	શાળાના સાક્ષરી વિષયોના અધ્યાપન માટે ઈન્ટર્નશિપની સંસ્થાના/ ઈન્ટર્નશિપ જૂથના પ્રશિક્ષણાર્થીઓને 10 પાઠનું માર્ગદર્શન / નિરીક્ષણ કરે.	10	
9	સંસ્થામાં ચાલતી માર્ગદર્શન / પરામર્શનની પ્રવૃત્તિઓમાં સંસ્થાના અધ્યાપક/શિક્ષક સાથે સહભાગી બને.	10	
10	સંસ્થા દ્વારા આયોજીત તાલીમ કાર્યક્રમોમાં સહભાગી બને.	10	
11	પાઠની ચિતનાત્મક જર્નલ તૈયાર કરે.	10	
12	સંસ્થામાં આયોજીત સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગી બને.	10	
	કુલ ગુણ	100	માંથી

નોંધ : (1) ઉપરોક્ત સૂચિત મૂલ્યાંકનની પ્રવૃત્તિઓ પૈકી 100 ગુણનું જ મૂલ્યાંકન કરવું. (2) શિક્ષક પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમના હાર્દરૂપ વિષય(Core Subject)માં કે પ્રશિક્ષણાર્થીના મુખ્ય/ગૌણ વિષયના પદ્ધતિશાસ્ત્ર વિષયમાં પાઠ ન આપી શકવાના સંજોગોમાં હાર્દરૂપ વિષય(Core Subject)માં કે મુખ્ય/ગૌણ વિષયમાં જ 10 (દસ) પાઠ પૂરા કરવાના રહેશે.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 401.1E	<u>પ્રાથમિક કક્ષા (Elementary Level)</u> વૈકલ્પિક જૂથ-1 (Elective Group-1) પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન Educational Guidance	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1). માર્ગદર્શનની સંકલ્પના, લાક્ષણિકતા અને સંબંધિત સેવાઓ વિશે સમજાવે. 2). માર્ગદર્શનના વિવિધ સિદ્ધાંતો, પ્રતિમાનો અને માર્ગદર્શકની લાક્ષણિકતાઓ જણાવે. 3). માર્ગદર્શનના વિવિધ પ્રકારો અને માધ્યમિક સ્તરે તેનાં મહત્ત્વનું વર્ણન કરે. 4). પ્રાથમિક સ્તરે વિદ્યાર્થીઓને અનુભવાતિ સમસ્યાઓ અને તેના નિરાકરણમાં માર્ગદર્શનની ભૂમિકા સમજાવે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	માર્ગદર્શન: ઇતિહાસ, સંકલ્પના, અને સંબંધિત સેવાઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. માર્ગદર્શન નો ઇતિહાસ અને ભારતમાં શિક્ષણ ક્ષેત્રે તેનો વિકાસ 2. માર્ગદર્શન - સંકલ્પના અને વિશેષતાઓ 3. માર્ગદર્શન સાથે જોડાયેલી મુખ્ય સેવાઓનો પરિચય અને જરૂરિયાત (કારકિર્દી સૂચના સેવા, સલાહદર્શન સેવા, નિમણૂક સંબંધિત સેવા, અનુવર્તી સેવા અને સંશોધન સેવા)	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિર્દેશન વ્યાખ્યાન	શિક્ષક નિર્દેશિત કોઈ એક વિશ્વ વિદ્યાલયના માર્ગદર્શન કેન્દ્રની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરે (આશરે 1000 શબ્દોમાં)	
2	માર્ગદર્શનના સિદ્ધાંતો અને પ્રતિમાન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. માર્ગદર્શનના વિવિધ સિદ્ધાંતો 2. માર્ગદર્શન પ્રતિમાન: સંકલ્પના, લાક્ષણિકતાઓ અને મહત્ત્વના સંદર્ભમાં 2.1 બ્રિવર(Brewer) માર્ગદર્શન પ્રતિમાન 2.2. પ્રોક્ટોર્સ(Proctor) માર્ગદર્શન પ્રતિમાન	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન વ્યાખ્યાન	માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં સામેલ વ્યક્તિઓની યાદી આપી તેના કાર્યો સંદર્ભે ટૂંક નોંધ તૈયાર કરે	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
	3. શાળામાં માર્ગદર્શન સેવા સંગઠનનો કાર્ય, વિવિધ ઘટકનો પરિચય અને સંગઠનની વિવિધ રીત (રેખા, કર્મચારી અને મિશ્રિત)નો પરિચય અને ઉપયોગિતા			
3	માર્ગદર્શના વિવિધ પ્રકાર	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. વ્યક્તિગત માર્ગદર્શન: સંકલ્પના અને પ્રાથમિક સ્તરે મહત્ત્વ 2. શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન : સંકલ્પના અને પ્રાથમિક સ્તરે મહત્ત્વ 3. વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન: સંકલ્પના અને પ્રાથમિક સ્તરે મહત્ત્વ 4. અવકાશ સંબંધિત માર્ગદર્શન: સંકલ્પના અને પ્રાથમિક સ્તરે મહત્ત્વ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન વ્યાખ્યાન	પારિવારિક માર્ગદર્શનની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી તેના મહત્ત્વને સ્પષ્ટ કરતો નોંધ તૈયાર કરે.	
4	માર્ગદર્શનના સોપાનો અને પ્રયુક્તિઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. માર્ગદર્શન પ્રક્રિયાનો સોપાન 2. માર્ગદર્શનની વિવિધ પ્રયુક્તિઓ: પરિચય અને ઉપયોગિતા 1. વ્યક્તિગત માર્ગદર્શનની પ્રયુક્તિ 2. સામૂહિક માર્ગદર્શનની પ્રયુક્તિ 3. પ્રાથમિક સ્તરના વિદ્યાર્થીઓને મૂંઝવતી સમસ્યાઓ 4. આદર્શ માર્ગદર્શકની લાક્ષણિકતા, માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં માર્ગદર્શકની ભૂમિકા	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન વ્યાખ્યાન	10 પ્રાથમિક સ્તરના વિદ્યાર્થીઓની મુલાકાત લઈ 1. તેને મૂંઝવતી સમસ્યાઓ પર અહેવાલ તૈયાર કરે. 2. વર્તમાન બી.એડ./એમ.એડ. અભ્યાસક્રમમાં રહેલી ખામીઓને ઉજાગર કરતો અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

- Aggarwal, J.C. (1989). Educational and Vocational Guidance and Counselling, Doaba House; Delhi
- Aggarwal, J.C. (1998). Career Information in Career Guidance: Theory and Practice, Doaba House, Delhi.
- Bond, Tim (2010). Standards and Ethics for Counselling in Action, SAGE Publications.
- Burnard, Philip (2002). Counselling Skills Training (A Sourcebook of Activities for Trainers), Viva Books Private Limited.
- Cochran, Larry (1997). Career Counselling :A Narrative Approach, SAGE Publications
- Crow, Lester D. & Crow, Alice (1962). An Introduction to Guidance: basic principles and practices, Eurasia publishing House (p) LTD, New Delhi.
- Dev, Kapil (2006). Educational Counselling, Pragun Publications, New Delhi
- Gibson, Robert L. & Mitchell, Marianne H. (2012). Introduction to Guidance and Counselling, Prentice Hall of India, New Delhi.
- Gupta, Manju (2003). Effective Guidance & Counselling modern Methods and Techniques, Mangal Deep Publications, India.
- Kinra, Asha K. (2012). Guidance and Counselling, Pearson Publication.
- Kochhar, S.K. (2010). Educational and Vocational Guidance in Secondary Schools, Sterling Publishers, New Delhi.
- Kottler, Jeffery A. & Shepard, David S. (2009). Counselling Theories and Practices, CENGAGE Learning.
- Lakshmi, K. S. (2006). Encyclopaedia of Guidance and Counselling (Part – I: Strategies for Guidance and Counselling / Part – II: Educational Guidance and Counselling / Part – III: Social Guidance and Counselling / Part – IV: Personal and Vocational Counselling), A Mittal Publications, New Delhi.
- McLeod, John (2008). An Introduction to Counselling, Rawat Publications.
- McLeod, John (2013). Person - Centred Counselling in Action, SAGE Publications.
- Nag, Dr. Subir (2012-13). Counselling and Guidance, Rita Publication, Kolkata.
- Nathan, Robert & Hill, Linda (2012). Career Counselling, SAGE Publications
- Nelson-Jones, Richard (2008). Basic Counselling Skills, A Helper's Manual, SAGE Publications India Pvt. Ltd.
- Sharma, R.A.(2003). Fundamentals of Guidance and Counseling (Philosophies, Theories and Practices).Meerut:R.Lall Book Depot.
- જયસવાલ, एस. (2001). शिक्षा में निर्देशन एवं परामर्श. आगरा: विनोद पुस्तक मंदिर.
- દવે,જે.એસ, પટેલ, એમ. એમ. અને અન્ય(2004). શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન પરિશીલન. અમદાવાદ: બી.એસ.શાહ. પ્રકાશન.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 401.1S	માધ્યમિક કક્ષા (Secondary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-1 (Elective Group-1) પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન Educational Guidance	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1). માર્ગદર્શનની સંકલ્પના, લાક્ષણિકતા અને સંબંધિત સેવાઓ વિશે સમજાવે. 2). માર્ગદર્શનના વિવિધ સિદ્ધાંતો, પ્રતિમાનો અને માર્ગદર્શકની લાક્ષણિકતાઓ જણાવે. 3). માર્ગદર્શનના વિવિધ પ્રકારો અને માધ્યમિક સ્તરે તેનાં મહત્ત્વનું વર્ણન કરે. 4). માધ્યમિક સ્તરે વિદ્યાર્થીઓને અનુભવાતિ સમસ્યાઓ અને તેના નિરાકરણમાં માર્ગદર્શનની ભૂમિકા સમજાવે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	માર્ગદર્શન: ઇતિહાસ, સંકલ્પના, સંબંધિત સેવાઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. માર્ગદર્શન નો ઇતિહાસ અને ભારતમાં શિક્ષણ ક્ષેત્રે તેનો વિકાસ 2. માર્ગદર્શન - સંકલ્પના અને વિશેષતાઓ 3. માર્ગદર્શન સાથે જોડાયેલી અન્ય મુખ્ય સેવાઓનો પરિચય અને જરૂરિયાત (કારકિર્દી સૂચના સેવા, સલાહદર્શન સેવા, નિમણૂક સંબંધિત સેવા, અનુવર્તી સેવા અને સંશોધન સેવા)	જૂથચર્યા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન વ્યાખ્યાન	શિક્ષક નિર્દેશિત કોઈ એક વિશ્વવિદ્યાલયના માર્ગદર્શન કેન્દ્રની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરે. (આશરે 1000 શબ્દોમાં)	
2	માર્ગદર્શનના સિદ્ધાંતો અને પ્રતિમાન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 3 કલાક	15(1)

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
	1. માર્ગદર્શનના વિવિધ સિદ્ધાંતો 2. માર્ગદર્શન પ્રતિમાન: સંકલ્પના, લાક્ષણિકતાઓ અને મહત્ત્વના સંદર્ભમાં 2.1 બ્રિવર(Brewer)માર્ગદર્શન પ્રતિમાન 2.2 પ્રોક્ટોર્સ(Proctor) માર્ગદર્શન પ્રતિમાન 3. શાળામાં માર્ગદર્શન સેવા સંગઠનનો કાર્ય, વિવિધ ઘટકનો પરિચય અને સંગઠનની વિવિધ રીત (રેખા, કર્મચારી અને મિશ્રિત)નો પરિચય અને ઉપયોગિતા	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન વ્યાખ્યાન	માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં સામેલ વ્યક્તિઓની યાદી આપી તેના કાર્યો સંદર્ભે ટૂંક નોંધ તૈયાર કરે.	
3	માર્ગદર્શનના વિવિધ પ્રકાર	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 3 કલાક	15(1)
	1. વ્યક્તિગત માર્ગદર્શન: સંકલ્પના અને માધ્યમિક સ્તરે મહત્ત્વ 2. શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન : સંકલ્પના અને માધ્યમિક સ્તરે મહત્ત્વ 3. વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન: સંકલ્પના અને માધ્યમિક સ્તરે મહત્ત્વ 4. અવકાશ સંબંધિત માર્ગદર્શન: સંકલ્પના અને માધ્યમિક સ્તરે મહત્ત્વ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન વ્યાખ્યાન	પારિવારિક માર્ગદર્શનની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી તેના મહત્ત્વને સ્પષ્ટ કરતો નોંધ તૈયાર કરે	
4	માર્ગદર્શનનાં સોપાનો, અને પ્રયુક્તિઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 3 કલાક	15(1)
	1. માર્ગદર્શન પ્રક્રિયાના સોપાન 2. માર્ગદર્શનની વિવિધ પ્રયુક્તિઓ: પરિચય અને ઉપયોગિતા 1. વ્યક્તિગત માર્ગદર્શનની પ્રયુક્તિ 2. સામૂહિક માર્ગદર્શનની પ્રયુક્તિ 3. માધ્યમિક સ્તરના વિદ્યાર્થીઓને મૂંઝવતી સમસ્યાઓ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન વ્યાખ્યાન	10 માધ્યમિક સ્તરના વિદ્યાર્થીઓની મુલાકાત લઈ 1. તેને મૂંઝવતી સમસ્યાઓ પર અહેવાલ તૈયાર કરે. 2. વર્તમાન બી.એડ. /એમ.એડ. અભ્યાસક્રમમાં રહેલી ખામીઓને ઉજાગર	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	કલાક (કેડિટ)
	4. માર્ગદર્શકની લાક્ષણિકતાઓ માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં માર્ગદર્શકની ભૂમિકા	કરતો અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

- Aggarwal, J.C. (1989). Educational and Vocational Guidance and Counselling, Doaba House; Delhi
- Aggarwal, J.C. (1998). Career Information in Career Guidance: Theory and Practice, Doaba House, Delhi.
- Bond, Tim (2010). Standards and Ethics for Counselling in Action, SAGE Publications.
- Burnard, Philip (2002). Counselling Skills Training (A Sourcebook of Activities for Trainers), Viva Books Private Limited.
- Cochran, Larry (1997). Career Counselling :A Narrative Approach, SAGE Publications
- Crow, Lester D. & Crow, Alice (1962). An Introduction to Guidance: basic principles and practices, Eurasia publishing House (p) LTD, New Delhi.
- Dev, Kapil (2006). Educational Counselling, Pragun Publications, New Delhi
- Gibson, Robert L. & Mitchell, Marianne H. (2012). Introduction to Guidance and Counselling, Prentice Hall of India, New Delhi.
- Gupta, Manju (2003). Effective Guidance & Counselling modern Methods and Techniques, Mangal Deep Publications, India.
- Kinra, Asha K. (2012). Guidance and Counselling, Pearson Publication.
- Kochhar, S.K. (2010). Educational and Vocational Guidance in Secondary Schools, Sterling Publishers, New Delhi.
- Kottler, Jeffery A. & Shepard, David S. (2009). Counselling Theories and Practices, CENGAGE Learning.
- Lakshmi, K. S. (2006). Encyclopaedia of Guidance and Counselling (Part – I: Strategies for Guidance and Counselling / Part – II: Educational Guidance and Counselling / Part – III: Social Guidance and Counselling / Part – IV: Personal and Vocational Counselling), A Mittal Publications, New Delhi.
- McLeod, John (2008). An Introduction to Counselling, Rawat Publications.
- McLeod, John (2013). Person - Centred Counselling in Action, SAGE Publications.
- Nag, Dr. Subir (2012-13). Counselling and Guidance, Rita Publication, Kolkata.
- Nathan, Robert & Hill, Linda (2012). Career Counselling, SAGE Publications
- Nelson-Jones, Richard (2008). Basic Counselling Skills, A Helper's Manual, SAGE Publications India Pvt. Ltd.
- Sharma, R.A.(2003). Fundamentals of Guidance and Counseling(Philosophies, Theories and Practices). Meerut:R.Lall Book Depot.
- જયસવાલ, એસ. (2001). શિક્ષા મેં નિર્દેશન એવં પરામર્શ. આગરા: વિનોદ પુસ્તક મંદિર.
- દવે,જે.એસ, પટેલ, એમ. એમ. અને અન્ય(2004). શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન પરિશીલન. અમદાવાદ: બી.એસ.શાહ. પ્રકાશન.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 402.1E	પ્રાથમિક કક્ષા (Elementary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-1 (Elective Group-1) પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક સલાહ Educational Counselling	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1. સલાહદર્શનનું સ્વરૂપ, અને લાક્ષણિકતાઓ સમજાવે. 2. સલાહદર્શનના વિવિધ સિદ્ધાંતો અને સલાહદાતાની લાક્ષણિકતાઓ વિશે જણાવે. 3. સલાહદર્શનના સોપાનો અને વિવિધ અભિગમ વિશે સમજાવે. 4. વિશિષ્ટ બાળકોની વિશેષતાઓ અને સમસ્યાઓની સમજ આપે. 5. પરામર્શ સેવા સાથે સંબંધિત નીતિશાસ્ત્રીય વાતોની સમજણ આપે. 6. પ્રાથમિક સ્તરે વિદ્યાર્થીઓને અનુભવાતિ સમસ્યાઓ અને તેના નિરાકરણમાં સલાહદાતાની ભૂમિકા સમજાવે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	સલાહદર્શનની સંકલ્પના અને સિદ્ધાંત	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. સલાહદર્શન: અર્થ , વ્યાખ્યાઓ અને વિશેષતાઓ 2. શિક્ષણ, માર્ગદર્શનના અને સલાહદર્શન વચ્ચેનો તફાવત 3. સલાહદર્શનના સિદ્ધાંતો 4. સલાહદર્શનનું કાર્યક્ષેત્ર (Scope)	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન વ્યાખ્યાન	શિક્ષક નિર્દેશિત કોઈ એક વિશ્વવિદ્યાલયના માર્ગદર્શન કેન્દ્રની મુલાકાત લઈ સલાહદર્શન સમયે આવતી મુશ્કેલીઓ વિશે અહેવાલ તૈયાર કરે (આશરે 700 શબ્દોમાં)	
2	સલાહદર્શનના અભિગમો અને પ્રયુક્તિઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. સલાહદર્શનના વિવિધ અભિગમો (પરિચય, લાક્ષણિકતા, મહત્ત્વ અને માર્ગદર્શનના સંદર્ભમાં)	પરિસંવાદ કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	સામૂહિક અને વ્યક્તિગત સલાહદર્શન વચ્ચેના તફાવત વિશે વિસ્તારથી નોંધ તૈયાર	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
	1.1: દિશાસૂચક (Directive) 1.2: બિનદિશાસૂચક (non-Directive) 1.3: મિશ્ર (Elective) 2. સલાહદર્શન પ્રક્રિયાના સોપાનો 3. સામૂહિક અને વ્યક્તિગત સલાહદર્શન: સંકલ્પના, લાક્ષણિકતા અને મહત્ત્વ	વ્યાખ્યાન	કરે.	
3	વિશિષ્ટ બાળકો માટે સલાહદર્શન અને નૈતિક બાબતો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. વિશિષ્ટ બાળક: સંકલ્પના, વિશેષતા અને પ્રકાર 2. વિશિષ્ટ બાળકોની સમસ્યાઓ: શૈક્ષણિક, વ્યવસાયિક અને વ્યક્તિગત 3. વિશિષ્ટ બાળકોના સમાયોજનમાં સલાહદર્શનની ભૂમિકા 4. સલાહદર્શન સાથે જોડાયેલી નૈતિકતા	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન વ્યાખ્યાન	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ ગામના કોઈ એક વિશિષ્ટ બાળકની પહેચાન કરી તેની વિશિષ્ટતાઓ સમસ્યાઓ અને તેના ઉકેલ માટે વિચાર રજૂ કરતો નોંધ તૈયાર કરે.	
4	સલાહદાતા અને પ્રાથમિક કક્ષાએ સલાહની જરૂરિયાત	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. સલાહદાતાની લાક્ષણિકતાઓ (વ્યક્તિત્વ સંબંધી અને વ્યવસાય સંબંધી) 2. સલાહદાતાના કર્યો 3. પ્રાથમિક સ્તરના વિદ્યાર્થીઓને મૂંઝવતી સમસ્યાઓ અને સલાહદર્શન 4. પ્રાથમિકશાળા કક્ષાએ સલાહદર્શનમાં નડતી સમસ્યાઓ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન વ્યાખ્યાન	પ્રાથમિક વિદ્યાલયમાં માર્ગદર્શન સેવાના સંગઠનમાં આવતી સમસ્યાઓ વિશે અહેવાલ તૈયાર કરો.	

સંદર્ભસૂચિ

- Aggarwal, J.C. (1989). Educational and Vocational Guidance and Counselling, Doaba House; Delhi
- Aggarwal, J.C. (1998). Career Information in Career Guidance: Theory and Practice, Doaba House, Delhi.
- Bond, Tim (2010). Standards and Ethics for Counselling in Action, SAGE Publications.
- Burnard, Philip (2002). Counselling Skills Training (A Sourcebook of Activities for Trainers), Viva Books Private Limited.
- Cochran, Larry (1997). Career Counselling :A Narrative Approach, SAGE Publications
- Crow, Lester D. & Crow, Alice (1962). An Introduction to Guidance: basic principles and practices, Eurasia publishing House (p) LTD, New Delhi.
- Dev, Kapil (2006). Educational Counselling, Pragun Publications, New Delhi
- Gibson, Robert L. & Mitchell, Marianne H. (2012). Introduction to Guidance and Counselling, Prentice Hall of India, New Delhi.
- Gupta, Manju (2003). Effective Guidance & Counselling modern Methods and Techniques, Mangal Deep Publications, India.
- Kinra, Asha K. (2012). Guidance and Counselling, Pearson Publication.
- Kochhar, S.K. (2010). Educational and Vocational Guidance in Secondary Schools, Sterling Publishers, New Delhi.
- Kottler, Jeffery A. & Shepard, David S. (2009). Counselling Theories and Practices, CENGAGE Learning.
- Lakshmi, K. S. (2006). Encyclopaedia of Guidance and Counselling (Part – I: Strategies for Guidance and Counselling / Part – II: Educational Guidance and Counselling / Part – III: Social Guidance and Counselling / Part – IV: Personal and Vocational Counselling), A Mittal Publications, New Delhi.
- McLeod, John (2008). An Introduction to Counselling, Rawat Publications.
- McLeod, John (2013). Person - Centred Counselling in Action, SAGE Publications.
- Nag, Dr. Subir (2012-13). Counselling and Guidance, Rita Publication, Kolkata.
- Nathan, Robert & Hill, Linda (2012). Career Counselling, SAGE Publications
- Nelson-Jones, Richard (2008). Basic Counselling Skills, A Helper's Manual, SAGE Publications India Pvt. Ltd.
- Sharma, R.A. (2003). Fundamentals of Guidance and Counseling (Philosophies, Theories and Practices).Meerut:R.Lall Book Depot.
- જયસવાલ, એસ. (2001). શિક્ષા મેં નિર્દેશન એવં પરામર્શ. આગરા: વિનોદ પુસ્તક મંદિર.
- દવે,જે.એસ, પટેલ, એમ. એમ. અને અન્ય(2004). શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન પરિશીલન. અમદાવાદ: બી.એસ.શાહ. પ્રકાશન.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 402.1S	માધ્યમિક કક્ષા (Secondary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-1 (Elective Group-1) પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક સલાહ Educational Counselling	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1. સલાહદર્શનનો સ્વરૂપ, અને લાક્ષણિકતાઓ સમજાવે. 2. સલાહદર્શનના વિવિધ સિદ્ધાંતો અને સલાહદાતાની લાક્ષણિકતાઓ વિશે જણાવે. 3. સલાહદર્શનના સોપાનો અને વિવિધ અભિગમ વિશે સમજાવે. 4. વિશિષ્ટ બાળકોની વિશેષતાઓ અને સમસ્યાઓની સમજ આપે. 5. પરામર્શ સેવા સાથે સંબંધિત નીતિશાસ્ત્રીય વાતોની સમજણ આપે. 6. માધ્યમિક સ્તરે વિદ્યાર્થીઓને અનુભવાતી સમસ્યાઓ અને તેના નિરાકરણમાં સલાહદાતાની ભૂમિકા સમજાવે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	સલાહદર્શનની સંકલ્પના અને સિદ્ધાંત	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. સલાહદર્શન: અર્થ , વ્યાખ્યાઓ અને વિશેષતાઓ 2. શિક્ષણ, માર્ગદર્શનના અને સલાહદર્શન વચ્ચેનો તફાવત 3. સલાહદર્શનના સિદ્ધાંતો 4. સલાહદર્શનનું કાર્યક્ષેત્ર (Scope)	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન વ્યાખ્યાન	શિક્ષક નિર્દેશિત કોઈ એક વિશ્વવિદ્યાલયના માર્ગદર્શન કેન્દ્રની મુલાકાત લઈ સલાહદર્શન સમયે આવતી મુશ્કેલીઓ વિશે અહેવાલ તૈયાર કરે (આશરે 700 શબ્દોમાં)	
2	સલાહદર્શનના અભિગમો અને પ્રયુક્તિઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. સલાહદર્શનના વિવિધ અભિગમો (પરિચય, લાક્ષણિકતા, મહત્ત્વ અને માર્યાદાના સંદર્ભમાં)	પરિસંવાદ કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	સામૂહિક અને વ્યક્તિગત સલાહદર્શન વચ્ચેના તફાવત વિશે વિસ્તારથી નોંધ તૈયાર	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
	1.1: દિશાસૂચક (Directive) 1.2: બિનદિશાસૂચક (non-Directive) 1.3: મિશ્ર (Elective) 2. સલાહદર્શન પ્રક્રિયાના સોપાનો 3. સામૂહિક અને વ્યક્તિગત સલાહદર્શન: સંકલ્પના, લાક્ષણિકતા અને મહત્ત્વ	વ્યાખ્યાન	કરે.	
3	વિશિષ્ટ બાળકો માટે સલાહદર્શન અને નૈતિક બાબતો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. વિશિષ્ટ બાળક: સંકલ્પના, વિશેષતા અને પ્રકાર 2. વિશિષ્ટ બાળકોની સમસ્યાઓ: શૈક્ષણિક, વ્યવસાયિક અને વ્યક્તિગત 3. વિશિષ્ટ બાળકોના સમાયોજનમાં સલાહદર્શનની ભૂમિકા 4. સલાહદર્શન સાથે જોડાયેલી નૈતિકતા	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન વ્યાખ્યાન	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ ગામના કોઈ એક વિશિષ્ટ બાળકની પહેચાન કરી તેની વિશિષ્ટતાઓ સમસ્યાઓ અને તેના ઉકેલ માટે વિચાર રજૂ કરતો નોંધ તૈયાર કરે.	
4	સલાહદાતા અને માધ્યમિક સ્તરે સલાહની જરૂરિયાત	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. સલાહદાતાની લાક્ષણિકતાઓ (વ્યક્તિત્વ સંબંધી અને વ્યવસાય સંબંધી) 2. સલાહદાતાના કર્યો 3. માધ્યમિક સ્તરના વિદ્યાર્થીઓને મૂંઝવતી સમસ્યાઓ અને સલાહદર્શન 4. શાળા કક્ષાએ સલાહદર્શનમાં નડતી સમસ્યાઓ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન વ્યાખ્યાન	માધ્યમિક વિદ્યાલયમાં માર્ગદર્શન સેવાના સંગઠનમાં આવતી સમસ્યાઓ વિશે અહેવાલ તૈયાર કરો.	

સંદર્ભસૂચિ

- Aggarwal, J.C. (1989). Educational and Vocational Guidance and Counselling, Doaba House; Delhi
- Aggarwal, J.C. (1998). Career Information in Career Guidance: Theory and Practice, Doaba House, Delhi.
- Bond, Tim (2010). Standards and Ethics for Counselling in Action, SAGE Publications.
- Burnard, Philip (2002). Counselling Skills Training (A Sourcebook of Activities for Trainers), Viva Books Private Limited.
- Cochran, Larry (1997). Career Counselling :A Narrative Approach, SAGE Publications
- Crow, Lester D. & Crow, Alice (1962). An Introduction to Guidance: basic principles and practices, Eurasia publishing House (p) LTD, New Delhi.
- Dev, Kapil (2006). Educational Counselling, Pragun Publications, New Delhi
- Gibson, Robert L. & Mitchell, Marianne H. (2012). Introduction to Guidance and Counselling, Prentice Hall of India, New Delhi.
- Gupta, Manju (2003). Effective Guidance & Counselling modern Methods and Techniques, Mangal Deep Publications, India.
- Kinra, Asha K. (2012). Guidance and Counselling, Pearson Publication.
- Kochhar, S.K. (2010). Educational and Vocational Guidance in Secondary Schools, Sterling Publishers, New Delhi.
- Kottler, Jeffery A. & Shepard, David S. (2009). Counselling Theories and Practices, CENGAGE Learning.
- Lakshmi, K. S. (2006). Encyclopaedia of Guidance and Counselling (Part – I: Strategies for Guidance and Counselling / Part – II: Educational Guidance and Counselling / Part – III: Social Guidance and Counselling / Part – IV: Personal and Vocational Counselling), A Mittal Publications, New Delhi.
- McLeod, John (2008). An Introduction to Counselling, Rawat Publications.
- McLeod, John (2013). Person - Centred Counselling in Action, SAGE Publications.
- Nag, Dr. Subir (2012-13). Counselling and Guidance, Rita Publication, Kolkata.
- Nathan, Robert & Hill, Linda (2012). Career Counselling, SAGE Publications
- Nelson-Jones, Richard (2008). Basic Counselling Skills, A Helper's Manual, SAGE Publications India Pvt. Ltd.
- Sharma, R.A.(2003). Fundamentals of Guidance and Counseling (Philosophies, Theories and Practices).Meerut:R.Lall Book Depot.
- જયસવાલ, एस. (2001). शिक्षा में निर्देशन एवं परामर्श. आगरा: विनोद पुस्तक मंदिर.
- દવે,જે.એસ, પટેલ, એમ. એમ. અને અન્ય(2004). શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન પરિશીલન. અમદાવાદ: બી.એસ.શાહ. પ્રકાશન.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 403.1E	પ્રાથમિક કક્ષા (Elementary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-1 (Elective Group-1) પ્રશ્નપત્ર : માર્ગદર્શનમાં મનોવૈજ્ઞાનિક માપન Psychological Testing in Guidance	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1). મનોવૈજ્ઞાનિક માપનના ઇતિહાસ વિશે સમજાવે. 2). માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં પરીક્ષણનું મહત્ત્વ સમજાવે. 3). માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં ઉપયોગી ઉપકરણો અને તેનું મહત્ત્વ સમજાવે. 4). મનોવૈજ્ઞાનિક માપનની કસોટીઓ રચવાનું કૌશલ્ય કેળવે. 5). પ્રાથમિક સ્તરના વિદ્યાર્થીની વિવિધ પ્રકારની સમસ્યાઓના નિદાનમાં ઉપયોગી મનોવૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણો વિશે સમજાવે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	મનોવૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણનો પરિચય અને માર્ગદર્શનમાં મહત્ત્વ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. મનોવૈજ્ઞાનિક માપનની સંકલ્પના, પૂર્વધારણાઓ અને લાક્ષણિકતાઓ 2. મનોવૈજ્ઞાનિક માપનની કસોટીઓનું વર્ગીકરણ (1) સંચાલનની પરિસ્થિતિના આધારે (2) ગુણાંકનના આધારે (3) સંચાલન સમયે મળેલ પ્રતિયારોના આધારે, (4) કલમોના વિષયવસ્તુના આધારે (5) હેતુઓના આધારે) 3. માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં મનોવૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણનું મહત્ત્વ 4. મનોવૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણની નૈતિક સમસ્યાઓ/(Issues) : APAના નૈતિક સિદ્ધાંતો	• જૂથચર્ચા • વર્ગીકરણ • વ્યાખ્યાન	મનોવૈજ્ઞાનિક માપનની કસોટીઓનું વર્ગીકરણ કરી એક અહેવાલ તૈયાર કરે. (આશરે 1500 શબ્દોમાં)	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
2	માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં ઉપયોગી ઉપકરણો અને તેનું મહત્ત્વ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	- મનોવૈજ્ઞાનિક માપનનાં ઉપકરણોનો પરિચય અને ઉપયોગ: મુલાકાત, અવલોકન, અને રિકાર્ડ(એનેકડોટલ (ઉપાખ્યાનાત્મક) અને સંચયી પ્રગતિ પત્રક) - મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓનો પરિચય તેમજ માર્ગદર્શન અને સલાહમાં ઉપયોગ: - બુદ્ધિ કસોટી, - વ્યક્તિત્વ કસોટી, - સાંવેગિક બુદ્ધિમાપદંડ/કસોટી - વલણ માપદંડ. - આદર્શ મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીની લાક્ષણિકતાઓ	- નિદર્શન - જૂથ અધ્યયન - મૂલ્યાંકન	- એક સમૂહ કસોટીની અજમાયશ અને અહેવાલ લેખન કરે છે. - એક વ્યક્તિગત કસોટીની અજમાયશ અને અહેવાલ લેખન કરે છે. (બુદ્ધિ, વ્યક્તિત્વ, સર્જનાત્મકતા, સાંવેગિકબુદ્ધિ, વલણ માપદંડ, કે અન્ય મનોવૈજ્ઞાનિક ઘટકના માપન માટે)	
3.	મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટી રચના અને માનકીકરણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	- સિદ્ધિ કસોટી: અર્થ, પ્રકાર, અને કસોટી રચનાના સામાન્ય સોપાનો - અભિયોગ્યતા કસોટી: અર્થ, પ્રકાર, અને કસોટી રચનાના સામાન્ય સોપાનો - રસ-સંશોધનિકા: અર્થ, પ્રકાર, અને કસોટી રચનાના સામાન્ય સોપાનો - માનાંકો અર્થ અને વિવિધ પ્રકારના માનાંકો તેમજ તેના લાભ અને મર્યાદા (વય માનાંક, ગ્રેડ માનાંક, સ્ટાન્ડર સ્કોર, T-સ્કોર, સ્ટેનાઈન સ્કોર)	- કાર્યશાળા - નિદર્શન - જૂથ અધ્યયન	કોઈ જૂથ પ્રમાણે શિક્ષક નિર્દેશિત કોઈ એક કસોટીની રચના કરી અહેવાલ તૈયાર કરે છે.	
4	વિદ્યાર્થીની સમસ્યા અને ઉપયોગી મનોવૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	- શૈક્ષિક સમસ્યા: સંકલ્પના અને નિદાનમાં ઉપયોગી પરીક્ષણ - માનસિક સમસ્યા: સંકલ્પના અને નિદાનમાં ઉપયોગી પરીક્ષણ - સાંવેગિક સમસ્યા: સંકલ્પના અને	પેનલ ચર્ચા	પ્રાથમિક સ્તરે વિદ્યાર્થીઓને અનુભવાતી સમસ્યાઓ પર એક નોંધ તૈયાર કરે (આશરે 2000 શબ્દોમાં)	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
	નિદાનમાં ઉપયોગી પરીક્ષણ 4. વ્યાવસાયિક સમસ્યા: સંકલ્પના અને નિદાનમાં ઉપયોગી પરીક્ષણ 5. મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓના ઉપયોગ સમયે રાખવાની તકેદારીઓ.			

સંદર્ભસૂચિ

1. દેસાઈ, કૃષ્ણકાંત જી. ( ). મનોવૈજ્ઞાનિક માપન: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ
2. બુક્રદેવ, પ્રવીણ વી. અને દેસાઈ એચ.જી. (1991). મનોવલણો અને તેનું માપન, મેમોરીયલ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ, રાજકોટ
3. Aiken, LR. & Groth-Marnat, G. (2009) Psychological testing and assessment (Twelfth Edition) New Delhi: Pearson Education
4. American Psychological Association. (2010). Publication Manual of the American Psychological Association. United States: American Psychological Association.
5. Anastasi, A., & Urbina. S. (1997). Psychological Testing (7th Ed.). New Delhi. Prentice Hall.
6. Chadha, N.K. (2009). Applied Psychological New Delhi: Sage Publications.
7. Freeman, F.S. (2006): Theory and Practice of Psychological Testing. Surjeet Publications, Delhi.
8. Gregory R. J. (2004) Psychological Testing History, Principles, and Applications (Fourth Edition), New Delhi: Pearson Education
9. Kaplan R.M. & Saccuzzo, D.P. (2004), Psychological Testing: Principles, Applications and Issues. Wadsworth Publishing.
10. Kline, J.B.T. (2005) Psychological Testing: A Practical approach to design and Evaluation New Delhi: Sage Publication
11. Singh, A. K. (1997) Tests, Measurement and Research Methods in Behavioural Sciences. (Second edition). Patna: Bharathi Bhawan Publishers and Distributors.
12. Cohen, R.J. & Swerdlik, M.E. (2014). Psychological Testing and Assessment, 8th Edition. New York McGraw-Hill. Nag, Dr. Subir (2012-13). Counselling and Guidance, Rita Publication, Kolkata.
13. Nathan, Robert & Hill, Linda (2012). Career Counselling, SAGE Publications
14. Nelson-Jones, Richard (2008). Basic Counselling Skills, A Helper's Manual, SAGE Publications India Pvt. Ltd.
15. Sharma, R.A.(2003). Fundamentals of Guidance and Counseling(Philosophies, Theories and Practices).Meerut:R.Lall Book Depot.
16. જયસવાલ, એસ. (2001). શિક્ષા મેં નિર્દેશન એવં પરામર્શ. આગરા: વિનોદ પુસ્તક મંદિર.
17. દવે,જે.એસ, પટેલ, એમ. એમ. અને અન્ય(2004). શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન પરિશીલન. અમદાવાદ: બી.એસ.શાહ. પ્રકાશન.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 403.1S	માધ્યમિક કક્ષા (Secondary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-1 (Elective Group-1) પ્રશ્નપત્ર : માર્ગદર્શનમાં મનોવૈજ્ઞાનિક માપન Psychological Testing in Guidance	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1). મનોવૈજ્ઞાનિક માપનના ઇતિહાસ વિશે સમજાવે. 2). માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં પરીક્ષણનું મહત્ત્વ સમજાવે. 3). માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં ઉપયોગી ઉપકરણો અને તેનું મહત્ત્વ સમજાવે. 4). મનોવૈજ્ઞાનિક માપનની કસોટીઓ રચવાનું કૌશલ્ય કેળવે. 5). માધ્યમિક સ્તરના વિદ્યાર્થીની વિવિધ પ્રકારની સમસ્યાઓના નિદાનમાં ઉપયોગી મનોવૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણ વિશે સમજાવે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	મનોવૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણનો પરિચય અને માર્ગદર્શનમાં મહત્ત્વ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. મનોવૈજ્ઞાનિક માપનની સંકલ્પના, પૂર્વધારણાઓ અને લાક્ષણિકતાઓ 2. મનોવૈજ્ઞાનિક માપનની કસોટીઓનું વર્ગીકરણ (1) સંચાલનની પરિસ્થિતિના આધારે (2) ગુણાંકનના આધારે (3) સંચાલન સમયે મળેલ પ્રતિચારોના આધારે, (4) કલમોના વિષયવસ્તુના આધારે (5) હેતુઓના આધારે) 3. માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં મનોવૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણનું મહત્ત્વ 4. મનોવૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણની નૈતિક સમસ્યાઓ / (Issues) : APAના નૈતિક સિદ્ધાંતો	• જૂથચર્ચા • વર્ગીકરણ • વ્યાખ્યાન	મનોવૈજ્ઞાનિક માપનની કસોટીઓનું વર્ગીકરણ કરે છે.	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
2	માર્ગદર્શનની પ્રક્રિયામાં ઉપયોગી ઉપકરણો અને તેનું મહત્ત્વ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. મનોવૈજ્ઞાનિક માપનનાં ઉપકરણોનો પરિચય અને ઉપયોગ: મુલાકાત, અવલોકન, અને રિકાર્ડ (એનેકડોટલ (ઉપાખ્યાનાત્મક) અને સંચયી પ્રગતિ પત્રક) 2. મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓનો પરિચય તેમજ માર્ગદર્શન અને સલાહ માં ઉપયોગ: 2.1. બુદ્ધિ કસોટી, 2.2. વ્યક્તિત્વ કસોટી, 2.3. સાંવેગિક બુદ્ધિમાપદંડ/કસોટી 2.4. વલણ માપદંડ. 3. આદર્શ મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીની લાક્ષણિકતાઓ	• નિદર્શન • જૂથ અધ્યયન • મૂલ્યાંકન	• એક સમૂહ કસોટીની અજમાયશ અને અહેવાલ લેખન કરે છે. • એક વ્યક્તિગત કસોટીની અજમાયશ અને અહેવાલ લેખન કરે છે. (બુદ્ધિ, વ્યક્તિત્વ, સર્જનાત્મકતા, સાંવેગિકબુદ્ધિ, વલણ માપદંડ, કે અન્ય મનોવૈજ્ઞાનિક ઘટકના માપન માટે)	
3.	મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટી રચના અને માનકીકરણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1. સિદ્ધિ કસોટી: અર્થ, પ્રકાર, અને કસોટી રચનાના સામાન્ય સોપાનો 2. અભિયોગ્યતા કસોટી: અર્થ, પ્રકાર, અને કસોટી રચનાના સામાન્ય સોપાનો 3. રસ-સંશોધનિકા: અર્થ, પ્રકાર, અને કસોટી રચનાના સામાન્ય સોપાનો 4. માનાંકો અર્થ અને વિવિધ પ્રકારના માનાંકો તેમજ તેના લાભ અને મર્યાદા (વય માનાંક, ગ્રેડ માનાંક, સ્ટાન્ડર સ્કોર, T-સ્કોર, સ્ટેનાઈન સ્કોર)	• કાર્યશાળા • નિદર્શન • જૂથ અધ્યયન	કોઈ જૂથ પ્રમાણે શિક્ષક નિર્દેશિત કોઈ એક કસોટીની રચના કરી જૂથ અહેવાલ તૈયાર કરે છે.	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
4	વિદ્યાર્થીની સમસ્યા અને ઉપયોગી મનોવૈજ્ઞાનિક પરીક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 6 કલાક	15(1)
	1.શૈક્ષિક સમસ્યા: સંકલ્પના અને નિદાનમાં ઉપયોગી પરીક્ષણ 2.માનસિક સમસ્યા: સંકલ્પના અને નિદાનમાં ઉપયોગી પરીક્ષણ 3.સાંવેગિક સમસ્યા: સંકલ્પના અને નિદાનમાં ઉપયોગી પરીક્ષણ 4.વ્યાવસાયિક સમસ્યા: સંકલ્પના અને નિદાનમાં ઉપયોગી પરીક્ષણ 5.મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓના ઉપયોગ સમયે રાખવાની તકેદારીઓ.	પેનલ ચર્ચા	માધ્યમિક સ્તરે વિદ્યાર્થીઓને અનુભવાતી સમસ્યાઓ પર એક નોંધ તૈયાર કરે (આશરે 2000 શબ્દોમાં)	

સંદર્ભસૂચિ

1. દેસાઈ, કૃષ્ણકાંત જી. ( ). મનોવૈજ્ઞાનિક માપન: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ
2. બુદ્ધદેવ, પ્રવીણ વી. અને દેસાઈ એચ.જી. (1991). મનોવલણો અને તેનું માપન, મેમોરીયલ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ, રાજકોટ
3. Aiken, LR. & Groth-Marnat, G. (2009) Psychological testing and assessment (Twelfth Edition) New Delhi: Pearson Education
4. American Psychological Association. (2010). Publication Manual of the American Psychological Association. United States: American Psychological Association.
5. Anastasi, A., & Urbina. S. (1997). Psychological Testing (7th Ed.). New Delhi. Prentice Hall.
6. Chadha, N.K. (2009). Applied Psychological New Delhi: Sage Publications.
7. Freeman, F.S. (2006): Theory and Practice of Psychological Testing. Surjeet Publications, Delhi.
8. Gregory R. J. (2004) Psychological Testing History, Principles, and Applications (Fourth Edition), New Delhi: Pearson Education
9. Kaplan R.M. & Saccuzzo, D.P. (2004), Psychological Testing: Principles, Applications and Issues. Wadsworth Publishing.
10. Kline, J.B.T. (2005) Psychological Testing: A Practical approach to design and Evaluation New Delhi: Sage Publication
11. Singh, A. K. (1997) Tests, Measurement and Research Methods in Behavioural Sciences. (Second edition). Patna: Bharathi Bhawan Publishers and Distributors.
12. Cohen, R.J. & Swerdlik, M.E. (2014). Psychological Testing and Assessment, 8th Edition. New York McGraw-Hill. Nag, Dr. Subir (2012-13). Counselling and Guidance, Rita Publication, Kolkata.
13. Nathan, Robert & Hill, Linda (2012). Career Counselling, SAGE Publications
14. Nelson-Jones, Richard (2008). Basic Counselling Skills, A Helper's Manual, SAGE Publications India Pvt. Ltd.
15. Sharma, R.A.(2003). Fundamentals of Guidance and Counseling(Philosophies, Theories and Practices).Meerut:R.Lall Book Depot.
16. જયસવાલ, એસ. (2001). શિક્ષા મેં નિર્દેશન એવં પરામર્શ. આગરા: વિનોદ પુસ્તક મંદિર.
17. દવે, જી.એસ, પટેલ, એમ. એમ. અને અન્ય(2004). શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન પરિશીલન. અમદાવાદ: બી.એસ.શાહ. પ્રકાશન.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 401.2E	પ્રાથમિક કક્ષા (Elementary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-2 (Elective Group-2) પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં આધારભૂત તત્ત્વો Fundamentals of Educational Technology	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં આધારભૂત તત્ત્વો વિશેની સમજ આપી શકે છે. 2. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની શિક્ષણમાં અસરો વર્ણવી શકે છે. 3. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની શિક્ષણમાં ક્રાન્તિકારી ભૂમિકા સમજાવે છે. 4. શિક્ષણમાં તંત્ર અભિગમ વિશે વર્ણવે છે. 5. વિવિધ માધ્યમોનો શૈક્ષણિક ઉપયોગ સમજાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની સંકલ્પના	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1.1 શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિ : અર્થ અને વ્યાપ 1.2 શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનો વિકાસ 1.3 શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં કાર્યો (શિક્ષક, શૈક્ષણિક યોજનાકાર અને અભ્યાસક્રમ સંયોજક, દૂરવર્તી શિક્ષણ સંયોજક, બહુમાધ્યમ અને વેબ રચયિતા માટે) 1.4 શિક્ષણમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનો પ્રભાવ	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન જૂથચર્ચા અવલોકન	- શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનો વિકાસના તબક્કાઓનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - અભ્યાસક્રમ સંયોજક અને શિક્ષક માટે શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં કાર્યો અંગે તુલનાત્મક નોંધ તૈયાર કરે.	
2	શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની ભૂમિકા	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	2.1 શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની પરિવર્તનકારી ભૂમિકા	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન સેમિનાર	- પોતાના વિષયમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિમાં જોવા મળતા	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
	2.2 ટેકનોલોજિકલ નવાચારોનો પરિચય 2.3 ટેકનોલોજિકલ નવાચારોના શૈક્ષણિક સૂચિતાર્થો 2.4 પૂર્વસેવાકાલીન અને સેવાકાલીન શિક્ષક તાલીમમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની ભૂમિકા	કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	નવાચારોનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - સેવાકાલીન તાલીમી શિક્ષકોની(5) મુલાકાત લઈ તાલીમમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં ઉપયોજન અંગે માહિતી મેળવી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3	તંત્ર અભિગમ (System Approach)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	3.1 તંત્ર અભિગમની સંકલ્પના 3.2 તંત્ર વિશ્લેષણ અને તંત્ર અભિગમ 3.3 વર્ગખંડ અને સ્વઅધ્યયન સામગ્રીમાં તંત્ર અભિગમ 3.4 વૈકલ્પિક શૈક્ષણિક તંત્ર યોજના માટેના આધારો	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- કોઈ એક સંસ્થાની મુલાકાત લઈ જોવા મળતા તંત્ર અભિગમના શૈક્ષણિક ઘટકોની આંતરક્રિયા સંબંધી અહેવાલ તૈયાર કરે. - તંત્ર અભિગમ આધારિત પોતાના વિષયમાં કોઈ એક એકમ માટે સ્વઅધ્યયન સામગ્રી તૈયાર કરે.	
4	માધ્યમોની લાક્ષણિકતાઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	4.1 શૈક્ષણિક માધ્યમોની સંકલ્પના અને પ્રકારો 4.2 શૈક્ષણિક માધ્યમોનું ઉપયોજન 4.3 રેડિયો અને ટેલિવિઝનનો શૈક્ષણિક ઉપયોગ 4.4 કમ્પ્યુટરિકૃત બહુમાધ્યમોની સંકલ્પના અને ઉપયોગો	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- વિવિધ માધ્યમોનો અભ્યાસ કરી તેના શૈક્ષણિક ઉપયોગની નોંધ તૈયાર કરે. - રેડિયો અને ટેલિવિઝનમાં પોતાના વિષયને અનુરૂપ પ્રસારિત થતા કાર્યક્રમો વિશે અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

- Alessi, S. M. & Trollip, S. R. (1991). Computer Based. Instruction. New Jersey : Prenties Hall.
- APLET, All tern volumes of aspects of educational technology. London : Pitman
- Association of Indian Universities. (2000). Information Technology in Higher Education. New Delhi : Author.
- Azarmsa, R. (1991). Educational Computing : principles and Applications. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Gagne, R.M. & Briggs, L. J. (1979). Principal of nstructional Design.(2nd ed.). New York : Holt Rinhart and Winston.
- Gerlanch, V. S. & Ely, D. P. (1971). Teaching and Media : A Systematic Approach. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall.
- Hackbarth, S. (1996). The Educational Technology Handbook. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Joshi, B. (1998). Hypertext, Hypermedia, Multimedia : Educatinal Technology Buzzwords for 2000+. Journal of Educational Research and Extension, 35, 50-56.
- Joshi, B. (2000). The Internet : What, Why and How in Education. A paper presented in the national seminar of M.S. University Baroda(CASE), Vadodara, India.
- Joshi, B. (2005). Computer Technology in Education. Bhavnagar.
- Khan, B. H. (Ed.). (1997). Web-based instruction. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Kumar, K. L. (1996) Educational Technology. New Delhi : New Age Int.
- National Education Policy-2020 Ministry of Human Resource Development Gov.of India.
- Percival, F. & Ellington, H. (1984). A Handbook of Educational Technology. London : Koran Page.
- Richey, R. (1986). The Theoretical and Conceptual base of Instructional Design. London : Kogan Page.
- Roblyer, M. D. & Edwards, J.(2000). Integrating technology into teaching (2nd ed.). New Jercey : Merrill.
- Romiszowski, A.J. (1986).Developing Auto-instructional. London : Kogan Page.
- જોશી, ભ. (સં.). (2005). શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની વિસ્તરતી ક્ષિતિજો. ભાવનગર : એજ્યુકેશનલ ટેકનોલોજિ ફોરમ.
- માલી, અ.(2015).ICTની વિવેચનાત્મક સમજ. અમદાવાદ : અમૂલ પ્રકાશન.
- શાહ, દિ. ભ. (1995). શૈક્ષણિક પ્રોદ્યોગિકી. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
- શાહ, ગુ. (1986). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનમાં અધ્યયન મિમાંસા. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 401.2S	માધ્યમિક કક્ષા (Secondary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-2 (Elective Group-2) પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં આધારભૂત તત્ત્વો Fundamentals of Educational Technology	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં આધારભૂત તત્ત્વો વિશેની સમજ આપી શકે છે. 2. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની શિક્ષણમાં અસરો વર્ણવી શકે છે. 3. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની શિક્ષણમાં ક્રાન્તિકારી ભૂમિકા સમજાવે છે. 4. શિક્ષણમાં તંત્ર અભિગમ વિશે વર્ણવે છે. 5. વિવિધ માધ્યમોનો શૈક્ષણિક ઉપયોગ સમજાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની સંકલ્પના	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1.1 શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિ : અર્થ અને વ્યાપ 1.2 શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનો વિકાસ 1.3 શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં કાર્યો (શિક્ષક, શૈક્ષણિક યોજનાકાર અને અભ્યાસક્રમ સંયોજક, દૂરવર્તી શિક્ષણ સંયોજક, બહુમાધ્યમ અને વેબ રચયિતા માટે) 1.4 શિક્ષણમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનો પ્રભાવ	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન જૂથચર્ચા અવલોકન	- શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનો વિકાસના તબક્કાઓનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - અભ્યાસક્રમ સંયોજક અને શિક્ષક માટે શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં કાર્યો અંગે તુલનાત્મક નોંધ તૈયાર કરે.	
2	શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની ભૂમિકા	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	2.1 શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની પરિવર્તનકારી ભૂમિકા	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન	- પોતાના વિષયમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિમાં જોવા મળતા	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
	2.2 ટેકનોલોજિકલ નવાચારોનો પરિચય 2.3 ટેકનોલોજિકલ નવાચારોના શૈક્ષણિક સૂચિતાર્થો 2.4 પૂર્વસેવાકાલીન અને સેવાકાલીન શિક્ષક તાલીમમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની ભૂમિકા	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	નવાચારોનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - સેવાકાલીન તાલીમી શિક્ષકોની(10) મુલાકાત લઈ તાલીમમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનાં ઉપયોજન અંગે માહિતી મેળવી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3	તંત્ર અભિગમ (System Approach)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	3.1 તંત્ર અભિગમની સંકલ્પના 3.2 તંત્ર વિશ્લેષણ અને તંત્ર અભિગમ 3.3 વર્ગખંડ અને સ્વઅધ્યયન સામગ્રીમાં તંત્ર અભિગમ 3.4 વૈકલ્પિક શૈક્ષણિક તંત્ર યોજના માટેના આધારો	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- કોઈ એક સંસ્થાની મુલાકાત લઈ જોવા મળતા તંત્ર અભિગમના શૈક્ષણિક ઘટકોની આંતરક્રિયા સંબંધી અહેવાલ તૈયાર કરે. - તંત્ર અભિગમ આધારિત પોતાના વિષયમાં કોઈ એક એકમ માટે સ્વઅધ્યયન સામગ્રી તૈયાર કરે.	
4	માધ્યમોની લાક્ષણિકતાઓ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	4.1 શૈક્ષણિક માધ્યમોની સંકલ્પના અને પ્રકારો 4.2 શૈક્ષણિક માધ્યમોનું ઉપયોજન 4.3 રેડિયો અને ટેલિવિઝનનો શૈક્ષણિક ઉપયોગ 4.4 કમ્પ્યુટરિકૃત બહુમાધ્યમોની સંકલ્પના અને ઉપયોગો	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- વિવિધ માધ્યમોનો અભ્યાસ કરી તેના શૈક્ષણિક ઉપયોગની નોંધ તૈયાર કરે. - રેડિયો અને ટેલિવિઝનમાં પોતાના વિષયને અનુરૂપ પ્રસારિત થતા કાર્યક્રમો વિશે અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

- Alessi, S. M. & Trollip, S. R. (1991). Computer Based. Instruction. New Jersey : Prenties Hall.
- APLET, All tern volumes of aspects of educational technology. London : Pitman
- Association of Indian Universities. (2000). Information Technology in Higher Education. New Delhi : Author.
- Azarmsa, R. (1991). Educational Computing : principles and Applications. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Gagne, R.M. & Briggs, L. J. (1979). Principal of nstructional Design.(2nd ed.). New York : Holt Rinhart and Winston.
- Gerlanch, V. S. & Ely, D. P. (1971). Teaching and Media : A Systematic Approach. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall.
- Hackbarth, S. (1996). The Educational Technology Handbook. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Joshi, B. (1998). Hypertext, Hypermedia, Multimedia : Educatinal Technology Buzzwords for 2000+. Journal of Educational Research and Extension, 35, 50-56.
- Joshi, B. (2000). The Internet : What, Why and How in Education. A paper presented in the national seminar of M.S. University Baroda(CASE), Vadodara, India.
- Joshi, B. (2005). Computer Technology in Education. Bhavnagar.
- Khan, B. H. (Ed.). (1997). Web-based instruction. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Kumar, K. L. (1996) Educational Technology. New Delhi : New Age Int.
- National Education Policy-2020 Ministry of Human Resource Development Gov.of India.
- Percival, F. & Ellington, H. (1984). A Handbook of Educational Technology. London : Koran Page.
- Richey, R. (1986). The Theoretical and Conceptual base of Instructional Design. London : Kogan Page.
- Roblyer, M. D. & Edwards, J.(2000). Integrating technology into teaching (2nd ed.). New Jercey : Merrill.
- Romiszowski, A.J. (1986).Developing Auto-instructional. London : Kogan Page.
- જોશી, ભ. (સં.). (2005). શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીની વિસ્તરતી ક્ષિતિજો. ભાવનગર : એજ્યુકેશનલ ટેકનોલોજી ફોરમ.
- માલી, અ.(2015).ICTની વિવેચનાત્મક સમજ. અમદાવાદ : અમૂલ પ્રકાશન.
- શાહ, દિ. ભ. (1995). શૈક્ષણિક પ્રોદ્યોગિકી. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
- શાહ, ગુ. (1986). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનમાં અધ્યયન મિમાંસા. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 402.2E	<u>પ્રાથમિક કક્ષા (Elementary Level)</u>	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4
	વૈકલ્પિક જૂથ-2 (Elective Group-2) પ્રશ્નપત્ર : માહિતી પ્રત્યાયન અને શૈક્ષણિક ટેકનોલજી Information communication and Educational Technology	

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	- આધુનિક જીવનમાં પ્રત્યાયનની ભૂમિકાનો પરિચય આપે છે. - શિક્ષણમાં ટેકનોલજીનો સંકલિત ઉપયોગ વર્ણવે છે. - સામાજિક માધ્યમોનો શિક્ષણમાં વિનિયોગના લાભ મર્યાદાઓ દર્શાવે છે. - શિક્ષણમાં સામાજિક માધ્યમોનો ઉપયોગ કરી બતાવે છે. - શિક્ષણમાં ICT નું ઉપયોજન કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. - શિક્ષણમાં ટેકનોલજીનાં ઉપયોગનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. - શૈક્ષણિક યોજના (Instructional Design) તૈયાર કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	માહિતી અને પ્રત્યાયન ટેકનોલજી(ICT) અને શિક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1.1 આધુનિક જીવનમાં પ્રત્યાયનની ભૂમિકા 1.2 શિક્ષણમાં ICT ની સંકલ્પના અને તેનું ઉપયોજન (CAI અને WBI) 1.3 પ્રત્યાયન : ઘટકો, પ્રકારો, સિદ્ધાંત અને અવરોધો 1.4 શિક્ષણમાં ICT ના ઉપયોગની સમસ્યાઓ અને તેના ઉપાયો	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન જૂથચર્ચા અવલોકન	- પોતાના વિષયમાં કોઈ એક એકમ માટે નમૂનારૂપ CAI નું સ્ટોરીબોર્ડ તૈયાર કરે. - ઓછામાં ઓછા દસ શિક્ષકો પાસેથી શિક્ષણમાં ICT ના ઉપયોગની સમસ્યાઓ જાણી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
2	શિક્ષણમાં ટેકનોલજીનું સમનવય	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	2.1 શિક્ષણમાં ટેકનોલજીનાં સમનવયની	વ્યાખ્યાન	- પોતાના વિષયમાં કોઈ એક	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
	પ્રસ્તુતતા 2.2 ટેકનોલોજિનાં સમનવય પર અસરકરતાં પરિબલો 2.3 શિક્ષણમાં ટેકનોલોજિનાં સમનવય માટે શિક્ષકનું આયોજન 2.4 અધ્યયન, અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકનમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનું સમનવય	સ્વઅધ્યયન સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	એકમ માટે ટેકનોલોજિ સંકલિત શિક્ષણ કાર્ય માટેનું નમૂનારૂપ આયોજન તૈયાર કરે. - ઈન્ટરનેટના માધ્યમથી ઓનલાઈન ટેસ્ટિંગની માહિતી એકત્ર કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3	શૈક્ષણિક યોજના(Instructional Design)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	3.1 શૈક્ષણિક યોજનાની સંકલ્પના 3.2 યોજના વિકાસની પ્રક્રિયા અને સોપાનો 3.3 મિશ્રિત અધ્યયન (Blended learning) માટેની શૈક્ષણિક યોજના 3.4 સ્વઅધ્યયન સામગ્રીના નિર્માણ માટેની શૈક્ષણિક યોજના	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- કોઈ એક એકમ માટે મિશ્રિત અધ્યયન માટેની શૈક્ષણિક યોજના તૈયાર કરે. - કોઈ એક એકમ માટે સ્વઅધ્યયન સામગ્રીના નિર્માણ માટેની શૈક્ષણિક યોજના તૈયાર કરે.	
4	સામાજિક માધ્યમો અને શિક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	4.1 સામાજિક માધ્યમોની સંકલ્પના 4.2 શિક્ષણ માટે યુ-ટ્યૂબ ચેનલ અને ફેસબુકના ઉપયોગની માર્ગરેખાઓ 4.3 સામાજિક માધ્યમોની શૈક્ષણિક ભૂમિકા 4.4 શિક્ષણમાં સામાજિક માધ્યમોના ફાયદાઓ અને મર્યાદાઓ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- વિવિધ સામાજિક માધ્યમો પર જોવા મળતી શૈક્ષણિક સામગ્રીનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - પોતાના વિષ.યમાં કોઈ એક એકમના શિક્ષણ માટે દસેક મિનિટનો વિડિયો તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

- Alessi, S. M. & Trollip, S. R. (1991). Computer Based. Instruction. New Jersey : Prenties Hall.
- APLET, All tern volumes of aspects of educational technology. London : Pitman
- Association of Indian Universities. (2000). Information Technology in Higher Education. New Delhi : Author.
- Azarmsa, R. (1991). Educational Computing : principles and Applications. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Gagne, R.M. & Briggs, L. J. (1979). Principal of nstructional Design.(2nd ed.). New York : Holt Rinhart and Winston.
- Gerlanch, V. S. & Ely, D. P. (1971). Teaching and Media : A Systematic Approach. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall.
- Hackbarth, S. (1996). The Educational Technology Handbook. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Joshi, B. (1998). Hypertext, Hypermedia, Multimedia : Educatinal Technology Buzzwords for 2000+. Journal of Educational Research and Extension, 35, 50-56.
- Joshi, B. (2000). The Internet : What, Why and How in Education. A paper presented in the national seminar of M.S. University Baroda(CASE), Vadodara, India.
- Joshi, B. (2005). Computer Technology in Education. Bhavnagar.
- Khan, B. H. (Ed.). (1997). Web-based instruction. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Kumar, K. L. (1996) Educational Technology. New Delhi : New Age Int.
- National Education Policy-2020 Ministry of Human Resource Development Gov.of India.
- Percival, F. & Ellington, H. (1984). A Handbook of Educational Technology. London : Koran Page.
- Richey, R. (1986). The Theoretical and Conceptual base of Instructional Design. London : Kogan Page.
- Roblyer, M. D. & Edwards, J.(2000). Integrating technology into teaching (2nd ed.). New Jercy : Merrill.
- Romiszowski, A.J. (1986).Developing Auto-instructional. London : Kogan Page.
- જોશી, ભ. (સં.). (2005). શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની વિસ્તરતી ક્ષિતિજો. ભાવનગર : એજ્યુકેશનલ ટેકનોલોજી ફોરમ.
- માલી, અ.(2015).ICTની વિવેચનાત્મક સમજ. અમદાવાદ : અમૂલ પ્રકાશન.
- શાહ, દિ. ભ. (1995). શૈક્ષણિક પ્રોદ્યોગિકી. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
- શાહ, ગુ. (1986). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનમાં અધ્યયન મિમાંસા. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 402.2S	<u>માધ્યમિક કક્ષા (Secondary Level)</u>	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4
	વૈકલ્પિક જૂથ-2 (Elective Group-2) પ્રશ્નપત્ર : માહિતી પ્રત્યાયન અને શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી Information communication and Educational Technology	

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ. ...	- આધુનિક જીવનમાં પ્રત્યાયનની ભૂમિકાનો પરિચય આપે છે. - શિક્ષણમાં ટેકનોલોજીનો સંકલિત ઉપયોગ વર્ણવે છે. - સામાજિક માધ્યમોનો શિક્ષણમાં વિનિયોગના લાભ મર્યાદાઓ દર્શાવે છે. - શિક્ષણમાં સામાજિક માધ્યમોનો ઉપયોગ કરી બતાવે છે. - શિક્ષણમાં ICT નું ઉપયોજન કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. - શિક્ષણમાં ટેકનોલોજીનાં ઉપયોગનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે. - શૈક્ષણિક યોજના (Instructional Design) તૈયાર કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	માહિતી અને પ્રત્યાયન ટેકનોલોજી(ICT) અને શિક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1.1 આધુનિક જીવનમાં પ્રત્યાયનની ભૂમિકા 1.2 શિક્ષણમાં ICT ની સંકલ્પના અને તેનું ઉપયોજન (CAI અને WBI) 1.3 પ્રત્યાયન : ઘટકો, પ્રકારો, સિદ્ધાંત અને અવરોધો 1.4 શિક્ષણમાં ICT ના ઉપયોગની સમસ્યાઓ અને તેના ઉપાયો	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન જૂથચર્ચા અવલોકન	- પોતાના વિષયમાં કોઈ એક એકમ માટે નમૂનારૂપ CAI નું સ્ટોરીબોર્ડ તૈયાર કરે. - ઓછામાં ઓછા દસ શિક્ષકો પાસેથી શિક્ષણમાં ICT ના ઉપયોગની સમસ્યાઓ જાણી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
2	શિક્ષણમાં ટેકનોલોજીનું સંકલન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	2.1 શિક્ષણમાં ટેકનોલોજીનાં સંકલનની	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન	- પોતાના વિષયમાં કોઈ એક	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
	પ્રસ્તુતતા 2.2 ટેકનોલજિનાં સંકલન પર અસરકરતાં પરિબલો 2.3 શિક્ષણમાં ટેકનોલજિનાં સંકલન માટે શિક્ષકનું આયોજન 2.4 અધ્યયન, અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકનમાં શૈક્ષણિક ટેકનોલજિનું સંકલન	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	એકમ માટે ટેકનોલજિ સંકલિત શિક્ષણ કાર્ય માટેનું નમૂનારૂપ આયોજન તૈયાર કરે. - ઈન્ટરનેટના માધ્યમથી ઓનલાઇન ટેસ્ટિંગની માહિતી એકત્ર કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3	શૈક્ષણિક યોજના(Instructional Design)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	3.1 શૈક્ષણિક યોજનાની સંકલ્પના 3.2 યોજના વિકાસની પ્રક્રિયા અને સોપાનો 3.3 મિશ્રિત અધ્યયન (Blended learning) માટેની શૈક્ષણિક યોજના 3.4 સ્વઅધ્યયન સામગ્રીના નિર્માણ માટેની શૈક્ષણિક યોજના	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- કોઈ એક એકમ માટે મિશ્રિત અધ્યયન માટેની શૈક્ષણિક યોજના તૈયાર કરે. - કોઈ એક એકમ માટે સ્વઅધ્યયન સામગ્રીના નિર્માણ માટેની શૈક્ષણિક યોજના તૈયાર કરે.	
4	સામાજિક માધ્યમો અને શિક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	4.1 સામાજિક માધ્યમોની સંકલ્પના 4.2 શિક્ષણ માટે યુ-ટ્યૂબ ચેનલ અને ફેસબૂકના ઉપયોગની માર્ગરેખાઓ 4.3 સામાજિક માધ્યમોની શૈક્ષણિક ભૂમિકા 4.4 શિક્ષણમાં સામાજિક માધ્યમોના ફાયદાઓ અને મર્યાદાઓ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- વિવિધ સામાજિક માધ્યમો પર જોવા મળતી શૈક્ષણિક સામગ્રીનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે. - પોતાના વિષયમાં કોઈ એક એકમના શિક્ષણ માટે દસેક મિનિટનો વિડિયો તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

- Alessi, S. M. & Trollip, S. R. (1991). Computer Based. Instruction. New Jersey : Prenties Hall.
- APLET, All tern volumes of aspects of educational technology. London : Pitman
- Association of Indian Universities. (2000). Information Technology in Higher Education. New Delhi : Author.
- Azarmsa, R. (1991). Educational Computing : principles and Applications. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Gagne, R.M. & Briggs, L. J. (1979). Principal of nstructional Design.(2nd ed.). New York : Holt Rinhart and Winston.
- Gerlanch, V. S. & Ely, D. P. (1971). Teaching and Media : A Systematic Approach. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall.
- Hackbarth, S. (1996). The Educational Technology Handbook. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Joshi, B. (1998). Hypertext, Hypermedia, Multimedia : Educatinal Technology Buzzwords for 2000+. Journal of Educational Research and Extension, 35, 50-56.
- Joshi, B. (2000). The Internet : What, Why and How in Education. A paper presented in the national seminar of M.S. University Baroda(CASE), Vadodara, India.
- Joshi, B. (2005). Computer Technology in Education. Bhavnagar.
- Khan, B. H. (Ed.). (1997). Web-based instruction. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Kumar, K. L. (1996) Educational Technology. New Delhi : New Age Int.
- National Education Policy-2020 Ministry of Human Resource Development Gov.of India.
- Percival, F. & Ellington, H. (1984). A Handbook of Educational Technology. London : Koran Page.
- Richey, R. (1986). The Theoretical and Conceptual base of Instructional Design. London : Kogan Page.
- Roblyer, M. D. & Edwards, J.(2000). Integrating technology into teaching (2nd ed.). New Jercoy : Merrill.
- Romiszowski, A.J. (1986).Developing Auto-instructional. London : Kogan Page.
- જોશી, ભ. (સં.). (2005). શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની વિસ્તરતી ક્ષિતિજો. ભાવનગર : એજ્યુકેશનલ ટેકનોલોજી ફોરમ.
- માલી, અ.(2015).ICTની વિવેચનાત્મક સમજ. અમદાવાદ : અમૂલ પ્રકાશન.
- શાહ, દિ. ભ. (1995). શૈક્ષણિક પ્રોદ્યોગિકી. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
- શાહ, ગુ. (1986). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનમાં અધ્યયન મિમાંસા. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 403.2E	પ્રાથમિક કક્ષા (Elementary Level)	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4
	વૈકલ્પિક જૂથ-2 (Elective Group-2) પ્રશ્નપત્ર : રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 અને શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી New Education Policy 2020 and Educational Technology	

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. ઈ-લર્નિંગની વિસ્તરતી ક્ષિતિજોનો પરિચય આપે છે. 2. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 માં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનું સ્થાન સમજાવે છે. 3. બ્લોગ અને વેબસાઈટનો અસરકારક ઉપયોગ અંગે વર્ણવે છે. 4. ઓનલાઈન શિક્ષણમાં શિક્ષકની ભૂમિકા સમજાવે છે. 5. પોતાના વિષયમાં નમૂનારૂપ વેબપેજ તૈયાર કરે છે. 6. પોતાના વિષયના શિક્ષણ માટે ઓનલાઈન શિક્ષણ પ્રયોજે છે. 7. ઈ-લર્નિંગ માટેનું સાહિત્ય તૈયાર કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1.	રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 (NEP) અને શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1.1 રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 માં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનું સ્થાન 1.2 નેશનલ એજ્યુકેશનલ એલાયન્સ ફોર ટેકનોલોજી (NEAT) : હેતુઓ અને કાર્યો 1.3 આભાસી પ્રયોગશાળા : હેતુઓ, મુખ્ય ક્ષેત્રો, લાક્ષણિકતા, લાભ અને અવરોધો 1.4 મોબાઈલ લર્નિંગ : અર્થ, પ્રયુક્તિઓ, પરંપરાગત અધ્યયન સાથે તુલના, લાભ અને મર્યાદાઓ	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન જૂથચર્ચા પરિસંવાદ નિદર્શન	- શૈક્ષણિક ઉપયોગના હેતુથી મોબાઈલ લર્નિંગની નમૂનારૂપ સામગ્રી તૈયાર કરે. - ઈન્ટરનેટના માધ્યમથી આભાસી પ્રયોગશાળા અંગેનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
2.	બ્લોગ અને વેબસાઈટનો શૈક્ષણિક વિનિયોગ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	2.1 બ્લોગ અને વેબસાઈટની સંકલ્પના 2.2 બ્લોગ અને વેબસાઈટ નિર્માણ પ્રક્રિયાનો પરિચય 2.3 બ્લોગ અને વેબસાઈટનો શૈક્ષણિક ઉપયોગ 2.4 શિક્ષણમાં બ્લોગ અને વેબસાઈટના લાભ અને મર્યાદા	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન સેમિનાર કાર્યશાળા	- વેબસાઈટ નિર્માણના ભાગરૂપે પોતાના વિષયમાં કાર્યશાળા દ્વારા વેબપેજ તૈયાર કરે. - શિક્ષણ ક્ષેત્રના કોઈ પણ ત્રણ બ્લોગનો અભ્યાસ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3.	ઓનલાઈન શિક્ષણ (Online Education)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	3.1 ઓનલાઈન શિક્ષણની સંકલ્પના 3.2 ઓનલાઈન શિક્ષણ માટેનાં સાધનોનો પરિચય : મોબાઈલ, કમ્પ્યુટર અને તેનાં સોફ્ટવેર (ગુગલમીટ, ઝૂમ) 3.3 ઓનલાઈન શિક્ષણમાં શિક્ષકની ભૂમિકા 3.4 ઓનલાઈન શિક્ષણ સામેનાં અવરોધો	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- વિદ્યાર્થી જૂથમાં ઓનલાઈન શિક્ષણનો અનુભવ મેળવી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - ફેસબુક, ટ્વિટરના શૈક્ષણિક ઉપયોગ માટેની કાર્યશાળા દ્વારા અહેવાલ તૈયાર કરે.	
4.	ઈ-લર્નિંગ (E-Learning)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	4.1 ઈ-લર્નિંગનો વિસ્તાર : SWAYAM, DIKSHA, MOOC 4.2 લર્નિંગ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (LMS) : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને શિક્ષકની ભૂમિકા 4.3 ઈ-રિસોર્સિસ : અર્થ, પ્રાપ્યતા અને વિશ્વસનીય સ્ત્રોતોની લાક્ષણિકતાઓ 4.4 સ્માર્ટ ક્લાસરૂમ : અર્થ, સાધનો, લાભ અને મર્યાદા	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- MOOC આધારિત ચાલતા વિવિધ અભ્યાસક્રમોનો પરિચય મેળવી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - પોતાના વિષયમાં ઈ-રિસોર્સિસ એકત્ર કરી સંપાદિત સામગ્રી તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

- Alessi, S. M. & Trollip, S. R. (1991). Computer Based. Instruction. New Jersey : Prenties Hall.
- APLET, All tern volumes of aspects of educational technology. London : Pitman
- Association of Indian Universities. (2000). Information Technology in Higher Education. New Delhi : Author.
- Azarmsa, R. (1991). Educational Computing : principles and Applications. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Gagne, R.M. & Briggs, L. J. (1979). Principal of nstructional Design.(2nd ed.). New York : Holt Rinhart and Winston.
- Gerlanch, V. S. & Ely, D. P. (1971). Teaching and Media : A Systematic Approach. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall.
- Hackbarth, S. (1996). The Educational Technology Handbook. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Joshi, B. (1998). Hypertext, Hypermedia, Multimedia : Educatinal Technology Buzzwords for 2000+. Journal of Educational Research and Extension, 35, 50-56.
- Joshi, B. (2000). The Internet : What, Why and How in Education. A paper presented in the national seminar of M.S. University Baroda(CASE), Vadodara, India.
- Joshi, B. (2005). Computer Technology in Education. Bhavnagar.
- Khan, B. H. (Ed.). (1997). Web-based instruction. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Kumar, K. L. (1996) Educational Technology. New Delhi : New Age Int.
- National Education Policy-2020 Ministry of Human Resource Development Gov.of India.
- Percival, F. & Ellington, H. (1984). A Handbook of Educational Technology. London : Koran Page.
- Richey, R. (1986). The Theoretical and Conceptual base of Instructional Design. London : Kogan Page.
- Roblyer, M. D. & Edwards, J.(2000). Integrating technology into teaching (2nd ed.). New Jercy : Merrill.
- Romiszowski, A.J. (1986).Developing Auto-instructional. London : Kogan Page.
- જોશી, ભ. (સં.). (2005). શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીની વિસ્તરતી ક્ષિતિજો. ભાવનગર : એજ્યુકેશનલ ટેકનોલોજી ફોરમ.
- માલી, અ.(2015).ICTની વિવેચનાત્મક સમજ. અમદાવાદ : અમૂલ પ્રકાશન.
- શાહ, દિ. ભ. (1995). શૈક્ષણિક પ્રોદ્યોગિકી. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
- શાહ, ગુ. (1986). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનમાં અધ્યયન મિમાંસા. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 403.2S	માધ્યમિક કક્ષા (Secondary Level)	કુલ ગુણ : 50 કેડિટ : 4
	વૈકલ્પિક જૂથ-2 (Elective Group-2) પ્રશ્નપત્ર : રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 અને શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી New Education Policy 2020 and Educational Technology	

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	1. ઈ-લર્નિંગની વિસ્તરતી ક્ષિતિજોનો પરિચય આપે છે. 2. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 માં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનું સ્થાન સમજાવે છે. 3. બ્લોગ અને વેબસાઈટનો અસરકારક ઉપયોગ અંગે વર્ણવે છે. 4. ઓનલાઈન શિક્ષણમાં શિક્ષકની ભૂમિકા સમજાવે છે. 5. પોતાના વિષયમાં નમૂનારૂપ વેબપેજ તૈયાર કરે છે. 6. પોતાના વિષયના શિક્ષણ માટે ઓનલાઈન શિક્ષણ પ્રયોજે છે. 7. ઈ-લર્નિંગ માટેનું સાહિત્ય તૈયાર કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
1.	રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 (NEP) અને શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1.1 રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 માં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિનું સ્થાન 1.2 નેશનલ એજ્યુકેશનલ એલાયન્સ ફોર ટેકનોલોજી (NEAT) : હેતુઓ અને કાર્યો 1.3 આભાસી પ્રયોગશાળા : હેતુઓ, મુખ્ય ક્ષેત્રો, લાક્ષણિકતા, લાભ અને અવરોધો 1.4 મોબાઈલ લર્નિંગ : અર્થ, પ્રયુક્તિઓ, પરંપરાગત અધ્યયન સાથે તુલના, લાભ અને મર્યાદાઓ	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન જૂથચર્ચા પરિસંવાદ નિદર્શન	- શૈક્ષણિક ઉપયોગના હેતુથી મોબાઈલ લર્નિંગની નમૂનારૂપ સામગ્રી તૈયાર કરે. - ઈન્ટરનેટના માધ્યમથી આભાસી પ્રયોગશાળા અંગેનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરે.	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
2.	બ્લોગ અને વેબસાઈટનો શૈક્ષણિક વિનિયોગ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	2.1 બ્લોગ અને વેબસાઈટની સંકલ્પના 2.2 બ્લોગ અને વેબસાઈટ નિર્માણ પ્રક્રિયાનો પરિચય 2.3 બ્લોગ અને વેબસાઈટનો શૈક્ષણિક ઉપયોગ 2.4 શિક્ષણમાં બ્લોગ અને વેબસાઈટના લાભ અને મર્યાદા	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન સેમિનાર કાર્યશાળા	- વેબસાઈટ નિર્માણના ભાગરૂપે પોતાના વિષયમાં કાર્યશાળા દ્વારા વેબપેજ તૈયાર કરે. - શિક્ષણ ક્ષેત્રના કોઈ પણ ત્રણ બ્લોગનો અભ્યાસ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે.	
3.	ઓનલાઈન શિક્ષણ (Online Education)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	3.1 ઓનલાઈન શિક્ષણની સંકલ્પના 3.2 ઓનલાઈન શિક્ષણ માટેનાં સાધનોનો પરિચય : મોબાઈલ, કમ્પ્યુટર અને તેનાં સોફ્ટવેર 3.3 ઓનલાઈન શિક્ષણમાં શિક્ષકની ભૂમિકા 3.4 ઓનલાઈન શિક્ષણ સામેનાં અવરોધો	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- વિદ્યાર્થી જૂથમાં ઓનલાઈન શિક્ષણનો અનુભવ મેળવી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - ફેસબૂક, ટ્વિટરના શૈક્ષણિક ઉપયોગ માટેની કાર્યશાળા દ્વારા અહેવાલ તૈયાર કરે.	
4.	ઈ-લર્નિંગ (E-Learning)	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	4.1 ઈ-લર્નિંગનો વિસ્તાર : SWAYAM, DIKSHA, MOOC 4.2 લર્નિંગ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (LMS) : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને શિક્ષકની ભૂમિકા 4.3 ઈ-રિસોર્સિસ : અર્થ, પ્રાપ્યતા અને વિશ્વસનીય સ્ત્રોતોની લાક્ષણિકતાઓ 4.4 સ્માર્ટ ક્લાસરૂમ : અર્થ, સાધનો, લાભ અને મર્યાદા	વ્યાખ્યાન સ્વઅધ્યયન જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- MOOC આધારિત ચાલતા વિવિધ અભ્યાસક્રમોનો પરિચય મેળવી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરે. - પોતાના વિષયમાં ઈ-રિસોર્સિસ એકત્ર કરી સંપાદિત સામગ્રી તૈયાર કરે.	

સંદર્ભસૂચિ

- Alessi, S. M. & Trollip, S. R. (1991). Computer Based. Instruction. New Jersey : Prenties Hall.
- APLET, All tern volumes of aspects of educational technology. London : Pitman
- Association of Indian Universities. (2000). Information Technology in Higher Education. New Delhi : Author.
- Azarmsa, R. (1991). Educational Computing : principles and Applications. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Gagne, R.M. & Briggs, L. J. (1979). Principal of nstructional Design.(2nd ed.). New York : Holt Rinhart and Winston.
- Gerlanch, V. S. & Ely, D. P. (1971). Teaching and Media : A Systematic Approach. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall.
- Hackbarth, S. (1996). The Educational Technology Handbook. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Joshi, B. (1998). Hypertext, Hypermedia, Multimedia : Educatinal Technology Buzzwords for 2000+. Journal of Educational Research and Extension, 35, 50-56.
- Joshi, B. (2000). The Internet : What, Why and How in Education. A paper presented in the national seminar of M.S. University Baroda(CASE), Vadodara, India.
- Joshi, B. (2005). Computer Technology in Education. Bhavnagar.
- Khan, B. H. (Ed.). (1997). Web-based instruction. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publication.
- Kumar, K. L. (1996) Educational Technology. New Delhi : New Age Int.
- National Education Policy-2020 Ministry of Human Resource Development Gov.of India.
- Percival, F. & Ellington, H. (1984). A Handbook of Educational Technology. London : Koran Page.
- Richey, R. (1986). The Theoretical and Conceptual base of Instructional Design. London : Kogan Page.
- Roblyer, M. D. & Edwards, J.(2000). Integrating technology into teaching (2nd ed.). New Jercy : Merrill.
- Romiszwowski, A.J. (1986).Developing Auto-instructional. London : Kogan Page.
- જોશી, ભ. (સં.). (2005). શૈક્ષણિક ટેકનોલોજિની વિસ્તરતી ક્ષિતિજો. ભાવનગર : એજ્યુકેશનલ ટેકનોલોજી ફોરમ.
- માલી, અ.(2015).ICTની વિવેચનાત્મક સમજ. અમદાવાદ : અમૂલ પ્રકાશન.
- શાહ, દિ. ભ. (1995). શૈક્ષણિક પ્રોદ્યોગિકી. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.
- શાહ, ગુ. (1986). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનમાં અધ્યયન મિમાંસા. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 401.3E	પ્રાથમિક કક્ષા (Elementary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-3 (Elective Group-3) પ્રશ્નપત્ર : અભ્યાસક્રમનું આયોજન અને વિકાસ (Curriculum Designing and Development)	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1. અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમનું સ્વરૂપ રજૂ કરી તફાવત તારવે છે. 2. અભ્યાસક્રમ રચનાના આધારો રજૂ કરે છે. 3. અભ્યાસક્રમ રચનાના પાયાના સિદ્ધાંતો સ્પષ્ટ કરે છે. 4. અભ્યાસક્રમ વિકાસના વિવિધ મોડેલ્સ આધારિત અભ્યાસક્રમનું નિર્માણ કરે છે. 5. સમાજ પરિવર્તન અને અભ્યાસક્રમનો સંબંધ સ્પષ્ટ કરે છે. 6. અભ્યાસક્રમ વિકાસ સંબંધિત સમસ્યાઓ સંદર્ભે અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	અભ્યાસક્રમ, પાઠ્યક્રમ તેમજ ફિલસૂફી	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. અભ્યાસક્રમ તેમજ પાઠ્યક્રમ : અર્થ, સંકલ્પના તેમજ તફાવત 2. અભ્યાસક્રમ રચનાના આધારો તાત્ત્વિક, મનોવૈજ્ઞાનિક તથા સામાજિક 3. અભ્યાસક્રમ રચનામાં સરકાર અને સમાજની ભૂમિકા 4. અભ્યાસક્રમ વિકાસ સંલગ્ન સમસ્યાઓ	પેનલ ચર્ચા જૂથચર્ચા પરિસંવાદ	- અભ્યાસક્રમ તેમજ પાઠ્યક્રમના તફાવત વિષય પર પેનલ ચર્ચા - અભ્યાસક્રમ રચનાના આધારો વિષય પર જૂથ ચર્ચા - અભ્યાસક્રમ રચનામાં સરકાર અને સમાજની ભૂમિકા વિષય પર પરિસંવાદ	
2	અભ્યાસક્રમનાં ધ્યેયો અને ઘટકો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)

	1. અભ્યાસક્રમ રચનાનાં ધ્યેયો 2. અભ્યાસક્રમ રચનાના પાયાના સિદ્ધાંતો 3. અભ્યાસક્રમ રચનાનાં મહત્વનાં ઘટકો 4. અભ્યાસક્રમ રચના વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન પેનલચર્ચા	-કોઈ એક શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ સંસ્થા અભ્યાસક્રમ સંદર્ભે અહેવાલ રજૂ કરે. -અભ્યાસક્રમ રચનાના પાયાના સિદ્ધાંતો પર કાર્યશાળા	
3	અભ્યાસક્રમ વિકાસનાં પ્રતિમાનો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	3.1 ટાઇલર્સ (Tylers) – 1949નું પ્રતિમાન 3.2 હિલ્ડા ટાબા (Hilda Taba) – 1962 નું પ્રતિમાન 3.3 નિકોલસ અને નિકોલસ (Nicholls)- 1972 નું પ્રતિમાન 3.4 CBCE આધારિત વિલ્સ (Willes) અભ્યાસક્રમ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથ અધ્યાપન	- શિક્ષક નિર્દેશિત વિવિધ અભ્યાસક્રમ વિકાસના કોઈ ત્રણ મોડેલ્સ વચ્ચેનો તફાવત દર્શાવતો ચાર્ટસ તૈયાર કરે.	
4	સમાજ પરિવર્તન અને અભ્યાસક્રમ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. અભ્યાસક્રમનો ચતુષ્કોણ 2. અભ્યાસક્રમનાં લક્ષણો 3. સમાજ પરિવર્તન અને અભ્યાસક્રમ 4. પરિવર્તનશીલ સમાજ અને અભ્યાસક્રમ	જૂથચર્ચા કાર્યશાળા પરિસંવાદ નિદર્શન	- અભ્યાસક્રમનો ચતુષ્કોણ સંદર્ભે જૂથચર્ચા. - અભ્યાસક્રમનાં લક્ષણો સંદર્ભે પરિસંવાદ - શાળા સમાજનું કેન્દ્ર સંદર્ભે કાર્યશાળા - સમાજ પરિવર્તન અને અભ્યાસક્રમના સંબંધ વિષય પર ચર્ચાસભા	

સંદર્ભસૂચિ

- ધાંચી, ડી., ત્રિવેદી, એમ., પંડિત, એચ., પારેખ, બી., દવે, (1982). ક્રેળવણીના સિદ્ધાંતો: અમદાવાદ: અનડા પ્રકાશન
- ત્રિવેદી, મિત્તલ આદિત્ય (2019). જ્ઞાન અને અભ્યાસક્રમ . અમદાવાદ: અક્ષર પબ્લિકેશન
- દેસાઈ, દોલતભાઈ બી. અને દેખતાવાલા પ્રમીલા બી. (1984). અભ્યાસક્રમ : સિદ્ધાંતો અને અભ્યાસક્રમ સંરચના : અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
- યાદવ સિયારામ(2007) પાઠ્યક્રમ વિકાસ, અગ્રવાલ પબ્લિકેશન, આગરા
- દુબે, એસ. એન. (2014) પાઠ્યક્રમ કા વિકાસ, ઇલહાબાદ : શારદા પુસ્તક ભવન
- Agrawal, Deepak (2007): Curriculum development: Concept, Methods and Techniques. New Delhi. Book Enclave.
- Agrawal, J.C. (1990). Curriculum Reform in India-World overviews, Doaba World Education Series-3 Delhi. Doaba House, Book Seller and Publisher.
- Arora, G.L. (1984): Reflections on Curriculum. NCERT.
- Brady, L. (1995). Curriculum development: Prentice Hall: Delhi, National Council of Educational research and Training.
- Deng, Z. (2013). School subjects and academic disciplines. In A. Luke, A. Wods, & K. Weir (Eds.), Curriculum, Syllabus design and equity: A primer and model, Routledge.
- Dewey, John (1966). The Child and the Curriculum. The University of Chicago Press.
- Diamond Robert M. (1986) Designing and Improving Courses in Higher Education: A Systematic Approach, California, Jossey-Bass Inc. Publication.
- Doll Ronald C. (1986) Curriculum Improvement : Decision Making Process, London, Allyon and Bacon Inc
- Ericson, H.L. (2002) Concept Based Curriculum and Instruction : Teaching beyond the facts, Corsion Press, INC (A Sage Publication Company) Thousand Oaks: California..
- McKeran, James (2007): Curriculum and Imagination: Process, Theory, Pedagogy and Action Research. Routledge. U.K.
- NCERT (1984). Curriculum and Evaluation, NCERT, New Delhi.
- NCERT (2000). National Curriculum Framework for school Education, NCERT, New Delhi.
- NCERT (2005). National Curriculum Framework – 2005, NCERT, Sri Aurobindo Marg, New Delhi.
- NCERT (2006): Systematic reforms for Curriculum change. New Delhi.
- Taba, Hilda (1962). Curriculum Development: Theory and Practice, New York, Harcourt Brace, Jovanovich Inc.
- UNESCO (1981) Curriculum and Life Long Education, UNESCO, Paris.
- Verduin J.R. (1967) Cooperative Curriculum Improvement, Prentice Hall.
- Whecker D.K. (1967) Curriculum Process, University of London Press.
- Wiles, J.W. & Joseph Bondi (2006). Curriculum Development: A Guide to Practice. Pearson Publication.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 401.3S	માધ્યમિક કક્ષા (Secondary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-3 (Elective Group-3) પ્રશ્નપત્ર : અભ્યાસક્રમનું આયોજન અને વિકાસ (Curriculum Designing and Development)	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	1. અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમનું સ્વરૂપ રજૂ કરી તફાવત તારવે છે. 2. અભ્યાસક્રમ સંબંધિત શિક્ષણ ફિલસૂફીની ઐતિહાસિક દૃષ્ટિ રજૂ કરે છે. 3. અભ્યાસક્રમ વિકાસના પ્રકારોનો ઉપયોગ કરીને અભ્યાસક્રમનું નિર્માણ કરે છે. 4. અભ્યાસક્રમ વિકાસના વિવિધ મોડેલ્સ આધારિત અભ્યાસક્રમનું નિર્માણ કરે છે. 5. અભ્યાસક્રમના સ્થાનિક સંદર્ભો દર્શાવે છે. 6. અભ્યાસક્રમ વિકાસ સંબંધિત સમસ્યાઓ સંદર્ભે અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	અભ્યાસક્રમ, પાઠ્યક્રમ તેમજ ફિલસૂફી	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. અભ્યાસક્રમ તેમજ પાઠ્યક્રમ : અર્થ , સંકલ્પના તેમજ તફાવત 2. શિક્ષણ ફિલસૂફીની ઐતિહાસિક દૃષ્ટિ અને અભ્યાસક્રમ (પ્રકૃતિવાદ, આદર્શવાદ, વ્યવહારવાદ અને વાસ્તવવાદના સંદર્ભે) 3. અભ્યાસક્રમ સંદર્ભે ચિંતકોનો વિશિષ્ટ જ્ઞાનો (જીન જેકસ રૂસો, જહોન ડયૂઈ, મહાત્મા ગાંધી અને ગુરુદેવ ટાગોર) 4. અભ્યાસક્રમની તાત્ત્વિક , મનોવૈજ્ઞાનિક તથા સામાજિક ભૂમિકા	પેનલ ચર્ચા જૂથચર્ચા પરિસંવાદ	- શિક્ષણ ફિલસૂફીની ઐતિહાસિક દૃષ્ટિ અને અભ્યાસક્રમ વિષય પર પેનલ ચર્ચા - ચિંતકોનો વિશિષ્ટ જ્ઞાનો અને અભ્યાસક્રમ પર જૂથ ચર્ચા - અભ્યાસ ક્રમ અને મનોવૈજ્ઞાનિક તથા સામાજિક ભૂમિકા વિષય પર પરિસંવાદ	

2	અભ્યાસક્રમના પ્રકારો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. વિષયવસ્તુની દૃષ્ટિએ અભ્યાસક્રમ 2. રચનાની દૃષ્ટિએ અભ્યાસક્રમ 3. સ્વરૂપની દૃષ્ટિએ અભ્યાસક્રમ 4. અભ્યાસક્રમના વિવિધ પ્રકારો ની દૃષ્ટિએ NCF – 2005 અને NCF – 2009 નો પરિચયાત્મક અભ્યાસ	સેમિનાર કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન પેનલચર્ચા	- વિવિધ વિશ્વવિદ્યાલયોના શિક્ષક-પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમોની મૂલવણી કરી તેની તુલના કરે. -NCF – 2005 અને NCF – 2009 પર કાર્યશાળા	
3	અભ્યાસક્રમ વિકાસનાં પ્રતિમાનો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	3.1 ટાઇલર્સ (Tylers) – 1949નું પ્રતિમાન 3.2 હિલ્ડા ટાબા (Hilda Taba) – 1962 નું પ્રતિમાન 3.3 નિકોલસ અને નિકોલસ (Nicholls) – 1972 નું પ્રતિમાન 3.4 CBCE આધારિત વિલ્સ (Willes) અભ્યાસક્રમ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન	- શિક્ષક નિર્દેશિત વિવિધ અભ્યાસક્રમ વિકાસના કોઈ ત્રણ મોડેલ્સ વચ્ચેનો તફાવત દર્શાવતો ચાર્ટસ તૈયાર કરે.	
4	અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	1. સાંદર્ભિક રીત અને પ્રતિભાશીલનો અર્થ 2. અભ્યાસક્રમના સ્થાનિક સંદર્ભો 3. અભ્યાસક્રમને સાંદર્ભિક રીતે પ્રતિભાશીલ બનાવવાની વ્યૂહરચનાઓ 4. અભ્યાસક્રમનું મૂલ્યાંકન : અર્થ, આવશ્યકતા, માપદંડ, અભિગમ અને પદ્ધતિઓ	જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	- મહિલા વિશ્વવિદ્યાલયો અને સહશિક્ષણ આપતા વિશ્વવિદ્યાલયોના અભ્યાસક્રમો સંદર્ભે મૂલવણી કરે. - વર્તમાન બી.એડ. /એમ.એડ. અભ્યાસક્રમમાં રહેલી ખામીઓને ઊજાગર કરતો અહેવાલ તૈયાર કરે. - અભ્યાસક્રમને સાંદર્ભિક રીતે પ્રતિભાશીલ બનાવવાની વ્યૂહરચનાઓ પર ચર્ચાસભા	

સંદર્ભસૂચિ

- ધાંચી, ડી., ત્રિવેદી, એમ., પંડિત, એચ., પારેખ, બી., દવે, (1982). ક્રેળવણીના સિદ્ધાંતો: અમદાવાદ: અનડા પ્રકાશન
- ત્રિવેદી, મિત્તલ આદિત્ય (2019). જ્ઞાન અને અભ્યાસક્રમ . અમદાવાદ: અક્ષર પબ્લિકેશન
- દેસાઈ, દોલતભાઈ બી. અને દેખતાવાલા પ્રમીલા બી. (1984). અભ્યાસક્રમ : સિદ્ધાંતો અને અભ્યાસક્રમ સંરચના : અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
- યાદવ સિયારામ(2007) પાઠ્યક્રમ વિકાસ, અગ્રવાલ પબ્લિકેશન, આગરા
- દુબે, એસ. એન. (2014) પાઠ્યક્રમ કા વિકાસ, ઇલહાબાદ : શારદા પુસ્તક ભવન
- Agrawal, Deepak (2007): Curriculum development: Concept, Methods and Techniques. New Delhi. Book Enclave.
- Agrawal, J.C. (1990). Curriculum Reform in India-World overviews, Doaba World Education Series-3 Delhi. Doaba House, Book Seller and Publisher.
- Arora, G.L. (1984): Reflections on Curriculum. NCERT.
- Brady, L. (1995). Curriculum development: Prentice Hall: Delhi, National Council of Educational research and Training.
- Deng, Z. (2013). School subjects and academic disciplines. In A. Luke, A. Wods, & K. Weir (Eds.), Curriculum, Syllabus design and equity: A primer and model, Routledge.
- Dewey, John (1966). The Child and the Curriculum. The University of Chicago Press.
- Diamond Robert M. (1986) Designing and Improving Courses in Higher Education: A Systematic Approach, California, Jossey-Bass Inc. Publication.
- Doll Ronald C. (1986) Curriculum Improvement : Decision Making Process, London, Allyon and Bacon Inc
- Ericson, H.L. (2002) Concept Based Curriculum and Instruction : Teaching beyond the facts, Corsion Press, INC (A Sage Publication Company) Thousand Oaks: California..
- McKeran, James (2007): Curriculum and Imagination: Process, Theory, Pedagogy and Action Research. Routledge. U.K.
- NCERT (1984). Curriculum and Evaluation, NCERT, New Delhi.
- NCERT (2000). National Curriculum Framework for school Education, NCERT, New Delhi.
- NCERT (2005). National Curriculum Framework – 2005, NCERT, Sri Aurobindo Marg, New Delhi.
- NCERT (2006): Systematic reforms for Curriculum change. New Delhi.
- Taba, Hilda (1962). Curriculum Development: Theory and Practice, New York, Harcourt Brace, Jovanovich Inc.
- UNESCO (1981) Curriculum and Life Long Education, UNESCO, Paris.
- Verduin J.R. (1967) Cooperative Curriculum Improvement, Prentice Hall.
- Whecker D.K. (1967) Curriculum Process, University of London Press.
- Wiles, J.W. & Joseph Bondi (2006). Curriculum Development: A Guide to Practice. Pearson Publication.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 402.3E	પ્રાથમિક કક્ષા (Elementary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-3 (Elective Group-3) પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક પદ્ધતિશાસ્ત્ર (Educational Pedagogy)	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	- શિક્ષણના પદ્ધતિશાસ્ત્રનો અર્થ અને ઉત્પત્તિ વિષે જાણે છે. - પ્રાથમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની વિવિધ મનોવૈજ્ઞાનિક અને વ્યક્તિગત લાક્ષણિકતાઓની સમજ મેળવે છે. - પ્રાથમિક કક્ષાએ અધ્યાપનની વિવિધ નૂતન પદ્ધતિઓ શોધે છે. - વિવિધ દૃષ્ટિકોણથી પ્રાથમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓનું મૂલ્યાંકન કરવાનું કૌશલ્ય કેળવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	પદ્ધતિશાસ્ત્રનો અર્થ અને ઉત્પત્તિ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	- શિક્ષણના પદ્ધતિશાસ્ત્રનો અર્થ, ઉત્પત્તિ અને પ્રાથમિક શાળા કક્ષાએ શિક્ષણના પદ્ધતિશાસ્ત્રની લાક્ષણિકતાઓ - શિક્ષણના પદ્ધતિશાસ્ત્રના મુખ્ય અભિગમો: વર્તનવાદી અભિગમ (Behaviourist approach), રચનાવાદી અભિગમ (constructivist approach), સામાજિક રચનાવાદી અભિગમ (social constructivist approach), મુક્તવાદી અભિગમ (liberationist approach) - પ્રાથમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની વૈચક્તિક, સામાજિક અને મનોવૈજ્ઞાનિક લાક્ષણિકતાઓ	મનોવિજ્ઞાન ઉદભવ, વિકાસ, વિચારધારાઓ વિષયક પુસ્તકોનું પ્રદર્શન ગોઠવવું.	મનોવિજ્ઞાનની કોઈ એક વિચારધારાના વિચારકોનાં પ્રદાનને વર્ણવતો વિસ્તૃત અહેવાલ તૈયાર કરે. પ્રાથમિક શાળાની મુલાકાત લઈ શાળાકીય હવામાન તથા વિદ્યાર્થીઓના વિચાર-વર્તનો જાણી મુલાકાત અહેવાલ તૈયાર કરે.	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
2	પદ્ધતિશાસ્ત્રના વિવિધ અભિગમો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 10 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 5 X 2 = 10 કલાક	15(1)
	1. સર્જનાત્મકતા માટેનું અધ્યાપન: સિનેક્ટિક(Synectic) અભિગમ, બ્રેઈન સ્ટોર્મિંગ, સીપીએસ(Collaborative Problem Solving) અભિગમ 2. રચનાવાદી અધ્યયન અભિગમ: 4E અભિગમ, 5E અભિગમ, 7E અભિગમ 3. અધ્યાપનની પદ્ધતિઓ: વ્યાખ્યાન પદ્ધતિ, કથનચર્યા પદ્ધતિ, પ્રાયોગિક પદ્ધતિ, સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિ, કન્સેપ્ટ મેપિંગ પદ્ધતિ, વાર્તા પદ્ધતિ, હ્યુરિસ્ટિક પદ્ધતિ, પ્રકલ્પ પદ્ધતિ	ઈન્ટરનેટની મદદથી અધ્યાપનના મુદ્દાઓને આનુષંગિક સાહિત્ય એકત્રીકરણની પ્રક્રિયાનું નિદર્શન કરવું.	પ્રાથમિક કક્ષાએ કોઈ પસંદિત એકમના અધ્યાપન માટેની યોજના તૈયાર કરી હાથ ધરેલ અધ્યાપનને આનુષંગિક સ્વાનુભવોને સમાવતો અહેવાલ તૈયાર કરે.	
એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
3	અધ્યાપનના વિવિધ પ્રકારો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 11 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 4 X 2 = 8 કલાક	15(1)
	1. શિક્ષકકેન્દ્રી અધ્યાપન: વ્યાખ્યાન, જૂથ અધ્યાપન (team teaching), નિદર્શન : સંકલ્પના, મહત્ત્વ, મર્યાદાઓ અને શિક્ષકની ભૂમિકા 2. વિદ્યાર્થીકેન્દ્રી અધ્યાપન: અર્થ અને લાક્ષણિકતા, સ્વાધ્યાય, નિરીક્ષિત સ્વાધ્યાય, અભિક્રમિત અધ્યયન, કેલરની વ્યક્તિગત અધ્યયન માટેની વ્યવસ્થા, કમ્પ્યુટર આધારિત અધ્યયન, વિદ્યાર્થીકેન્દ્રી અધ્યાપનમાં શિક્ષકની ભૂમિકા 3. જૂથકેન્દ્રી અધ્યાપન: અર્થ અને લાક્ષણિકતા, લઘુજૂથમાં આંતરક્રિયા, પાત્રાભિનય, ક્ષેત્ર પ્રવાસ, પ્રકલ્પકાર્ય,	વિવિધ પ્રકારના અધ્યાપન પ્રકારોનું પ્રત્યક્ષ/ રેકોર્ડેડ નિદર્શન કરી તેની લાક્ષણિકતાઓ વિષયક ચર્ચા યોજવી.	પ્રાથમિક કક્ષાએ કોઈ એક એકમ પસંદ કરી તેના પર અભિક્રમો/ કમ્પ્યુટર આધારિત અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી તૈયાર કરી તેની અજમાયશ હાથ ધરી સમગ્ર પ્રવૃત્તિનો અહેવાલ રજૂ કરે.	

એકમ ક્રમાંક	જૂથકેન્દ્રી અધ્યાપનમાં શિક્ષકની ભૂમિકા	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
4	શિક્ષક-વિદ્યાર્થી કામગીરીનું સંકલન તથા મૂલ્યાંકન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 10 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 5 X 2 = 10 કલાક	15(1)
	1. વિદ્યાર્થી પોર્ટફોલિયોનું આયોજન અને સંકલન, પોર્ટફોલિયોના મૂલ્યાંકન માટેની મૂલ્યાંકન યોજના(Rubrics)નો વિકાસ 2. પ્રતિપોષણ વ્યવસ્થા: વિદ્યાર્થીને અપાતા પ્રતિપોષણની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ, પ્રતિપોષણના પ્રકારો, તત્ક્ષણ અને વિલંબિત પ્રતિપોષણ અને તેના ફલિતાર્થો 3. વિદ્યાર્થી દ્વારા શિક્ષકની કામગીરીનું મૂલ્યાંકન: સંકલ્પના તથા મહત્ત્વ, પ્રગટ મૂલ્યાંકન(વિદ્યાર્થીની ઓળખ સાથેનું) તથા પ્રચ્છન્ન મૂલ્યાંકન(વિદ્યાર્થીની ઓળખ વિનાનું) - બન્નેનું સ્વરૂપ, મહત્ત્વ અને મર્યાદાઓ	વિભાગના વિદ્યાર્થીઓની મૂલ્યાંકન-મુલાકાત - સ્વરૂપ- તેને અસરકારક બનાવવા વિષયક મુદ્દાઓને આનુષંગિક પેનલચર્ચાનું આયોજન કરવું.	શિક્ષક/ વિદ્યાર્થીના વર્ગખંડ/ શાલેય વ્યવહારોની નોંધ માટેનું નોંધપત્રક તૈયાર કરી અજમાયશ દ્વારા પાપ્ત માહિતીને આધારે વ્યવહારોનો મૂલ્યાંકન અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભ સૂચિ

- દેસાઈ ડી.બી.(1981). વર્ગશિક્ષણ પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ: યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   - દોંગા, નનુભાઈ એસ. (2004). અધ્યયન અને અધ્યાપનનું સંરચનાવાદી મનોવિજ્ઞાન. રાજકોટ: નિષ્ક્રિય સાયકો સેન્ટર   - દોંગા, એન.(1998). શિક્ષણ અવગાહન. નિષ્ક્રિય સાઈકો સેન્ટર. રાજકોટ.   - પટેલ, એમ., દવે, જે., ઠાકર, જી., પટેલ, વી., વ્યાસ, આર. (2003)અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા. અમદાવાદ: બી.એસ શાહ પ્રકાશન.   - પટેલ, જી. બી. (2009). શિક્ષણના મનોવૈજ્ઞાનિક આધારો. અમદાવાદ: ડિવાઈન પબ્લિકેશન   - મોદી, જગમોહનદાસ જે. (1964). શિક્ષણના સિદ્ધાંતો. વડોદરા: એમ. એસ. યુનિવર્સિટી પ્રેસ.   - શાહ, ગુણવંત. અને પંડ્યા, કુલીન.(1993). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત.   - શાહ, ગુણવંત બી. (1986). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનમાં અધ્યયન મીમાંસા. અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   - શાસ્ત્રી અને પટેલ(1982). શિક્ષણની સામાન્ય પદ્ધતિઓ. બી.એસ.શાહ પ્રકાશન. અમદાવાદ.   - શુક્લ, નંદલાલ નિ., ભટ્ટ, ગૌરીભાઈ પી., પારેખ, ભગવાનલાલ ઉ. (1977). નૂતન ગણિતનું અધ્યાપન. અમદાવાદ: સી. જમનાદાસની કંપની, 1297/ 167 રિલીફ રોડ.   - ગુપ્તા.બી.एल.(2011). સીખને કી વિધિયા. નई दिल्ली: कान्सेप्ट पब्लिशिंग कम्पनी प्रा.लि।   - चतुर्वेदी म.(2008). प्रशिक्षण कला. ज्ञान गंगा. दिल्ली.   - जीत, वाय(20007). शिक्षा में विचार एवं नवप्रवृत्तिय. आगरा: अग्रवाल पब्लिशिंग।   - जीत. वाय(1971). शिक्षा मनोविज्ञान की रूपरेख. आगरा: विनोद पुस्तक मंदिर।   - त्रिपाठी म.(2007). शिक्षण तकनीक और प्रबंध. ओमेगा पब्लिकेशन्स. नई दिल्ली.

16. पाठक एवं त्यागी (1994). *सफल शिक्षण एक कला*. आगरा: विनोद पुस्तक मंदिर।
17. पांडेय, के.पी. एवं भारद्वाज, ए. *शिक्षा में क्रियात्मक संशोधन*, आगरा: विनोद पुस्तक मंदिर।
18. पुरोहित उ.(2008). *शिक्षा में मनोवैज्ञानिक प्रयोग*. आगरा: अग्रवाल पब्लिकेशन्स।
19. बंधेका(2006). *दिवास्वप्न*. नोलेज प्लस. दिल्ली.
20. भार्गव वि.(2012). *शैक्षिक मनोविज्ञान*. आगरा: राखी प्रकाशन।
21. माथुर.एस.एस. (2007). *शिक्षण कला एवं तकनीक*. आगरा: अग्रवाल पब्लिकेशन।
22. मुनेश कुमार(2008). *सफल शिक्षण की सामान्य विधियाँ*. नेहा पुस्तक केन्द्र. दिल्ली.
23. योगेश कुमार(2007). *शैक्षिक तकनीकी. युनिवर्सिटी पब्लिकेशन्स*, नई दिल्ली.
24. लैस्टर, हैरी एवं एलाइस(1990). *माध्यमिक स्कूलों में शिक्षा*. नई दिल्ली: एस.चन्द एन्ड कम्पनी।
25. शर्मा आर.ए. (2000). (संशोधित संस्करण). *शिक्षा तकनीकी*. मेरठ: इंटरनेशनल पब्लिशिंग हाउस।
26. शर्मा बी.डी.(2009). *शिक्षण प्रशिक्षण तथा अधिगम*. ओमेगा पब्लिकेशन्स. नई दिल्ली.
27. श्रीवास्तव एवं चतुर्वेदी(2009). *पाठ्यचर्या एवं शिक्षण की विधियाँ*. शिप्रा पब्लिकेशन्स. दिल्ली.
28. सिंह, सतमान(2006). *शिक्षा तकनीकी नई दिल्ली*: अर्जुन पब्लिशिंग हाउस।
29. Aggarwal, J. C., & Gupta, S. (2007). **Early childhood care and education (1st Ed.)**. New Delhi: Shipra Publications.
30. Chastain, K. (1970). **The development of modern language skills: Theory to practice**. Chicago: Rand Menally & Co.
31. Dewey, J. (1944). **Democracy and education**. New York: Simon and Schuster.
32. Erickson, H. L. (2002). **Concept based curriculum and instruction**. California: Crown Press, Inc.
33. Friere, P. (1999). **Pedagogy of the oppressed**. NY: Continuum
34. Government of India (1986). **National policy on education**. Department of Education, New Delhi.
35. Govt. of India (2005). **National plan of action for children, 2005**: Department of Women and Child Development, New Delhi.
36. **In-service teacher education package for primary and secondary teachers (1988)**, Volume I & II, NCERT, New Delhi.
37. Mishra, R. C. (2005). **Early childhood education today**. Prentice Hall Publisher
38. **National curriculum for elementary and secondary education (1998)** - A Framework, NCERT, New Delhi.
39. NCERT (2005). **National curriculum framework**, NCERT, New Delhi.
40. NCERT (2005). **Position paper of the national focus group on early childhood education**. NCERT, New Delhi.
41. NCTE (2005). **Report on ECCE teacher education: Curriculum framework and syllabus outline**, New Delhi.
42. NIPCCD (2002). **Children in difficult circumstances: Summaries of research, resource centre on children**. New Delhi.
43. Petty, W.T. (1978). **Curriculum for the modern elementary school**. Chicago. Rand Mentally College Public Co.
44. Pugh, G. (1996). **Contemporary issues in early years: Working collaboratively for children (2nd Ed.)**. London: National Children's Bureau.
45. Rubin, D. (1980). **Teaching elementary language arts**. New York: Holt Reinhart & Winsten.
46. Seefeldt, C. (1990). **Continuing issues in early childhood education**. Columbus, Ohio: Merrill Publishing Company.
47. Swaminathan, M. & Daniel, P. (2000). **Activity based developmentally appropriate curriculum for young children**. Chennai: Indian Association for Pre-school Education,
48. UNESCO (2007). **Strong foundations: Early childhood care and education**. Paris: UNESCO.
49. UNICEF & MHRD (2001). **Early childhood care for survival, growth and development**. New Delhi.
50. Victor & Learner (1971). **Readiness in science education for the elementary school**. NY.: McMillan Co.
51. World Bank (2004). **Reaching out to the child: An integrated approach to child development**. New Delhi: Oxford University Press.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 402.35	માધ્યમિક કક્ષા (Secondary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-3 (Elective Group-3) પ્રશ્નપત્ર : શૈક્ષણિક પદ્ધતિશાસ્ત્ર (Educational Pedagogy)	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	- શિક્ષણના પદ્ધતિશાસ્ત્રનો અર્થ અને ઉત્પત્તિ વિષે જાણે છે. - પ્રાથમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની વિવિધ મનોવૈજ્ઞાનિક અને વ્યક્તિગત લાક્ષણિકતાઓની સમજ મેળવે છે. - પ્રાથમિક કક્ષાએ અધ્યાપનની વિવિધ નૂતન પદ્ધતિઓ શોધે છે. - વિવિધ દૃષ્ટિકોણથી પ્રાથમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓનું મૂલ્યાંકન કરવાનું કૌશલ્ય કેળવે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	પદ્ધતિશાસ્ત્રનો અર્થ અને ઉત્પત્તિ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 9 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 6 X 2 = 12 કલાક	15(1)
	- શિક્ષણના પદ્ધતિશાસ્ત્રનો અર્થ, ઉત્પત્તિ અને પ્રાથમિક શાળા કક્ષાએ શિક્ષણના પદ્ધતિશાસ્ત્રની લાક્ષણિકતાઓ - શિક્ષણના પદ્ધતિશાસ્ત્રના મુખ્ય અભિગમો: વર્તનવાદી અભિગમ (Behaviourist approach), રચનાવાદી અભિગમ (constructivist approach), સામાજિક રચનાવાદી અભિગમ (social constructivist approach), મુક્તવાદી અભિગમ (liberationist approach) - પ્રાથમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની વૈયક્તિક, સામાજિક અને મનોવૈજ્ઞાનિક લાક્ષણિકતાઓ	મનોવિજ્ઞાન ઉદભવ, વિકાસ, વિચારધારાઓ વિષયક પુસ્તકોનું પ્રદર્શન ગોઠવવું.	મનોવિજ્ઞાનની કોઈ એક વિચારધારાના વિચારકોનાં પ્રદાનને વર્ણવતો વિસ્તૃત અહેવાલ તૈયાર કરે. પ્રાથમિક શાળાની મુલાકાત લઈ શાળાકીય હવામાન તથા વિદ્યાર્થીઓના વિચાર-વર્તનો જાણી મુલાકાત અહેવાલ તૈયાર કરે.	

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
2	પદ્ધતિશાસ્ત્રના વિવિધ અભિગમો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 10 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 5 X 2 = 10 કલાક	15(1)
	1. સર્જનાત્મકતા માટેનું અધ્યાપન: સિનેક્ટિક (Synectic) અભિગમ, બ્રેઈન સ્ટોર્મિંગ, સીપીએસ (Collaborative Problem Solving) અભિગમ 2. રચનાવાદી અધ્યયન અભિગમ: 4E અભિગમ, 5E અભિગમ, 7E અભિગમ 3. અધ્યાપનની પદ્ધતિઓ: વ્યાખ્યાન પદ્ધતિ, કથનચર્યા પદ્ધતિ, પ્રાયોગિક પદ્ધતિ, સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિ, કન્સેપ્ટ મેપિંગ પદ્ધતિ, વાર્તા પદ્ધતિ, હ્યુરિસ્ટિક પદ્ધતિ, પ્રકલ્પ પદ્ધતિ	ઈન્ટરનેટની મદદથી અધ્યાપનના મુદ્દાઓને આનુષંગિક સાહિત્ય એકત્રીકરણની પ્રક્રિયાનું નિદર્શન કરવું.	પ્રાથમિક કક્ષાએ કોઈ પસંદિત એકમના અધ્યાપન માટેની યોજના તૈયાર કરી હાથ ધરેલ અધ્યાપનને આનુષંગિક સ્વાનુભવોને સમાવતો અહેવાલ તૈયાર કરે.	
એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
3	અધ્યાપનના વિવિધ પ્રકારો	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 11 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 4 X 2 = 8 કલાક	15(1)
	1. શિક્ષકકેન્દ્રી અધ્યાપન: વ્યાખ્યાન, જૂથ અધ્યાપન (team teaching), નિદર્શન : સંકલ્પના, મહત્ત્વ, મર્યાદાઓ અને શિક્ષકની ભૂમિકા 2. વિદ્યાર્થીકેન્દ્રી અધ્યાપન: અર્થ અને લાક્ષણિકતા, સ્વાધ્યાય, નિરીક્ષિત સ્વાધ્યાય, અભિક્રમિત અધ્યયન, કેલરની વ્યક્તિગત અધ્યયન માટેની વ્યવસ્થા, કમ્પ્યુટર આધારિત અધ્યયન, વિદ્યાર્થીકેન્દ્રી અધ્યાપનમાં શિક્ષકની ભૂમિકા 3. જૂથકેન્દ્રી અધ્યાપન: અર્થ અને લાક્ષણિકતા, લઘુજૂથમાં આંતરક્રિયા, પાત્રાભિનય, ક્ષેત્ર પ્રવાસ, પ્રકલ્પકાર્ય,	વિવિધ પ્રકારના અધ્યાપન પ્રકારોનું પ્રત્યક્ષ/ રેકોર્ડેડ નિદર્શન કરી તેની લાક્ષણિકતાઓ વિષયક ચર્ચા યોજવી.	પ્રાથમિક કક્ષાએ કોઈ એક એકમ પસંદ કરી તેના પર અભિક્રમો/ કમ્પ્યુટર આધારિત અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી તૈયાર કરી તેની અજમાયશ હાથ ધરી સમગ્ર પ્રવૃત્તિનો અહેવાલ રજૂ કરે.	

જૂથકેન્દ્રી અધ્યાપનમાં શિક્ષકની ભૂમિકા				
એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (કેડિટ)
4	શિક્ષક-વિદ્યાર્થી કામગીરીનું સંકલન તથા મૂલ્યાંકન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 10 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 5 X 2 = 10 કલાક	15(1)
	1. વિદ્યાર્થી પોર્ટફોલિયોનું આયોજન અને સંકલન, પોર્ટફોલિયોના મૂલ્યાંકન માટેની મૂલ્યાંકન યોજના(Rubrics)નો વિકાસ 2. પ્રતિપોષણ વ્યવસ્થા: વિદ્યાર્થીને અપાતા પ્રતિપોષણની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ, પ્રતિપોષણના પ્રકારો, તત્ક્ષણ અને વિલંબિત પ્રતિપોષણ અને તેના ફલિતાર્થી 3. વિદ્યાર્થી દ્વારા શિક્ષકની કામગીરીનું મૂલ્યાંકન: સંકલ્પના તથા મહત્ત્વ, પ્રગટ મૂલ્યાંકન(વિદ્યાર્થીની ઓળખ સાથેનું) તથા પ્રચ્છન્ન મૂલ્યાંકન(વિદ્યાર્થીની ઓળખ વિનાનું) - બન્નેનું સ્વરૂપ, મહત્ત્વ અને મર્યાદાઓ	વિભાગના વિદ્યાર્થીઓની મૂલ્યાંકન-મુલાકાત - સ્વરૂપ- તેને અસરકારક બનાવવા વિષયક મુદ્દાઓને આનુષંગિક પેનલચર્ચાનું આયોજન કરવું.	શિક્ષક/ વિદ્યાર્થીના વર્ગખંડ/ શાલેય વ્યવહારોની નોંધ માટેનું નોંધપત્રક તૈયાર કરી અજમાયશ દ્વારા પાપ્ત માહિતીને આધારે વ્યવહારોનો મૂલ્યાંકન અહેવાલ તૈયાર કરે.	

સંદર્ભ સૂચિ

1. દેસાઈ ડી.બી.(1981). વર્ગશિક્ષણ પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ: યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   2. દોંગા, નનુભાઈ એસ. (2004). અધ્યયન અને અધ્યાપનનું સંરચનાવાદી મનોવિજ્ઞાન. રાજકોટ: નિજિજન સાયકો સેન્ટર   3. દોંગા, એન.(1998). શિક્ષણ અવગાહન. નિજિજન સાઈકો સેન્ટર. રાજકોટ.   4. પટેલ, એમ., દવે, જે., ઠાકર, જી., પટેલ, વી., વ્યાસ, આર. (2003)અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા. અમદાવાદ: બી.એસ શાહ પ્રકાશન.   5. પટેલ, જી. બી. (2009). શિક્ષણના મનોવૈજ્ઞાનિક આધારો. અમદાવાદ: ડિવાઈન પબ્લિકેશન   6. મોદી, જગમોહનદાસ જે. (1964). શિક્ષણના સિદ્ધાંતો. વડોદરા: એમ. એસ. યુનિવર્સિટી પ્રેસ.   7. શાહ, ગુણવંત. અને પંડ્યા, કુલીન.(1993). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત.   8. શાહ, ગુણવંત બી. (1986). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનમાં અધ્યયન મીમાંસા. અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.   9. શાસ્ત્રી અને પટેલ(1982). શિક્ષણની સામાન્ય પદ્ધતિઓ. બી.એસ.શાહ પ્રકાશન. અમદાવાદ.

10. शुक्ल, नंदलाल नि., भद्र, गौरीबाई पी., पारेष, भगवानलाल उ. (1977). नूतन गणितनं अद्यापन. अमदावाद: सी. जमनादासनी कंपनी, 1297/ 167 रिलीड रोड.
11. गुप्ता.बी.एल.(2011). *सीखने की विधिया. नई दिल्ली: कान्सेप्ट पब्लिशिंग कम्पनी प्रा.लि।*
12. चतुर्वेदी म.(2008). *प्रशिक्षण कला. जान गंगा. दिल्ली.*
13. जीत, वाय(2007). *शिक्षा में विचार एवं नवप्रवृत्तिय.* आगरा: अग्रवाल पब्लिशिंग।
14. जीत. वाय(1971). *शिक्षा मनोविज्ञान की रूपरेख.* आगरा: विनोद पुस्तक मंदिर।
15. त्रिपाठी म.(2007). *शिक्षण तकनीक और प्रबंध.* ओमेगा पब्लिकेशन्स. नई दिल्ली.
16. पाठक एवं त्यागी (1994). *सफल शिक्षण एक कला.* आगरा: विनोद पुस्तक मंदिर।
17. पांडेय, के.पी. एवं भारद्वाज, ए. *शिक्षा में क्रियात्मक संशोधन,* आगरा: विनोद पुस्तक मंदिर।
18. पुरोहित उ.(2008). *शिक्षा में मनोवैज्ञानिक प्रयोग.* आगरा: अग्रवाल पब्लिकेशन्स।
19. बंधेका(2006). *दिवास्वप्न.* नोलेज प्लस. दिल्ली.
20. भार्गव वि.(2012). *शैक्षिक मनोविज्ञान.* आगरा: राखी प्रकाशन।
21. माथुर.एस.एस. (2007). *शिक्षण कला एवं तकनीक.* आगरा: अग्रवाल पब्लिकेशन।
22. मुनेश कुमार(2008). *सफल शिक्षण की सामान्य विधियाँ.* नेहा पुस्तक केन्द्र. दिल्ली.
23. योगेश कुमार(2007). *शैक्षिक तकनीकी. युनिवर्सिटी पब्लिकेशन्स, नई दिल्ली.*
24. लैस्टर, हैरी एवं एलाइस(1990). *माध्यमिक स्कूलों में शिक्षा.* नई दिल्ली: एस.चन्द एन्ड कम्पनी।
25. शर्मा आर.ए. (2000). (संशोधित संस्करण). *शिक्षा तकनीकी.* मेरठ: इंटरनेशनल पब्लिशिंग हाउस।
26. शर्मा बी.डी.(2009). *शिक्षण प्रशिक्षण तथा अधिगम.* ओमेगा पब्लिकेशन्स. नई दिल्ली.
27. श्रीवास्तव एवं चतुर्वेदी(2009). *पाठ्यचर्या एवं शिक्षण की विधियाँ.* शिप्रा पब्लिकेशन्स. दिल्ली.
28. सिंह, सतमान(2006). *शिक्षा तकनीकी नई दिल्ली: अर्जुन पब्लिशिंग हाउस।*
29. Aggarwal, J. C., & Gupta, S. (2007). **Early childhood care and education (1st Ed.).** New Delhi: Shipra Publications.
30. Chastain, K. (1970). **The development of modern language skills: Theory to practice.** Chicago: Rand Menally & Co.
31. Dewey, J. (1944). **Democracy and education.** New York: Simon and Schuster.
32. Erickson, H. L. (2002). **Concept based curriculum and instruction.** California: Crown Press, Inc.
33. Friere, P. (1999). **Pedagogy of the oppressed.** NY: Continuum
34. Government of India (1986). **National policy on education.** Department of Education, New Delhi.
35. Govt. of India (2005). **National plan of action for children, 2005:** Department of Women and Child Development, New Delhi.
36. **In-service teacher education package for primary and secondary teachers (1988),** Volume I & II, NCERT, New Delhi.
37. Mishra, R. C. (2005). **Early childhood education today.** Prentice Hall Publisher
38. **National curriculum for elementary and secondary education (1998) - A Framework,** NCERT, New Delhi.
39. NCERT (2005). **National curriculum framework,** NCERT, New Delhi.

40. NCERT (2005). **Position paper of the national focus group on early childhood education.** NCERT, New Delhi.
41. NCTE (2005). **Report on ECCE teacher education: Curriculum framework and syllabus outline,** New Delhi.
42. NIPCCD (2002). **Children in difficult circumstances: Summaries of research, resource centre on children.** New Delhi.
43. Petty, W.T. (1978). **Curriculum for the modern elementary school.** Chicago. Rand Mentally College Public Co.
44. Pugh, G. (1996). **Contemporary issues in early years: Working collaboratively for children (2nd Ed.).** London: National Children's Bureau.
45. Rubin, D. (1980). **Teaching elementary language arts.** New York: Holt Reinhart & Winsten.
46. Seefeldt, C. (1990). **Continuing issues in early childhood education.** Columbus, Ohio: Merrill Publishing Company.
47. Swaminathan, M. & Daniel, P. (2000). **Activity based developmentally appropriate curriculum for young children.** Chennai: Indian Association for Pre-school Education,
48. UNESCO (2007). **Strong foundations: Early childhood care and education.** Paris: UNESCO.
49. UNICEF & MHRD (2001). **Early childhood care for survival, growth and development.** New Delhi.
50. Victor & Learner (1971). **Readiness in science education for the elementary school.** NY.: McMillan Co.
51. World Bank (2004). **Reaching out to the child: An integrated approach to child development.** New Delhi: Oxford University Press.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 403.3E	પ્રાથમિક કક્ષા (Elementary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-3 (Elective Group-3) પ્રશ્નપત્ર : અધ્યયનનું મૂલ્યાંકન (Assessment of Learning)	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	- માપન, મૂલ્યાંકન અને પરીક્ષણની સંકલ્પના સ્વરૂપ અને ઉપયોગ જણાવે છે. - સંખ્યાત્મક અને ગુણાત્મક મૂલ્યાંકનની વિભાવના અને મહત્ત્વ જણાવે છે. - કસોટી રચના અને પ્રમાણીકરણ વિશે સમજાવે છે. - વિષયવસ્તુ આધારિત નૂતન મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયાનો સ્પષ્ટ પરિચય આપે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	માપન, મૂલ્યાંકન અને પરીક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 06 કલાક	15(1)
	1.1 શૈક્ષણિક માપન, મૂલ્યાંકન અને પરીક્ષણની સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને જરૂરિયાત 1.2 જ્ઞાનાત્મક, ભાવાત્મક અને ક્રિયાત્મક હેતુઓ સંદર્ભે માપન અને મૂલ્યાંકન 1.3 માનાંક સંદર્ભે કસોટી: સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને શિક્ષણમાં ઉપયોગ 1.4 મૂલક સંદર્ભે કસોટી: સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને શિક્ષણમાં ઉપયોગ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન જૂથચર્ચા પરિસંવાદ નિદર્શન	-Bloom taxonomy સંદર્ભે માપન-મૂલ્યાંકન માટે ppt કાર્યક્રમ તૈયાર કરવો -NRT અને IRTવચ્ચે તફાવત દર્શાવતા મુદ્દાઓ આધારિત ચાર્ટ તૈયાર કરવો	
2	સંખ્યાત્મક અને ગુણાત્મક મૂલ્યાંકન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 10 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 5 X 2 = 10 કલાક	15(1)
	2.1 સંખ્યાત્મક મૂલ્યાંકનની સંકલ્પના અને તેની પ્રવિધિઓ 2.2 ગુણાત્મક મૂલ્યાંકનની સંકલ્પના અને તેની પ્રવિધિઓ 2.3 વર્ગખંડમાં સંખ્યાત્મક અને ગુણાત્મક મૂલ્યાંકનનું પ્રયોજન 2.4 સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની વિભાવના, પ્રકાર અને મહત્ત્વ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	-સંખ્યાત્મક અને ગુણાત્મક મૂલ્યાંકનની પ્રવિધિઓ દર્શાવતા ચાર્ટસ તૈયાર કરવા. -સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓના મૂલ્યાંકન માટેની યોજના તૈયાર કરવી.	

3	કસોટી રચનાનું આંકડાશાસ્ત્ર	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 11 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 4 X 2 = 8 કલાક	15(1)
	3.1 કસોટીની કલમોનું પૃથક્કરણ -કઠિનતા મૂલ્ય તારવણી મૂલ્ય અને વિકર્ષક પૃથક્કરણ 3.2 કસોટીની વિશ્વસનીયતા- સંકલ્પના અને પ્રકારો (કસોટી પુનઃ કસોટીની રીત, અર્ધ-વિચ્છેદનની પદ્ધતિ, સમાંતર સ્વરૂપની કસોટી તથા કુડર રિચાર્ડસનની રીત) 3.3 કસોટીની યથાર્થતા- સંકલ્પના, પ્રકારો (વિષયવસ્તુ યથાર્થતા, ઘટક યથાર્થતા તથા મૂલક સંબંધિત યથાર્થતા) 3.4 વિવિધ પ્રકારની પ્રમાણિત કસોટીઓ (બુદ્ધિ કસોટી, અભિયોગ્યતા કસોટી, રસસંશોધિની તથા સિદ્ધિ કસોટી) અને ગુજરાતીમાં ઉપલબ્ધ બુદ્ધિ કસોટીઓ, અભિયોગ્યતા કસોટીઓ, રસસંશોધિનીઓ તથા સિદ્ધિ કસોટીઓનો પરિચય	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	-પ્રમાણિત કસોટીની સંરચના અને અજમાયશવાળા કોઈ એક પ્રાથમિક શિક્ષણ ક્ષેત્રના સંશોધન નિબંધની સમીક્ષાત્મક નોંધ તૈયાર કરવી. -કોઈ એક પ્રાથમિક શિક્ષણ ક્ષેત્રની કસોટીની અજમાયશ કરી વિશ્વસનીયતા અને યથાર્થતાની ગણતરી કરવી. -વિવિધ પ્રકારની પ્રાથમિક શિક્ષણ ક્ષેત્રની પ્રમાણિત કસોટીઓનું પ્રદર્શન ગોઠવવું.	
4	વિષયવસ્તુ આધારિત મૂલ્યાંકન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 08 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 7 X 2 = 14 કલાક	15(1)
	4.1 પ્રશ્ન બેંક - સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ 4.2 ગ્રેડિંગ - સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 4.3 મૂલ્યાંકનમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ 4.4 પરીક્ષા સુધારણા- માંગ આધારિત પરીક્ષણ, ઓનલાઈન પરીક્ષણ, ઓપન બુક પરીક્ષણ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	-પ્રાથમિક શિક્ષણ કક્ષાએ કોઈ એક એકમમાં પ્રશ્ન બેંક રચવી. -કમ્પ્યુટરમાં કોઈ એક પ્રાથમિક શિક્ષણ ક્ષેત્રની પ્રશ્નબેંકનો મહાવરો કરવો. -કમ્પ્યુટરની મદદથી જુદી જુદી અંકશાસ્ત્રીય ગણતરીઓ કરવી તથા આલેખ તૈયાર કરવા. -કોઈ એક ઓનલાઈન પરીક્ષા આપી તેના પરિણામસહિત મહાવરાની નોંધ કરવી.	

સંદર્ભ સૂચિ

1. પટેલ, આર. એસ. (2008). શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ : જય પ્રકાશન
2. પારેખ, બી.યુ.અને મનુભાઈ ત્રિવેદી. (1989). શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર (ચોથી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય
3. દેસાઈ, કૃષ્ણકાંત જી. હરિભાઈ જી. દેસાઈ. (1978) મનોવૈજ્ઞાનિક માપન (બીજી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય
4. ત્રિવેદી, અભય. (1986). બિનપ્રાયલીય આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
5. પારેખ, સુરેશ સી. અને એસ.કે.દીક્ષીત. (1995). મનોવૈજ્ઞાનિક સંશોધનોમાં આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ. જૂનાગઢ : ચંપા પ્રકાશન.
6. Garrett, H. E. (1981). **Statistics in Psychology and Education**. Bombay : Allied Pacific Pvt Ltd.
7. Guilford, J. P. (1965). **Fundamental Statistics in Psychology and Education**. New York : MC Graw Hill Co.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 403.3S	માધ્યમિક કક્ષા (Secondary Level) વૈકલ્પિક જૂથ-3 (Elective Group-3) પ્રશ્નપત્ર : અધ્યયનનું મૂલ્યાંકન (Assessment of Learning)	કુલ ગુણ : 50 ક્રેડિટ : 4

અધ્યયન નીપજ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	- માપન, મૂલ્યાંકન અને પરીક્ષણની સંકલ્પના સ્વરૂપ અને ઉપયોગ જણાવે છે. - સંખ્યાત્મક અને ગુણાત્મક મૂલ્યાંકનની વિભાવના અને મહત્ત્વ જણાવે છે. - કસોટી રચના અને પ્રમાણીકરણ વિશે સમજાવે છે. - વિષયવસ્તુ આધારિત નૂતન મૂલ્યાંકનનો સ્પષ્ટ પરિચય આપે છે.

એકમ ક્રમાંક	વિષયવસ્તુ	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા		કલાક (ક્રેડિટ)
1	માપન, મૂલ્યાંકન અને પરીક્ષણ	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 12 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 3 X 2 = 06 કલાક	15(1)
	1.1 શૈક્ષણિક માપન, મૂલ્યાંકન અને પરીક્ષણની સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને જરૂરિયાત 1.2 જ્ઞાનાત્મક, ભાવાત્મક અને ક્રિયાત્મક હેતુઓ સંદર્ભે માપન અને મૂલ્યાંકન 1.3 માનાંક સંદર્ભે કસોટી: સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને શિક્ષણમાં ઉપયોગ 1.4 મૂલક સંદર્ભે કસોટી: સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને શિક્ષણમાં ઉપયોગ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન જૂથચર્ચા પરિસંવાદ નિદર્શન	-Bloom taxonomy સંદર્ભે માપન-મૂલ્યાંકન માટે ppt કાર્યક્રમ તૈયાર કરવો -NRT અને IRT વચ્ચે તફાવત દર્શાવતા મુદ્દાઓ આધારિત ચાર્ટ તૈયાર કરવો	
2	સંખ્યાત્મક અને ગુણાત્મક મૂલ્યાંકન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 10 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 5 X 2 = 10 કલાક	15(1)
	2.1 સંખ્યાત્મક મૂલ્યાંકનની સંકલ્પના અને તેની પ્રવિધિઓ 2.2 ગુણાત્મક મૂલ્યાંકનની સંકલ્પના અને તેની પ્રવિધિઓ 2.3 વર્ગખંડમાં સંખ્યાત્મક અને ગુણાત્મક મૂલ્યાંકનનું પ્રયોજન	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ	-સંખ્યાત્મક અને ગુણાત્મક મૂલ્યાંકનની પ્રવિધિઓ દર્શાવતા ચાર્ટસ તૈયાર કરવા. -સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓના મૂલ્યાંકન	

	2.4 સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની વિભાવના, પ્રકાર અને મહત્ત્વ	નિદર્શન	માટેની યોજના તૈયાર કરવી.	
3	કસોટી રચનાનું આંકડાશાસ્ત્ર	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 11 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 4 X 2 = 8 કલાક	15(1)
	3.1 કસોટીની કલમોનું પૃથક્કરણ -કઠિનતા મૂલ્ય તારવણી મૂલ્ય અને વિકર્ષક પૃથક્કરણ 3.2 કસોટીની વિશ્વસનીયતા- સંકલ્પના અને પ્રકારો (કસોટી પુનઃ કસોટીની રીત, અર્ધ-વિચ્છેદનની પદ્ધતિ, સમાંતર સ્વરૂપની કસોટી તથા કુડર રિચાર્ડસનની રીત) 3.3 કસોટીની યથાર્થતા- સંકલ્પના, પ્રકારો (વિષયવસ્તુ યથાર્થતા, ઘટક યથાર્થતા તથા મૂલક સંબંધિત યથાર્થતા) 3.4 વિવિધ પ્રકારની પ્રમાણિત કસોટીઓ (બુદ્ધિ કસોટી, અભિયોગ્યતા કસોટી, રસસંશોધિની તથા સિદ્ધિ કસોટી) અને ગુજરાતીમાં ઉપલબ્ધ બુદ્ધિ કસોટીઓ, અભિયોગ્યતા કસોટીઓ, રસસંશોધિનીઓ તથા સિદ્ધિ કસોટીઓનો પરિચય	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	-પ્રમાણિત કસોટીની સંરચના અને અજમાયશવાળા કોઈ એક સંશોધન નિબંધની સમીક્ષાત્મક નોંધ તૈયાર કરવી. -કોઈ એક કસોટીની અજમાયશ કરી વિશ્વસનીયતા અને યથાર્થતાની ગણતરી કરવી. -વિવિધ પ્રકારની પ્રમાણિત કસોટીઓનું પ્રદર્શન ગોઠવવું.	
4	વિષયવસ્તુ આધારિત મૂલ્યાંકન	સૈદ્ધાંતિક કાર્ય 08 કલાક	પ્રાયોગિક કાર્ય 7 X 2 = 14 કલાક	15(1)
	4.1 પ્રશ્ન બેંક - સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ 4.2 ગ્રેડિંગ - સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 4.3 મૂલ્યાંકનમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ 4.4 પરીક્ષા સુધારણા- માંગ આધારિત પરીક્ષણ, ઓનલાઈન પરીક્ષણ, ઓપન બુક પરીક્ષણ	પેનલ ચર્ચા કાર્યશાળા જૂથઅધ્યાપન જૂથચર્ચા અવલોકન પરિસંવાદ નિદર્શન	-માધ્યમિક કક્ષાએ કોઈ એક એકમમાં પ્રશ્ન બેંક રચવી. -કમ્પ્યુટરમાં કોઈ એક પ્રશ્નબેંકનો મહાવરો કરવો. -કમ્પ્યુટરની મદદથી જુદી જુદી અંકશાસ્ત્રીય ગણતરીઓ કરવી તથા આલેખ તૈયાર કરવા. -કોઈ એક ઓનલાઈન પરીક્ષા આપી તેના પરિણામસહિત મહાવરાની નોંધ કરવી.	

સંદર્ભ સૂચિ

1. પટેલ, આર. એસ. (2008). શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ : જય પ્રકાશન
2. પારેખ, બી.યુ.અને મનુભાઈ ત્રિવેદી. (1989). શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર (ચોથી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય
3. દેસાઈ, કૃષ્ણકાંત જી. હરિભાઈ જી. દેસાઈ. (1978) મનોવૈજ્ઞાનિક માપન (બીજી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય
4. ત્રિવેદી, અભય. (1986). બિનપ્રાયલીય આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
5. પારેખ, સુરેશ સી. અને એસ.કે.દીક્ષીત. (1995). મનોવૈજ્ઞાનિક સંશોધનોમાં આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ. જૂનાગઢ : ચંપા પ્રકાશન.
6. Garrett, H. E. (1981). **Statistics in Psychology and Education**. Bombay : Allied Pacific Pvt Ltd.
7. Guilford, J. P. (1965). **Fundamental Statistics in Psychology and Education**. New York : MC Graw Hill Co.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : 404	પ્રશ્નપત્ર : લઘુશોધ નિબંધ Dissertation	કુલ ગુણ : 100 ક્રેડિટ : 4

નોંધ :- 1.) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
2.) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.
3.) મૂલ્યાંકન માટે અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતોની પ્રાયોગિક પરીક્ષા લેવાશે.
હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી...   સંશોધન સમસ્યાની પસંદગી કરી સંશોધન યોજના તૈયાર કરે છે.   1. પોતાના સંશોધન માટે ઉપકરણો સંરચના અને પ્રમાણીકરણ કરવાનું કૌશલ્ય દર્શાવે છે.   2. પોતાના સંશોધન કાર્યમાં સંશોધનને અનુરૂપ સંશોધન પદ્ધતિ અને આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરે.   3. માહિતી વિશ્લેષણમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરે.   4. સંશોધન અહેવાલ દ્વારા લખવાનાં અને અર્થઘટનનાં કૌશલ્ય સિદ્ધ કરે.   5. સંશોધન અહેવાલ તૈયાર કરીને લઘુશોધ નિબંધ સ્વરૂપે સુપરત કરે છે.

સંશોધન માર્ગદર્શક અને બાહ્ય પરીક્ષક દ્વારા લઘુશોધ નિબંધનું નીચેની મૂલ્યાંકન યોજનાના આધારે મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

લઘુશોધ નિબંધ મૂલ્યાંકન યોજના

ક્રમ	મૂલ્યાંકનના મુદ્દા	ગુણ
1.	પ્રાસ્તાવિક અને સમસ્યાકથન	3
2.	શબ્દોની પરિભાષા	4
3.	હેતુઓ/પ્રશ્નો/ ઉત્કલ્પનાની રજૂઆત	5
4.	અભ્યાસનો વ્યાપ અને મર્યાદાઓ	5
5.	સંદર્ભ સાહિત્યની સમીક્ષા	6
6.	સંશોધન પદ્ધતિ	4
7.	વ્યાપવિશ્વ અને નિદર્શ	6
8.	ઉપકરણ પસંદગી/રચના	7
9.	માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન	7
10.	સારણી/આલેખની રજૂઆત	3
11.	સંશોધનનાં તારણો	7
12.	સંશોધનના ફલિતાર્થો અને સૂચનો	3
13.	પાદનોંધ, સંદર્ભસૂચિ અને પરિશિષ્ટ	3
14.	સંશોધનકાર્યનો સારાંશ	4
15.	સમગ્ર છાપ	8
કુલ ગુણ (મુદ્દા ક્રમાંક 1થી 15)		75
મૌખિક પરીક્ષા		25
કુલ ગુણ		100

સંદર્ભ સૂચિ

- ઉચાટ, ડી.એ. (2001). શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર.રાજકોટ : લેખક.
- જોષી, હરિપ્રસાદ ઓ. (1985). સંશોધન અહેવાલની લેખન ભૂલો. રાજકોટ : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી.
- ત્રિવેદી, અભય. (1986). બિનપ્રાચલીય આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ પદ્ધતિઓ.અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-ગુજરાત રાજ્ય.
- દેસાઈ, કૃષ્ણકાંત જી. હરિભાઈ જી. દેસાઈ. (1978) મનોવૈજ્ઞાનિક માપન(બીજી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
- દેસાઈ, હરિભાઈ જી. અને કે.જી.દેસાઈ (1985). સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ(પાંચમી આવૃત્તિ) અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
- દેસાઈ, હરિભાઈ જી. અને મનુભાઈ ડી. ત્રિવેદી. (1982). શૈક્ષણિક સંશોધનની રૂપરેખા,રાજકોટ : સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
- પટેલ, આર. એસ. (2008). શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓ.અમદાવાદ :જય પ્રકાશન
- પટેલ, મોહનભાઈ કે. (સં.) (2008) શૈક્ષણિક સંશોધનનું માર્ગદર્શન- સંશોધન ઉપકરણ. અમદાવાદ : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ.
- પટેલ, આર.એસ. (સં.) (2008) શૈક્ષણિક સંશોધનનું માર્ગદર્શન-સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા.અમદાવાદ : ગુજરાત યુનિવર્સિટી
- પટેલ આર.એસ. (2010). સંશોધનના પાયાની સંકલ્પનાઓ (સંશોધન હાથપોથી).અમદાવાદ : જય પબ્લિકેશન.
- પારેખ, બી.યુ.અને મનુભાઈ ત્રિવેદી. (1989). શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર(ચોથી આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
- પારેખ, સુરેશ સી. અને એસ.કે.દીક્ષીત. (1995). મનોવૈજ્ઞાનિક સંશોધનોમાં આંકડાશાસ્ત્રીય પરીક્ષણ. જૂનાગઢ : ચંપા પ્રકાશન.
- શાહ, દીપિકા (2006). શૈક્ષણિક સંશોધન અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
- શાહ, વિમળ પી. (1990). સંશોધન ડિઝાઇન. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
- શાહ, રિખવભાઈ સંશોધનનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન.અમદાવાદ : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ.
- શુક્લ, સતીશપ્રકાશ. (2014). સંશોધન એક પરિચય. અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.
- શુક્લ, સતીશપ્રકાશ. (2017). સંશોધન પદ્ધતિ પાથેય(તૃતીય આવૃત્તિ). અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.
- સુખિયા, एस.पी.ओर मेहरोत्रा, मेहरोत्रा. (1994) शैक्षिक अनुसंधान के मूल तत्त्व.आगरा:विनोद पुस्तक मंदिर.
- Best, J. W. (2010). **Research in Education** (13th Ed.). New Delhi : Prentice Hall of India Pvt Ltd.
- Borg, W. R. and Gall, M. D. (1983) **Educational research-An Introduction**. (4thEd.). New York : Longman Ins.
- Shrivastava, (1994). **Advanced research Methodology**. New Delhi :GNP, Radha Publications.
- Sindhu, K. S. (1996). **Methodology of Research in Education** (7th Ed.). New Delhi : Sterling Publishers Pvt Ltd.
- Banerjee, N.P. (1993). **Strategies of Educational Research**. Ambala Cantt.: The Associated Publishers.
- Sukhia, S. P. Mehrotra, & Mehrotra. (1966). **Elements of Educational research**. (2nd Ed.). New Delhi :Allied Publishers Pvt. Ltd.
- Koul, Lokesh. (1984). **Methodology of Educational research**. New Delhi : Vani Educational Books.
- Kerlinger, F. N. (1996). **Foundation of Behavioural Research, a conceptual Approach**. New Delhi : Surjeet Publications.
- Garrett, H. E. (1981). **Statistics in Psychology and Education**. Bombay : Allied Pacific Pvt Ltd.
- Guilford, J. P. (1965). **Fundamental Statistics in Psychology and Education**. New York :Mc Graw Hill Co.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : SSD-6	પ્રશ્નપત્ર : સંશોધનમાં કમ્પ્યુટર Computer in Research	કુલ ગુણ : 25 કેડિટ : 1

- નોંધ :- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.
3) મૂલ્યાંકન માટે અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતોની પ્રાયોગિક પરીક્ષા લેવાશે.
હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી... 1) સંશોધન અર્થે પ્રાપ્ત ડેટાની Excel Program માં જુદી જુદી ફાઈલો તૈયાર કરે છે. 2) સંશોધનના હેતુઓ, ઉત્કલ્પનાઓ/પ્રશ્નો અને ચલોના સંદર્ભમાં ડેટાનું વર્ગીકરણ કરે છે. 3) ડેટાને અનુરૂપ સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરી ડેટા એનાલીસીસ કરે છે. 4) પ્રાપ્ત માહિતીનાં પૃથક્કરણ માટે આલેખાત્મક રજૂઆત કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક/ સૈદ્ધાંતિક કાર્ય	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	કલાક (કેડીટ)
1	સંશોધનમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ		30 (1)
	1. સંશોધનમાં ઉપયોગી સોફ્ટવેર : JASP, OS4, OPEN OFFICE, (LibreOffice Writer, LibreOffice Calc, LibreOffice Impress, 2. સંશોધનમાં LibreOffice Calc નો પરિચય અને ઉપયોગિતા 3. સંશોધનના હેતુ, ઉત્કલ્પના અને ચલોના આધારે પ્રાપ્ત ડેટાની LibreOffice Calc માં જુદી જુદી ફાઈલો તૈયાર કરે. 4. LibreOffice Calc માં આવૃત્તિવિતરણ તૈયાર કરી મધ્યવર્તી સ્થિતિનાં માપોની ગણતરી કરે. 5. LibreOffice Calc માં પ્રસારમાનનાં માપોની ગણતરી કરે. 6. LibreOffice Calc માં પ્રસારમાનનાં માપોની ગણતરી કરે. 7. LibreOffice Calc માં વિરૂપતા(Skewness), કફૂદતા (Kurtosis)નાં માપોની ગણતરી કરે તેમ જ ઉચિત સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરી સમઘારણ વક્રઆલેખ / આલેખો તૈયાર કરે. 8. LibreOffice Calc માં કાઈવર્ગની ગણતરી કરે. 9. શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી કરવા માટે Calc / JASP સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરી t-ગુણોત્તર, F-ગુણોત્તર, વિચરણ વિશ્લેષણ ANOVA તેમ જ સહસંબંધાંકની ગણતરી કરે.	પ્રયોગશાળા પ્રેક્ટિસ વર્ક નિદર્શન જૂથચર્યા સ્વઅધ્યયન ચર્યાસભા કાર્યશાળા	

સંદર્ભસૂચિ

ઉચાટ, ડી.એ. (2001). શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર. રાજકોટ : લેખક.
 પટેલ, આર. એસ. (2008). શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓ. અમદાવાદ : જય પ્રકાશન.
 શાહ, વિમળ પી. (1990). સંશોધન ડિઝાઇન. અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
 શુક્લ, સતીશ પ્રકાશ. (2017). એક્સેલ અને પ્રદત્ત વિશ્લેષણ. અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.
 શુક્લ, સતીશ પ્રકાશ. (2014). સંશોધન એક પરિચય. અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.
 શુક્લ, સતીશ પ્રકાશ. (2017). સંશોધન પદ્ધતિ પાથવેય(તૃત્તિય આવૃત્તિ). અમદાવાદ : ક્ષિતિ પબ્લિકેશન.
 Best, J. W. (2010). *Research in Education* (13th Ed.). New Delhi : Prentice Hall of India Pvt Ltd.
 Shrivastava, (1994). *Advanced research Methodology*. New Delhi :GNP, Radha Publications.
 Banerjee, N.P. (1993). *Strategies of Educational Research*. Ambala Cantt.: The Associated Publishers.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : SSD-7	પ્રશ્નપત્ર : યોગનું શિક્ષણ Education of Yaga	કુલ ગુણ : 25 ક્રેડિટ : 1

- નોંધ :- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.
3) મૂલ્યાંકન માટે અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતોની પ્રાયોગિક પરીક્ષા લેવાશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી...

- 1) યોગાસનો કરવાની પદ્ધતિ જાણી તે પ્રમાણે વિવિધ આસનો કરે છે.
- 2) પ્રાણાયામ કરવાની પદ્ધતિ જાણી તે પ્રમાણે વિવિધ પ્રાણાયામ કરે છે.
- 3) ધ્યાન કરવાની પદ્ધતિ જાણી તે પ્રમાણે વિવિધ ધ્યાનમુદ્રાઓમાં ધ્યાન કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક/ સૈદ્ધાંતિક કાર્ય	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	કલાક (ક્રેડીટ)
1	વિવિધ યોગાસનો		30 (1)
	વિવિધ પ્રકારના યોગાસનોનો પરિચય અને નિદર્શન 1. બેસીને કરવાનાં આસનો : પદ્માસન, વજ્રાસન, શશાંકાસન, પશ્ચિમોતાસન, યોગમુદ્રા, ઉષ્ટ્રાસન 2. ઉભા રહીને કરવાના આસનો : તાડાસન, વૃક્ષાસન, ત્રીકોણાસન, ગરુડાસન, સૂર્યનમસ્કાર, 3. સૂઈને કરવાના આસનો : પવન મુક્તાસન, મત્સ્યાસન, નૌકાસન (હૃદયાસન), ધનુરાસન, સલભાસન, મકરાસન, સર્વાંગાસન, હલાસન, સેતુબંધાસન, શવાસન વિવિધ પ્રકારના પ્રાણાયામનો પરિચય અને નિદર્શન ઓમકાર, અનુલોમ-વિલોમ, કપાલભાતી, ભ્રસ્ત્રિકા, ભ્રામરી, શીતલી વિવિધ ધ્યાનમુદ્રાઓનો પરિચય અને નિદર્શન જ્ઞાનમુદ્રા, વાયુમુદ્રા, પૃથ્વીમુદ્રા, અપાનમુદ્રા, સૂર્યમુદ્રા, વરુણમુદ્રા, સમન્વયમુદ્રા	નિદર્શન જૂથચર્ચા સ્વાધ્યાય ચર્ચાસભા કાર્યશાળા	

સંદર્ભસૂચિ

1. સ્વામી, અધ્યાત્માનંદ જી. (2008). યોગ એ જ જીવન. અમદાવાદ : ગુજરાત ટાઈમ્સ પ્રકાશન.
2. રાવલ, સી. સી. યોગ અને સ્વાસ્થ્ય. અમદાવાદ : સ્વામી શિવાનંદ જ્ઞાન યજ્ઞ નિધિ.

3. પટેલ, એસ. ઝેડ. (1983) યોગાસન સેલ્ફ ટીચર. ચક્રલાસી : જિલ્લા ખેડા શિવયોગ નિકેતન
4. પટેલ, એમ.એમ. (1992) 100 વર્ષ નિરોગી રહો. અમદાવાદ: ગુર્જર ગ્રંથ કાર્યાલય
5. પટેલ, સ્નેહલ (1998) ઋષિ સંદેશ. અમદાવાદ : ઋષિ સંસ્કૃતિ વિદ્યા કેન્દ્ર
6. પટેલ, સી.આર. (2001) આસનો યોગ અને અનુભવ. વલ્લભ વિદ્યાનગર :વલય પ્રકાશન તૃતીય આવૃત્તિ
7. સ્વામી, અધ્યાત્માનંદ (2000) યોગ અને આરોગ્ય અમદાવાદ :ગુર્જર ગ્રંથ રત્ન કાર્યાલય
8. આચાર્ય, વિષ્ણુ પ્રસાદ અને આચાર્ય જનકભાઈ (2008) યુગ અને આરોગ્ય અમદાવાદ: યોગ એજ્યુકેશન એન્ડ રિસર્ચ ફાઉન્ડેશન
9. સ્વામી, વિવેકાનંદ. (2004). રાજયોગ. રાજકોટ : શ્રી રામકૃષ્ણ આશ્રમ.
10. શ્રીશ્રી, રવિશંકર. (2006). યોગાસન ઉપનિષદ. બેંગલોર: વ્યક્તિ વિકાસ કેન્દ્ર ઇન્ડિયા પબ્લિકેશન ડિવિઝન.
11. પટેલ, પી આર(2008) નૈસર્ગિક ધ્યાન મેડીટેશન. અમદાવાદ: વિશ્વ કલ્યાણ સંસ્થા.
12. દેસાઈ, ડી.એમ (1993) ગૃહ વિજ્ઞાન શિક્ષણ. અમદાવાદ :મયુર પ્રકાશન
13. ભાણદેવ, (2002). યોગ વિદ્યા. રાજકોટ : પ્રવીણ પુસ્તક ભંડાર.
14. પટેલ, સતીશ. (2004). આરોગ્યની આસપાસ. ભાવનગર : ઇન્ડિયન મેડિકલ એસોસિએશન મોરબી બ્રાન્ચ.
15. રાજલક્ષ્મી, આર. (1978). પ્રયુક્ત પોષણ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ ગુજરાત રાજ્ય .
16. વછરાજાની, ભદ્રાચુ. (1994). આહાર અને આરોગ્ય. અમદાવાદ : ગુર્જર પ્રકાશન.
17. બીમાનજી, યોગાચાર્ય. (2003). પ્રાણાયામ માર્ગદર્શિકા. અમદાવાદ : મહર્ષિ પતંજલિ યોગ સંસ્થાન.
18. બીમાનજી, યોગાચાર્ય. (2002). યોગાસન. માર્ગદર્શિકા અમદાવાદ.
19. દેશા, યોગેશ (2006). યોગ સ્વયમની ઓળખાણ. અમદાવાદ.
20. પટેલ, પ્રફુલ પી. અને શર્મા, પી.ડી. (2010). યોગાસન. અમદાવાદ : નવનીત પબ્લીકેશન પ્રકાશન ઇન્ડિયા લિમિટેડ.
21. પટેલ, વી. એમ. (2015). યોગ દર્શન અને સરળ યોગાસનો. પાલનપુર.
22. સ્વામી, નિકલેસ્વરાનંદ (2011). એકાગ્રતા અને ધ્યાન. રાજકોટ : શ્રી રામકૃષ્ણ આશ્રમ.
23. ભારતીય યોગ સંસ્થાન (2011). આસન એવં યોગવિજ્ઞાન. દિલ્હી : યોગાશ્રમ એવં અનુસંધાન કેન્દ્ર.

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ :સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : COMPL-2 ઉદ્યોગ(કાર્યાનુભવ)-2	પ્રશ્નપત્ર : બાગાયત ઉદ્યોગ : સજીવખેતી / બાગબાની / પર્યાવરણની જાળવણી Horticulture Craft : Organic Farming / Gardening / Environment Maintenance	કુલ ગુણ : 25 ક્રેડિટ : 1

નોંધ :-

- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યયન, અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
- 2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે પ્રાયોગિક કાર્યોનું આયોજન કરવામાં આવશે.
- 3) અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતો સંદર્ભે પ્રાયોગિક કાર્યોનું સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી...

- 1.) બાગાયત સંબંધી કરવાનાં કાર્યોનું આયોજન કરે.
- 2.) બાગાયત સંબંધી પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપે ક્ષેત્રકાર્ય કરે.
- 3.) ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરી ઉત્પાદનનું વિતરણ કરે અને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયાનું આર્થિક સરવૈયું તૈયાર કરે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક કાર્ય	કલાક (કેડીટ)
1	બાગાયત કાર્યોનું આયોજન અને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા	30 (1)
	1. બાગાયત સંબંધી કરવાનાં કાર્યોનું સુનિશ્ચિત આયોજન કરે. 2. બાગાયતી પાકો માટેના પ્લોટ તૈયાર કરે.(જમીન ખેડવી, જમીન લેવલ કરવી, પ્લોટના ફરતે પાળો ચઢાવવો, સેન્દ્રીય ખાતર નાંખવું. 3. બાગાયત પાકોની વાવણી કરે. 4. પાકોની માવજત કરે. (પ્લોટમાં પાણી પાવું, નિંદામણ કાઢવું, પાકનું સંરક્ષણ કરવું) 5. ઉત્પાદન લેવું અને વિતરણ કરે. (પાક લણવો અને ઉત્પાદનનું સ્થાનિક સ્તરે વિતરણ કરવું) 6. ઉત્પાદનની સમગ્ર પ્રક્રિયામાં થયેલ ખર્ચ અને આર્થિક ઉપાર્જનનું સરવૈયું તૈયાર કરે.	

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ. : અભ્યાસક્રમ :સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : COMPL-2 ઉદ્યોગ(કાર્યાનુભવ)-2	પ્રશ્નપત્ર : ગૃહઉદ્યોગ : નેચરલ સાબુ, વેસેલીન, બામ અને ફિનાઈલ Home Craft : Natural sop, Vaseline, Bam and Phenyl	કુલ ગુણ : 25 ક્રેડિટ : 1

નોંધ :-

- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યયન, અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
- 2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે પ્રાયોગિક કાર્યોનું આયોજન કરવામાં આવશે.
- 3) અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતો સંદર્ભે પ્રાયોગિક કાર્યોનું સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી...

- 1.) ગૃહઉદ્યોગ સંબંધી કરવાનાં કાર્યોનું આયોજન કરે.
- 2.) ગૃહઉદ્યોગ સંબંધી પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપે ક્ષેત્રકાર્ય કરે.
- 3.) ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરી ઉત્પાદનનું વિતરણ કરે અને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયાનું આર્થિક સરવૈયું તૈયાર કરે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક કાર્ય	કલાક (ક્રેડીટ)
1	ગૃહઉદ્યોગ કાર્યોનું આયોજન અને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા	30 (1)
	1. ગૃહઉદ્યોગ સંબંધી કરવાનાં કાર્યોનું સુનિશ્ચિત આયોજન કરે. 2. ગૃહઉદ્યોગ વર્કશોપમાં નેચરલ સાબુ, વેસેલીન, બામ અને ફિનાઈલ બનાવવાની પ્રક્રિયા સંબંધી સૈદ્ધાંતિક સમજ મેળવી અમલીકણ કરે. 3. ગૃહઉદ્યોગ વર્કશોપમાં નેચરલ સાબુ, વેસેલીન, બામ અને ફિનાઈલ બનાવવા સંબંધી પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપે કાર્યો કરે. 4. નેચરલ સાબુ, વેસેલીન, બામ અને ફિનાઈલ બનાવવા માટે કાર્યોમાલ સંપાદિત કરવો, તેનું મિશ્રણ તૈયાર કરવું, ઉત્પાદન કરવું. 5. ઉત્પાદનની સમગ્ર પ્રક્રિયામાં થયેલ ખર્ચ અને આર્થિક ઉપાર્જનનું સરવૈયું તૈયાર કરે. 6. ગૃહઉદ્યોગમાં તૈયાર કરેલ ચીજવસ્તુઓ(ઉત્પાદન)નું વિતરણ કરે.	

શિક્ષણ વિદ્યાશાખા(IASE) : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-09

એમ.એડ્. : અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-4

પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક : COMPL-3	પ્રશ્નપત્ર : સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ અને સમૂહજીવન-2 Community Life and Co-Curricular Activities-2	કુલ ગુણ : 25 ક્રેડિટ : 1

- નોંધ :- 1) પ્રસ્તુત પ્રશ્નપત્રનું અધ્યાપન અને મૂલ્યાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક રહેશે.
2) પ્રશ્નપત્રની બાબતો સંદર્ભે કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવશે.
3) મૂલ્યાંકન માટે અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ બાબતોની પ્રાયોગિક મૌખિક પરીક્ષા લેવાશે.

હેતુઓ

પ્રશિક્ષણાર્થી...

- 1) વિવિધ પ્રકારની સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ કરે છે.
- 2) સામુદાયિક જીવન અનુભવો મેળવે છે.
- 3) પોતાના જીવનમાં સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓનો વિનિયોગ કરે છે.
- 4) પોતાના જીવનમાં સામુદાયિક જીવન અનુભવોનું અમલીકરણ કરે છે.

એકમ ક્રમાંક	પ્રાયોગિક/ સૈદ્ધાંતિક કાર્ય	અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા	કલાક (ક્રેડીટ)
1	સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ અને સમૂહજીવન		30 (1)
	1. સમૂહપ્રાર્થના, સમૂહકાંતાણ અને વર્ગખંડ શિક્ષણમાં નિયમિતતા અને સહભાગિતા 2. વિભાગ દ્વારા આયોજિત સમૂહપ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગિતા : અભિમુખતા શિબિર, સમૂહસફાઈ, સ્વયંપાકી-સમૂહભોજન, વિશિષ્ટ દિવસોની ઉજવણી, સાહિત્યિક/સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો, વિવિધ સ્પર્ધાઓ, વર્ષાત કાર્યક્રમ શુભેચ્છા-સમારંભ 3. વિભાગમાં સામુદાયિક જીવન : પરસ્પર સાથેનો જીવનવ્યવહાર, વિવિધ ટુકડીકાર્યોમાં સહભાગિતા, પ્રાર્થના-ભજન-ધૂન-ગીતગાન કૌશલ્ય 4. Mentor Group / હોમરૂમ(ધરનો ઓરડો)જૂથની પ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગિતા : જૂથની બેઠકોમાં નિયમિતતા, જૂથ દ્વારા આયોજિત રચનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ, પરસ્પરનાં કાર્યોમાં મદદ, જૂથના સભ્યો સાથેનો ધરોબો 5. રમત-ગમત અને યોગ-પ્રાણાયામ, સ્વચ્છતા અને સ્વાસ્થ્ય સેવા, સમાજસેવા અને પર્યાવરણીય પ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગિતા	• પ્રવૃત્તિકાર્ય • પ્રોજેટકાર્ય • સંવાદ • કાર્યશિબિર • યોગશિબિર • નિદર્શન • જૂથચર્ચા • ચર્ચાસભા • કાર્યશાળા • ગ્રંથાલય કાર્ય • સ્વઅધ્યયન	

સંદર્ભસૂચિ

મહેતા, બબલભાઈ. (1970). સમૂહજીવનનો આચાર. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.